

SVERIGES AMBASSAD
LONDON

SID 1 (2)

1997-06-01

Ävd.	Grupp	Mål
P	2	Eu 1

*Ek f. L. till B Frislaappande DOK
L Olsen ESEK
1997-06-01
8*

Till DOK (Julin)
Kopia: Kabs, EC (Hallqvist)
1997-05-29 återopas

Re **Frisläppande av Wallenberghandlingar**

PRIMO. Hartelius besökte den 30 maj
Västeuropachefen i FCO, Anthony Layden, och
orienterade i enlighet med ovancit. om det
förestående beslutet att avhemliga alla återstående
dokument i UD:s Raoul Wallenberg-arkiv avseende
åren 1944-70 liksom om avsikten att senare i år
frisläppa merparten av dokumentationen från åren
1971-91. Från svensk sida hoppades vi på förståelse
för och samtycke till det svenska agerandet.

SECUNDO.

MD

FAX

SID 2 ()

TERTIO. Layden förklarade att han inte kunde se några som helst problem ur brittisk synvinkel med dessa båda åtgärder. Den brittiska regeringen hade för egen del redan släppt de handlingar som rörde Raoul Wallenberg. Han tackade samtidigt för denna förhandsinformation liksom för den svenska omtanken på ett förekommande sätt.

På följdfråga från Hartelius bekräftade Layden att vi skulle uppfatta hans besked som att samtycke nu hade lämnats avseende de förestående besluten

BERGQUIST

Ambassaden London 1

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

Sid. 1 (3)

1997-06-02

Aambs Stefan Gullgren

UTRIKESDEPARTEMENTET

För: DOK (Julin) *Exp. Lejont*

Kopia: EC (Hallqvist)

Ny	Grupp	Mål
P	2	Eu ¹

aa h
Re Frisläppande av RW-handlingar

1997-05-29 *20 Eva*
✓(1 bil.)

Fredén och Gullgren har fått tid hos byråchefen Kosatjov vid ryska utrikesministeriets Skandinavien-avdelning på onsdag 4 juni kl 11.00 för att framföra budskap enligt instrux i Ert ovancit. Sauf avis contraire kommer därvid framföras budskap enligt bilaga samt överlämnas non-paper baserat på QUARTO i Ert ovancit.

Tacksam erhålla Era ev synpunkter senast kl 08.00 svensk tid på onsdag 4 juni.

HIRDMAN

1997-06-02

1. I linje med den svenska regeringens strävan efter största möjliga öppenhet avseende ansträngningarna att bringa klarhet i frågan om Raoul Wallenbergs öde och mot bakgrund av den djupgående politiska förändringsprocess som inleddes i Europa under slutet av 1980-talet, kommer regeringen inom kort att fatta beslut om att offentliggöra alla handlingar i utrikesdepartementets arkiv rörande Raoul Wallenberg som avser perioden 1944-70. Merparten av handlingarna från denna period offentliggjordes redan 1980-82.

Senare i år, när rapporterna färdigställts från den svensk-ryska arbetsgruppens verksamhet, avser regeringen fatta beslut om att därtill undanröja hemligstämpeln från merparten av det aktmaterial rörande Raoul Wallenberg som avser perioden 1971-91.

2. Krav på ökad öppenhet och offentlighet i just denna fråga framställs kontinuerligt från såväl svensk som internationell opinion. I den anda av samförstånd som hittills har präglat det svensk-

ryska samarbetet i Raoul Wallenberg-utredningen, främst illustrerat av arbetet i den gemensamma arbetsgruppen, räknar därför den svenska regeringen med den ryska sidans förståelse för de åtgärder som nu kommer vidtas.

3. (Överlämnande av text på engelska)

4. I händelse av ryska kommentarer:

- Om den ryska sidan har några frågor rörande de åtgärder som sålunda kommer att vidtas är ambassaden redo att vidarebefordra dessa.

- Från svensk sida vill vi dock upprepa att vi räknar med den ryska sidans förståelse för våra åtgärder mot bakgrund av de öppna relationer vi numera har i denna fråga.

- Det ligger ju f ö i sakens natur att den svenska sidan i slutändan beslutar självständigt om vilka handlingar som skall offentliggöras från ett svenskt arkiv.

SVERIGES AMBASSAD
BUDAPEST

1 (1)

1997-06-02

UMR

Fwd.	Grupp	Mål
P	2	Eu ¹

Till: Kabinettssekreteraren

Re Frisläppande av Raoul Wallenberg-handlingar
1997-05-26

2

Vid besök idag hos den för Sverige ansvarige enhetschefen ambassadör Várkonyi orienterade jag om de svenska avsikterna. Várkonyi lovade orientera berörda instanser men trodde spontant inte att det på ungersk sida skulle finnas anledning att kommentera det svenska beslutet. Däremot sade han sig utgå från att det frisläppta materialet skulle vara av stort intresse för ungerska forskare. På fråga om frisläppandet innebar att forskningarna i ärendet nu betraktades som slutförda svarade jag nekande.

Det vore mot bakgrund av Várkonyis kommentar värdefullt om vi så småningom till ungrarna kunde överlämna det material som frisläppes.

Lundvik

REGERINGSKANSLIET
Utrikesdepartementet

Arkivexemplar

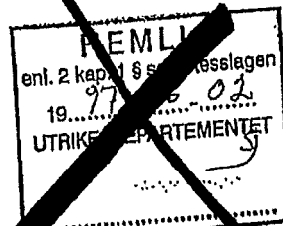
153/001

P 2 Ew¹

1997-06-02

Ambassadrådet Dag Hartelius

LONDON

HEMLIG

Frisläppande av Raoul Wallenberg-dokument;
Gordijevskijs vittnesmål

(1 bil. i 2 ex)

Broder,

Enligt överenskommelse översänder jag, för överlämnande och deras begrundan, de dokument i RW-arkivet som hör samman med Oleg Gordijevskijs vittnesmål. Det är naturligtvis möjligt att hans namn förekommer även i andra dokument, men då mera perifert. Bifogade uppsättningar är i stor utsträckning kopior av den särskilda dossier som jag själv lade upp av sekretesskäl i december 1985.

Som Du ser har jag markerat med rött det som jag vill föreslå skall utgå. I förekommande fall skulle det utplånas genom överstrykningar.

. Man kan därför fråga sig om om det i dessa öppenhetens dagar är värt att göra dem. Tacksam om Du vidarebefordrar frågan.

Vid överlämnandet av materialet kanske Du vill påpeka att dessa ca 120 sidor utgör blott en liten bråkdel av det material som skall frisläppas senare under året sedan vitboken publicerats; det kan då komma att handla om minst 25 000 sidor.

Jag har inte markerat namnen Petrov och Dzjirkvelov som förekommer i PM Daag 1990-03-24 och ambassadens 1990-09-01 såsom avhoppare värda att eventuellt kontakta. Om man på brittisk sida vill ha dessa namn strukna har vi naturligtvis förståelse för det.

Jag ser med intresse fram emot den brittiska reaktionen. Det vore värdefullt erhålla den snarast och senast den 31 juli 1997.

Sven Julin

EXP/970620/DB

Delges:

Kabs

B Fredriksson, DOK

M Hallqvist, EC

L Olson, EI/ESEK

DELGIVNING

KABS
EI
MENA
UMK
BMK

AVD.	GR.	MÅL
P	2	Eu ¹

UMK

[Handwritten signature]

AMBASSADEN TEL AVIV

1997-06-03

UD STOCKHOLM

TILL: KABINETTSSEKRETERAREN
KOPIA TILL: EI, MENA

RE FRISLÄPPANDE AV RAOUL WALLENBERG-HANDLINGAR.

4 WD

FORTS.

RE FRISLÄPPANDE AV RAOUL WALLENBERG-HANDLINGAR

PÅ BASIS AV INSTRUKTIONEN I OVANNÄMND A TELEGRAM
BESÖKTE JAG IGÅR DIRECTOR-GENERAL EYTAN BENTSUR, DIN
MOTPART I HÄRVARANDE UTRIKESMINISTERIUM. I MÖTET
DELTOG ÄVEN DIRECTOR MICHAEL ELIGAL FRÅN
VÄSTEUROPA-ENHETEN, EN "NOTETAKER" PÅ ISRAELISK SIDA
SAMT HENRIK CEDERIN SOM FÖR VÅR DEL GJORDE FÖLJANDE
NOTERINGAR.

INLEDNINGSVIS FRAMHÄVDE JAG ATT ÄMNET FÖR BESÖKET,
FRISLÄPPANDET AV RAOUL WALLENBERG-HANDLINGAR, VAR AV
SÅDAN DIGNITET ATT DET MOTIVERADE ETT SAMTAL MED DEN
HÖGSTE TJÄNSTEMANNEN I DET ISRAELISKA
UTRIKESMINISTERIET. EFTER ATT MÖTESDELTAGARNA FÅTT
LÄSA DEN TEXT SOM DEPARTEMENTET FÖRSETT OSS MED SADE
BENTSUR ATT MAN PÅ ISRAELISK SIDA VAR TACKSAM ÖVER
DE OAVBRUTNA ANSTRÄNGNINGAR SOM SVERIGE LAGT NED PÅ
ATT FÅ KLARHET I RAOUL WALLENBERGS ÖDE. DET NU
FÖRESTÅENDE FRISLÄPPANDET AV SEKRETESSBELAGDA
HANDLINGAR SKULLE KOMMA ATT BIDRA TILL ATT SKAPA EN
ÖKAD MEDVETENHET OCH TILL ATT UTÖKA KRETSEN AV
MÄNNISKOR MED KUNSKAPER OM WALLENBERGS GÄRNING.
WALLENBERG, STYRD AV SITT SAMVETE, VAR EN SYMBOL FÖR
KAMPEN FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER.

EVENTUELLA FRÅGOR FRÅN ISRAELISK SIDA SKULLE
FRAMFÖRAS SENAST 12 JUNI. VI HAR I INSTRUKTIONENS
MENING REDAN FÅTT FÖRSTÅELSE FÖR VÅRT AGERANDE. VI
AVAKTAR DOCK TILL DEN 12 JUNI MED UTSAGA HURUVIDA
MAN I ISRAEL SAMTYCKER TILL VÅRT BESLUT
(INSTRUKTIONENS TERTIO).

HAGARD

EC

Ärendo

Raoul Wallenberg

Från Hallqvist

Adress

AMBASSADEN MOSKVA

Text

1997-06-03

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu 1

BRÅDSKANDE

EC

1. Så lång tid har förflutit sedan Fredén/Gullgren hade sitt samtal med byråchefen Kosatjov (1997-04-29) att man nu bör kunna vänta sig att prövningen "i vederbörlig ordning" beträffande kopieringen av de 6000 registerkortet från Vladimir snart är gjord.

Vi hoppas att denna prövning sker i den anda som så vackert beskrivs i den promemoria vilken FN:s generalsekreterare fick av utrikesminister Primakov vid sitt besök i Moskva helt nyligen. I detta dokument hänvisas bland annat till arkivstudierna i fängelset i Vladimir 1990 och 1997. Det hävdas också att man från rysk sida iakttar öppenhet och är maximalt konstruktiv, också framdeles.

Detta bör ni ta fasta på, och uttrycka en stark förhoppning om att ett besked av positiv innebörd lämnas oss senast den 30 juni i år.

Om inte, måste vi i vår arbetsrapport konstatera att Vladimirundersökningarna inte kunnat slutföras. Detta kommer självfallet att väcka stor uppmärksamhet, också internationellt.

Vi kan inte lasta den svenska sidan för tillkortakommandet i vårt gemensamma arbete. Stora resurser i form av expertis, tid och pengar har satts in på projektet - det vore utomordentligt trist om det inte finge avslutas på ett för alla parter tillfredsställande sätt.

Ambassaden har själv påpekat det orimliga i att fotografering av varje kort skulle kräva sin särskilda motivering. Det är frågan om en metod i efterforskningsarbetet. Man har plockat ut kort som hänför sig till fångar som under tiden 1947-1972 satt i korpus 2 tills de flyttades därifrån eller eventuellt dog där. Man vill utröna vilka som satt i varje cell i korpus 2 och under vilka perioder.

Susan Mesinai, möjligen tillsammans med Makinen, vill i Moskva studera delar av ett antal dossierer för att undersöka transportvägar från ett ställe till ett annat för vittnen som sagt sig ha information om RW. På så sätt hoppas man finna ut hur också RW eventuellt transporterats. Detta material skulle ej fotograferas - allt enligt Makinen. (Mesinai har beskrivit sitt projekt för Gullgren).

Krävs det garantier att de fotograferade korten inte skall komma på avvägar eller publiceras? Sådana garantier kan i så fall ges av expertisen, och löfte kan ges att negativen överlämnas till Vladimir-fängelset efter analysarbetet. (Uppgift 2/6 per tfn från prof Makinen).

2. Intressant information gavs i er skrivelse 83 1997-04-09 om att herrar Kopeljanskij och Solovov "givit sitt samtycke till att delta vid arbetsgruppens möte och ta del av det rapportmaterial som berör dem, om deras hälsotillstånd medger detta."

En god idé var att bekosta hörselundersökning och hörapparat för de båda. (Hbr Hirdman/Hallqvist 1997-04-09). Det må vi kunna stå för. Tacksam detta framförs vid den uppvaktning i MD, som detta kryfax torde ge upphov till.

3. Ett möte med arbetsgruppen bör ske så snart som möjligt sedan vi fått ett positivt svar angående registerkort och dossierer, och sedan materialet analyserats.

4. Ni bör även erinra om vårt beslut att successivt avhemliga det mesta av Wallenberg-materialet fram till 1991 först allt material till 1970, därefter det mesta fram till 1991.

5. Ni bör följa upp resultatet av de efterforskningar som generalsekreterarens aide-memoire den 17 maj om fond 451 med mera kan ha lett till, eller åtminstone fråga vilken åtgärd den avses leda till.

6. Står inte president Jeltsins dekret om repressionens offer över informationslagen? Så frågar Hans Magnusson i kryfax 113 1997-05-05. Han undrar också om en påstötning i presidentadministrationen (Baturin) skulle kunna föra saken framåt. Om ni tror det, och om uppvaktningen i utrikesministeriet inte visat sig vara tillräckligt löftesrik, så gör det.

7. I kryfax 107 från Riga 1997-04-16 ges uppenbarligen uppslag till en hel rapport om ansträngningarna att komma till rätta med Gulagsystemets alla avarter, Jakovlevs kommission med mera. Denna notering är att ses mera som ett intressant uppslag än som en instruktion.

8. Just erhållit ert 305 angående uppvaktning om frisläppandet. Vi har inga invändningar ert papper. Utgår ifrån ni samtidigt tar upp ovanstående.

9. Har ni några synpunkter Julins pm 1997-05-30 om Nanna Svartz-spåret? Själv anser vi att allt bör släppas och, alltså, maximal öppenhet visas.

10. Till sist: Pierre Schori undrar om den pm om generalsekreteraren fick i Moskva är hemlig. Utgår ifrån att den inte publicerats i Moskva, och att det i varje fall tills vidare är bäst att hålla på den, i varje fall tills vi sett resultatet av er uppvaktning.

Cabinet

ex
UML, BMK, kabs, Urp, bUrp, ch EC, bitr Ch EC, Foyer EC, Olson EI, Ch DOK,
Julin DOK, amb Magnusson Riga, amb Osvald deleg NY,
C Persson, G von Dardel

SVAR FRÄNSTA

Departementsrådet
Bernt Fredriksson
Utrikesdepartementet
STOCKHOLM

150610
97-06-03
(A 1 M)
P 2 Eu¹

1997-05-30

[Bevarat
97-06-04
Bachman]

Ärende: Mikrofilmning och digitalisering av Raoul Wallenbergs arkiv

Med referens till Er förfrågan angående mikrofilmning och digitalisering av Raul Wallenbergs arkiv 1945-1970 har vi nöjet att avlämna följande offert.

Material

Ca. 12 000 blad omfattande ca. 15 000 bilder i format A4, Folio och en del A3 mestadels maskinskrivet. Materialet förvaras i pappersakter ihopsatta med tråd som får sprättas upp före filmning/scanning. Efter filmning/scanning sys akterna ihop före leverans. Material större än A3 förekommer inte.

Utförande

Akterna hämtas på UD 2/6 av representant från RA/SVAR i Fränsta och levereras med bil till Fränsta. Materialet prepareras före filmning och volymindelas årsvis. Materialet filmas och scannas i kronologisk ordning. Till UD levereras i första hand 20 uppsättningar CD-Rom skivor som förutom digitala bilder även innehåller två indexdatabaser och ett återsökningsprogram. Indexdatabaserna är kopplade till återsökningsprogrammet varvid inga andra separata programvaror erfordras för att återsöka bland materialet. CD skivorna märkes med etiketter med följande text:

UTRIKESDEPARTEMENTET
Raul Wallenberg Dokument
1945 -1970

Producerad av Riksarkivet SVAR Fränsta
med Kodak Image Link Micro Imager 990 D

Dessutom levereras en negativ kamerafilm (16 mm) till UD

2 omgångar papperskopior uttagna från det digitala datat kan inte utlovas till 12/6 men vi gör vårt allra bästa för att även papperskopior kan levereras i tid

Priser

Pris för filmning, framkallning, kontroll och scanning av ovan angivet material 2,00 kr per exponering (priset inkluderar silvermikrofilm 16 mm och CD-Rom skivor)

Pris för övriga kringarbeten s.s transporter, preparering, administration mm 18500 kr

Totalt Pris om materialet består av 15 000 exponeringar **48 500 kr**

Leverans

Leverans av 20 uppsättningar CD-Rom skivor, en arkivbeständig silvermikrofilm och originalhandlingar kommer att ske senast Juni 11, 1997. Beträffande leverans av papperskopior kan vi inte garantera leverans av detta före Juni 11, 1997 dock kommer papperskopior att levereras före Juni 19, 1997

Betalningsvillkor

Mot faktura 30 dagar netto. Faktura presenteras för hela beloppet när ni godkänt den totala leveransen.

Giltighetstid

Denna offert är giltig t.o.m. Juni 27, 1997

Övrigt

Leveranstiden förutsätter att allt material finns tillgängligt för avhämtning hos Er Måndag Juni 2, 1997 före 1200. Eventuella krav på utförandet s.s CD etiketter, informationsskyltar, filmnings och scanningsordning mm måste ha meddelats oss före Juni 2, 1997 1600

Vi ser fram emot Er beställning snarast

Med vänlig hälsning

Lennart Hedlund
Platschef
Riksarkivet SVAR
Fränsta

Kopia: Börje Justrell

Riksarkivet

SVERIGES AMBASSAD

BONN

Handläggare: Peter Semneby

1997-06-04

Sida 1(2)

Avd.	Grupp	Mål
P	2	Eu ¹

ack 7

UTRIKESDEPARTEMENTET

Till: Kabsek

Kopia: EC, DOK

Re: Frisläppande av Raoul-Wallenberg-handlingar

1997-05-29)

72 EU

R

Innehållet i rubricerade meddelande har föredragits av Semneby för Auswärtiges Amts Nordeuropa-chef Wolfgang Schultheiss, vilken också erhållit en aide-mémoire med text enligt instrux. Schultheiss hade ingen omedelbar reaktion, men skulle återkomma efter kontakt med övriga berörda enheter i

Auswärtiges Amt, i första hand arkivet och
rysslandsenheten.

Vi återkommer så snart vi fått en reaktion.

Hellström

1997-06-04

Aambo Stefan Gullgren

UTRIKESDEPARTEMENTET

Avd.	Grupp	Mål
P	2	Eu ¹

För: EC (Hallqvist)

Kopia: BMK, Kabsek, DOK (Julin), EI (Olson), rekryfax
via UD till amb Riga ✓

Ca
Re Raoul Wallenberg - frisläppande av dokument,
Vladimir m m. ~~82 EU~~ PZEU

P R I M O Vid besök idag av Fredén, åtföljd av Gullgren, hos byråchefen Kosatjov vid MID:s Skandinavien-avdelning framfördes enligt instrux (och på sätt som framgår av vårt ovancit 305) att den svenska regeringen inom kort kommer att besluta om avhemligande av alla dokument i UD:s Raoul Wallenberg-arkiv för åren 1944-70 samt att regeringen senare i år har för avsikt att avhemliga större delen av aktmaterialet avseende åren 1971-91. Innehållet i QUARTO i Ert ovancit överlämnades i form av non-paper i engelsk originalversion, jämte ambassadens översättning till ryska.

Kosatjov förklarade att den ryska sidan i detta läge inte hade några kommentarer till det framförda men förutskickade en reaktion vid ett senare tillfälle. (Sålunda framfördes ej från svensk sida innehållet i p 4 i bilagan till vårt ovancit 305)

S E C U N D O Från svensk sida togs därefter upp några andra utestående frågor i Wallenberg-ärendet, i anledning av Ert ovancit 121.

1. Beträffande frågan om kopiering av registerkort i Vladimir-fängelsets arkiv konstaterade Fredén att ett besked från rysk sida i denna fråga väl nu var att vänta inom kort. Kosatjov beklagade att ett

svar dröjt så länge och hänvisade till att frågan var komplicerad. Från MID:s sida gjorde man vad man kunde men vissa av den ryska sidans företrädare ansåg fortfarande att kopiering medelst fotografering ej kunde medges enligt gällande rysk lagstiftning. Sålunda hade ledningen för det ryska inrikesministeriets straffavdelning, MVD-GUIN, (Bukin/Tarakanov) nyligen under hand meddelat "ett klart negativt svar" på den svenska framställningen - med hänvisning till avsaknad av en "klar och tydlig motivering" i varje enskilt fall, dvs avseende varje enskilt registerkort. GUIN hade dock föreslagit att frågan skulle föras upp på en högre nivå i inrikesministeriet för slutligt avgörande.

Kosatjov tillade, såsom en informell anmärkning, att det enligt den ryska sidans uppfattning fanns inte fanns några nya ledtrådar med anknytning till Vladimir, utöver de som redan följts upp, som motiverade de omfattande önskemål som framförts från svensk sida.

Fredén erinrade om innehållet i den PM som utrikesminister Primakov överlämnat till FN:s generalsekreterare vid dennes besök i Moskva nyligen och som den svenska sidan tagit del av. I denna hänvisades bl a till arkivundersökningarna i Vladimir 1990 och 1997 och framhölls att den ryska sidan iakttog öppenhet och var "maximalt konstruktiv" i denna fråga. Detta ville vi på svensk sida nu ta fasta på.

Den svenska sidan fäste stort avseende vid att Vladimir-undersökningarna kunde avslutas. Enligt svensk uppfattning borde den PM om arbetets uppläggning - som redan flera gånger överlämnats till den ryska sidan - innehålla tillräcklig information om såväl motiven för undersökningarna som begäran om kopiering. Alla inblandade experter på svensk sida var redo att garantera att fotokopiorna av korten inte skulle komma på avvägar eller publiceras och var därtill beredda att utfästa sig att återlämna fotonegativet till Vladimir-fängelset efter analysarbetets avslutande.

Det hade nu gått ganska lång tid sedan framställningen om kopiering framfördes. På svensk sida fanns en stark förhoppning om ett besked med positiv innebörd senast den 30 juni i år. I annat fall skulle vi bli tvungna att i vår rapport från arbetsgruppens arbete konstatera att Vladimir-undersökningarna inte kunnat slutföras, vilket givetvis skulle komma att väcka stor uppmärksamhet, även internationellt.

Allt detta noterades av Kosatjov utan vidare kommentarer.

2. Beträffande Susan Mesinais önskemål att få ta del av ett antal dossierer i MVD:s och FSB:s arkiv förklarade Kosatjov att även i detta fall krävdes en klar och tydlig motivering i varje enskilt fall varför en viss dossier efterfrågades. Från svensk sida underströks att det i detta fall ju ej var fråga om kopiering - Mesinais undersökning syftade till att genom analys av uppgifterna i de aktuella dossierer följa upp vissa av de viktigaste vittnesmålen om Wallenberg. Resultaten av dessa undersökningar skulle dessutom kunna vara av betydande intresse för Wallenberg-utredningen som helhet.

Kosatjov upprepade behovet av tydlig motivering i varje enskilt fall, bl a med hänvisning till att flertalet av de dossierer som Mesinai efterfrågat förvarades i FSB:s arkiv. Från svensk sida lovade vi framföra detta besked till Mesinai.

Såsom vi tidigare föreslagit (se vårt ovancit 234) bör Mesinai alltså uppmanas att inkomma med en preciserad motivering i varje enskilt fall som hon önskar ta del av en viss dossier. På basis av dagens samtal är det nu vår bedömning att detta torde utgöra en nödvändig, men kanske inte tillräcklig, förutsättning för att hon överhuvudtaget skall få se några ytterligare personakter.

3. Fredén förklarade att det enligt svensk uppfattning borde hållas ett arbetsgruppsmöte så snart som möjligt efter det att vi erhållit ett positivt svar angående registerkort och dossierer, och efter det att materialet analyserats. På Kosatjovs fråga hur vi såg på behovet av ett arbetsgruppsmöte i det fall det ryska svaret på de svenska framställningarna skulle bli negativt förklarade Fredén att det nog även i detta fall skulle krävas ett arbetsgruppsmöte - dock av delvis andra skäl. Det skulle då bl a stå klart att den svenska resp ryska sidans rapporter skulle komma att skilja sig åt ifråga om redovisningen av resultaten från Vladimir-undersökningarna.

4. Beträffande möjligheten av hörselundersökning och hörapparat för främst Kopeljanskij framfördes att vi på svensk sida var redo att stå för kostnaderna härför, vilket noterades av Kosatjov.

5. Som svar på sr Schoris fråga om huruvida den ryska PM som överlämnats till FN:s generalsekreterare ur rysk synvinkel var ett hemligt dokument, förklarade Kosatjov att det ej var hemligt i strikt mening men att det hade överlämnats efter att en

informell förfrågan om Wallenberg framförts av fru Annan. Även det ryska dokumentet var f ö att betrakta som informellt, på fru Annans begäran. Det hade ej publicerats i ryska media. I den händelse någon önskade publicera dokumentet borde ett korrekt tillvägagångssätt vara att hänvända sig med en begäran härom till herr eller fru Annan som i sin tur förutsågs underrätta MID. Om paret Annan skulle ge sitt samtycke var det enligt Kosatjov inte sannolikt att man på rysk sida skulle ha några invändningar mot publicering.

T E R T I O I p 9 i Ert ovancit 121 efterfrågas våra synpunkter på "Julins pm 1997-05-30 om Nanna-Swartz-spåret". Ambassaden saknar detta dokument, tacksam kopia.

Q U A R T O Som vi förutskickade redan i vårt 234, 1997-04-29 förefaller alltså möjligheterna att kunna slutföra Vladimir-undersökningarna nu vara ytterst begränsade. Vi bör väl därför överväga vilka åtgärder som ev bör vidtas i nästa steg - utöver möjligheten att notera misslyckandet i vår arbetsrapport och tydligt placera skuldbördan på den ryska sidan. Som vi tidigare konstaterat kan man därvid tänka sig bl a en skriftväxling direkt mellan arbetsgruppens medordföranden. Jag tror inte att det tjänar någonting till med uppvaktningar på andra håll.

HIRDMAN

SVERIGES AMBASSAD
BONN

Sida 1(2)

Handläggare: Peter Semneby

1997-06-05

Grupp	Mål
P 2	Eu ⁷

ae

M

B R Å D S K A N D E

UTRIKESDEPARTEMENTET

Till: kabsek

Kopia: EC, DOK

Re: Frisläppande av Raoul-Wallenberg-handlingar

1997-05-29,

1997-06-04) ej inf.

ej inf. p2w

p2w

AA:s nordeuropachef Shultheiss kontaktade idag Semneby för att lämna reaktion på det planerade frisläppandet av Raoul-Wallenberg-handlingarna. Från tysk sida välkomnade man beslutet att offentliggöra handlingarna. Av rena formsskäl

önskade man dock att någon från tyska ambassaden i Stockholm (sannolikt ministerrådet Schuppius) skulle få tillfälle att först se handlingarna för det fall det rörde sig om hemliga tyska dokument (hemliga noter eller annat). För enkelhets skull överenskoms att tyska ambassaden skulle ta direkt kontakt med arkivchefen. Vi skulle dock uppskatta att så småningom erhålla besked om hur den tyska begäran behandlas.

Hellström

SVERIGES AMBASSAD
WIEN

Sid 1 (1)

1997-06-05

00/K

Avg	Grupp	Mål
P	2	Ku ^I

UD-Kab.sekr. och Sven Julin
↳ EXPEDITION LEWNE

Frisläppande av Wallenberg-handlingar

Underrättade igår UM:s generalsekreterare Rohan om svenska beslutet att offentliggöra alla Wallenberg-dokument från 1944-70 och avsikten att göra detsamma beträffande flertalet dokument från 1971-91. Påpekade särskilt att de uppgifter, som på österrikisk begäran undantogs från publicering i början av 80-talet, nu kommer att offentliggöras.

Med hänvisning till att österrikarna år 1981 fick gå igenom åtta svenska Wallenberg-dossier och ange vilka uppgifter som skulle förbli hemliga undrade Rohan varför man inte kunde göra på samma sätt nu. Jag svarade att detta svårligen lät sig göra eftersom materialet nu är så mycket större än då och att det förändrade politiska läget gjort sekretesskravet mindre motiverat.

Rohan var nog en smula besvärad av Sveriges begäran om österrikiskt samtycke till publicering av material som de inte känner till och inte får se. Han lovade emellertid att låta undersöka vad de själva har på dossier om Wallenberg och höra av sig om de såg några problem.

WILKENS

Adress
Postfach 18
A-1025 WIEN

Gatuadress
Obere Donaustrasse 49-51
1020 WIEN

Telefon
Nat. 0222-214 77 01
Int. +43-1-214 77 01

Telefax
Nat. 0222-214 50 44
Int. +43-1-214 50 44

Telex
(047) 11 47 20
svns a

ANTAL SIDOR001

Author: Sven (UD) Julin at (Pk)UD-2

Date: 1997-06-05 10.56

Priority: Low

TO: Berndt (UD) Fredriksson at (Pk)UD-5, Martin (UD) Hallqvist at (Pk)UD-3,
Lage (UD) Olson at (Pk)UD-3

Subject: Re: Wallenberg

Bif kan vara av intresse

156/002 P 2 Ew

ua SJ

Forward Header

Subject: Re: Wallenberg

Author: Sven (UD) Julin at (Pk)UD-2

Date: 1997-06-05 10.53

Vittnesmålen från de 20 personer som förtecknas i hbr Hasslev-Jödahl 81-02-05 och som enligt van Dartel fortfarande skulle kunna behöva integritetsskydd härrör alla från mitten av femtiotalet; de var hemvändande krigsfångar. Enligt den svenska sekretesslagen är handlingarna i praktiken redan offentliga (fyrtyårsregeln). För bibehållen hemligstämpel gäller att röjande av uppgiften "skulle medföra fara för att någon utsätts för övergrepp eller annat allvarligt men" (Sekretesslagen 7:14), alltså icke tillämpligt. F.ö. har väl de flesta avlidit.

Vad gäller övrigt material i nämnda bilaga tillkom det ju 1967 eller tidigare, och faller alltså inom tiden för den internationellt vedertagna trettioårsgränsen.

Tacksam om ovanstående framförs till van Dartel.

Reply Separator

Subject: Wallenberg

Author: Thomas (UD) Ganslandt at (Pk)Haag-amb

Date: 1997-06-04 16.45

155/003 P 2 Ew

Sven,

Vill - interimistiskt - meddela att jag idag 4 juni tagit upp avhemligandeärendet med europachefen van Dartel och överlämnat materialet till denne i enlighet med vårt telefonsamtal. van Dartel berättade att dåvarande europachen Pollak, som Hasslev hanterade de båda ärendena med i början av 80-talet, alltjämt, som pensionerad, bistår ministeriet i olika frågor. Personligen menade van Dartel att det kunde vara så att privacyaspekter som gjorde avhemligande olämpligt i början av 80-talet alltjämt kunde vara giltiga. Jag tog givetvis upp ärendet i termer av att vi utgick ifrån att avhemligande idag inte skulle utgöra problem, att vi närmast ville informera av courtoisieskäl, att regeringen hoppades kunna fatta beslut den 19 juni, men att vi självfallet skulle notera ev. nederländska synpunkter. van Dartel lovade att återkomma så snart som möjligt, men ansåg det sålunda inte givet vilket svaret skulle bli.

Thomas

INK. ULL. DER		
SNR		
1997 -06- 0 6		
AVD.	GF	MAL
P	2	Eu

1997-06-05

EH 970605 / m

Amb Moskva

Från Julin, Exp Lejonet

Re RW-dokument; Nanna Svartz-spåret
tertio)

Min PM 1997-05-30 kan lämnas utan avseende eftersom det vid en ytterligare granskning framkommit att det mesta av hithörande specialdossier verkligen avhemligades 1982. Det var ett samtal med en i ärendet väl insatt person som förde in på fel spår.

CABINET

Delges:
Kabs
L Danielsson, SB
G Lindholm, UMK
B. Fredriksson, DOK
A Söder, PIK
M Hallqvist, EC
L Olson, EI/ESEK

H Magnusson, Riga

Av.

INK. UTRIKESDEP.		
DNR		
1997 -06- 0 6		
AVG <i>P</i>	GR <i>2</i>	MÅL <i>ku</i>

1997-06-05

✓
58 970605/ME

Amb Wien

Från Julin, Exp Lejonet

Re frisläppande av RW-handlingar

5/6

Tack för Möjligen kan det underlätta för österrikarna om de i traga om det material som närmast skall offentliggöras, för tiden 1944-70, får klart för sig att en stor del hänför sig till mitten av femtiotalet i form av vittnesuppgifter mm från hemvändande krigsfångar och österrikiska myndigheters bistånd med efterforskningarna. Detta är i praktiken inte hemligstämplat längre enligt svenska sekretesslagens fyrtioårsregel, och övriga handlingar faller i stor utsträckning inom den internationellt vedertagna trettioårsregeln.

Vad gäller dokumenten för 1971-91 har man ju tidigare medgivit att våra kontakter ang sändebudet Ferdinand Marek fick användas gentemot Sovjet, det handlar om ett försvinnande som ägde rum kort efter krigsslutet. Kontakterna ang avhoppare från AVO 1987-88 var knappast av någon belastande karaktär och tillhör en svunnen epok.

CABINET

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

157/017

PROMEMORIA

Enheten för Central- och
Östeuropa
amb Martin Hallqvist
Telefon 405 - 3236

1997-06-06

P2 En¹

för ev. synpunkter senast 13/6

Ch EC samt gruppcheferna EC, Anna Brandt → PH för handläggning

Ch FMR, Ch PIK, Ch PIK-INF

Kettis EC2

Klas: - ev. förändra för MK.

- nya medlemständer: Cdk
ska tillsätta domare i Cdk
domstol. Brisande kompetens

Chefen för Wallenberg-Institutet i Lund, professor Göran i CÖE.

Melander, har besökt mig i två ärenden: Jan O:

1. STIPENDIER

Institutet har en mastersutbildning på ett och ett halvt år i mänskliga rättigheter för svenska såväl som utländska studenter.

Utbildningen har funnits i tre år. Enligt regeringsbeslut fick man fyra stipendier via Svenska institutet första läsåret. Andra läsåret fick man inga stipendier. Tredje året, det vill säga för innevarande läsår fick man på nytt fyra stipendier. För nästa läsår har man åter drabbats av det nedslående beskedet att Svenska institutet inte haft några stipendier att erbjuda Wallenberg-institutets studerande. Självfallet leder denna ordning till ryckighet i planeringen.

En tolkningstvist föreligger beträffande det ursprungliga regeringsbeslutet. Melander menar att stipendier bör utgå varje läsår, medan Svenska institutets ansvariga tjänstemän förebehåller institutet rätten att fritt avgöra vilka stipendiater det skall utse och var dessa skall studera.

Det uppstår enligt Melander ofta oenighet mellan Svenska institutet och universitet-en. De studenter som institutet vill placera ut, är långt ifrån alltid de som universitetsinstitutionerna anser vara de mest kvalificerade.

har reg.
beslutat om
stipendierna?

En diskrepans som kan ställa till administrativt krångel är det förhållandet att Svenska institutets ansökningstid går ut den 1 september, och Wallenberg-institutets först den 1 april.

För att få tillträde till mastersutbildningen krävs minst tre års juridikstudier. Efter genomgången utbildning i Lund får man examen som motsvarar en B.A. Den kallas Master of Law, men kommer nu att i stället kallas Master of Human Rights.

*hur många
elever?*

Årligen får man cirka 200 ansökningar.

Melander uppger att genomgången kurs i Lund ofta leder vidare till anställning i utrikesförvaltningar och internationella organisationer. Han har till exempel stött på dussintalet gamla elever vid MR-kommissionen i Genève.

Institutet vill gärna se studenter från till exempel de baltiska länderna, Ukraina och forna Jugoslavien.

En nackdel med de så kallade Visby-pengarna är att det krävs individuella ansökningar, menade Melander.

2. MR-BIBLIOTEK

- skriva projektansökan till Sida?
- Euro Faculty? - UD?

Wallenberg-Institutet skulle gärna vilja donera MR-litteratur till universiteten i de baltiska huvudstäderna, i Kiev och eventuellt Minsk.

*har givit boken till Kaliningrad
på eng. U. givarna ST*

För 350 000 kr får man tio hyllmeter MR-litteratur. En hel del litteratur av detta slag skänks för visso av Europarådet. Man är från Wallenberg-institutets sida noga med att samordna, så att urvalet inte dubbleras.

Trevligt är att konstatera att studenterna naturligen väljer att skriva uppsats just inom de ämnesområden där det finns litteratur, menade professorn.

*Ulla.
er. p. 10
Visby p. 10*

Man har redan fått en ansökan om ett MR-bibliotek från Riga-universitetets juridiska fakultet.

Bokgävor är projekt av engångskaraktär, och borde därför inte vara så svårt att finna medel för. Kanske kunde det bli ett svenskt projekt inom Euro Faculty, där Sverige ansetts driva

inga pengar.

↳ endast Baltikum.

*U: Gummel Stungvist
(Eva Keltus, Ulla Fajre) Östergårds
program.*

en njugg politik. MR-litteratur till de baltiska länderna, Kaliningrad och, inte minst, Vitryssland är utmärkt, också till Kiev, kanske även Lviv, som törstar efter nordiska kontakter. Också där där kan MR-situationen kan vara bräcklig. Överlämnandet av bokgåvor kan kombineras med seminarier.

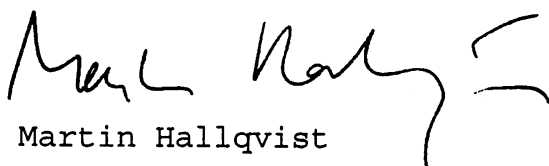
Man kan å andra sidan också fråga sig om det vore bättre att satsa på bidrag till datorisering av biblioteken. Men det ena utesluter möjligen inte det andra.

Fasta stipendiekvoter, vilket väl är det som Melander eftersträvar, är säkert svårare att åstadkomma. Rent cyniskt kan man förstås konstatera att de flesta beslutsfattare, också sådana som beslutar om stipendier, vill ha så fria händer som möjligt att styra och ställa efter eget huvud, och att vara flexibla nog att gå in i nya, spännande projekt, närhelst sådana dyker upp.

Det kan i sin tur verka mindre tillfredsställande för dem som söker driva en långsiktig utbildningsverksamhet med så trygg ekonomi som möjligt.

Men för att se lite allvarligare på saken är det säkert Svenska institutets policy att kunna vara flexibel, att hjälpa till att dra igång projekt som sedan får finansieras på annat sätt. Frågan är då hur, och med vilka medel. Har Lunds universitet möjlighet att få in detta på sin ordinarie budget? Skulle den nye ärkebiskopen Hammar förmås att överväga stöd från kyrkan, eftersom det rör sig om just mänskliga rättigheter? Det var en idé som Gabriele Winai-Ström framförde, då vi diskuterade denna fråga.

Jag vore tacksam för tips om vilkens sorts råd jag skall ge professor Melander. Bör han skriva brev och i så fall till vem? Har UD några möjligheter att hjälpa hans institut?

Martin Hallqvist

REGERINGSKANSLIET
Utrikesdepartementet

ARKIVEXEMPLAR

PROTOKOLL

1997-06-09

P 2 EU¹

Tjänsteresa i samband med visst uppdrag för arbetsgruppen med uppdrag att studera utestående frågor i efterforskning av Raoul Wallenberg (UD 1991:C)

9

K Chefen för Utrikesdepartementet, statsrådet Hjelm-Wallén medger att ambassadören Hans Magnusson, ambassaden i Riga och Stefan Gullgren, ambassaden i Moskva får företa tjänsteresa till Stockholm under vardera tre dagar i juni månad 1997 för att genomföra visst uppdrag för arbetsgruppen med uppdrag att studera utestående frågor i efterforskning av Raoul Wallenberg (UD 1991:C).

Kostnaderna skall belasta tredje huvudtitelns anslag A 5. Utredningar m.m. för budgetåret 1995/96 (kontering: 105, 25112).

Utdrag till

Hans Magnusson
Stefan Gullgren
Ambassaden Moskva X
Ambassaden Riga X

P-L
A-RED

L. Olsson, EC, H. Hallgrímsson, EC
Call: 111

Ifylles av postexp

Avsant med

☒ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☐ vanlig post

97-06-18/ulh

Avs datum

Sign

19/6-97

HA

SVERIGES AMBASSAD
HAAG

sid 1 (2)

97-06-10

Thomas Ganslandt

*cc till
Lad
Friedrichsen ARK
Stallquist CC
Olsen ES EA
Ga S*

Avg.	Grupp	Mai
P	2	Eu ¹

UTRIKESDEPARTEMENTET

Till: Julin, c/o Exp Lejonet

Re: Frisäppande av handlingar i Raoul Wallenberg-
ärendet -

Som meddelats Er underhand tog ambassaden den 4 juni upp ärendet med utrikesministeriets europachef van Dartel. Detta skedde vid besök hos denne av Ganslandt som formlöst överlämnade kopia av det av Er översända materialet. Ärendet presenterades i termer av att vi utgick ifrån att man på nederländsk sida i dagens läge skulle vara införstådd med avhemligande, att vi närmast ville informera av courtoisieskäl, men att vi självfallet skulle notera eventuella nederländska synpunkter.

Vid samtal den 9 juni med chefen för ministeriets sektion för offentlig rätt, P. L. G. van Velzen, framförde denne följande.

1) Olika slag av kollaboratörfrågor är alltså mycket känsliga i Nederländerna och aktualiseras fortfarande från tid till annan av skilda skäl, även i parlamentet. Ministeriets praxis i dessa sammanhang har alltid varit att inte lämna ut namn. Ministeriet skulle vid ställningstagande till en officiell framställning från svensk sida om medgivande till avhemligande av ifrågavarande personuppgifter också vara tvunget att räkna med möjligheten av

MP

skadeståndsanspråk av vederbörande eller vederbörandes släktingar. Det nya läget i Europa är irrelevant.

2) En officiell framställning skulle av angivna skäl officiellt besvaras med att begärt medgivande inte kan lämnas.

3)

van Velzen bekräftade att Michel-ärendet givetvis beredde mindre problem.

Alvin

SVERIGES AMBASSAD
WIEN

Sid 1 (1)

1997-06-11

P2 Eu

aa5]

Avd.	Grupp	Mål
P	2	Eu 1

För Sven Julin co/Exp Lejonet, Dnr 71 ✓

Frisläppande av ~~Wallenberghandlingar~~

Handläggaren på UM säger underhand att vi kommer att få grönt ljus från Österrike. Officiell bekräftelse väntas inom kort.

Wilkens

Adress
Postfach 18

Gatuadress
Obere Donaustrasse 49-51

Telefon
Nat. 0222-214 77 01
Int. +43-1-214 77 01

Telefax
Nat. 0222-214 50 44
Int. +43-1-214 50 44

Telex
(047) 11 47 20
svns a

ANTAL SIDOR001

1997-06-12

Amb Moskva

Från Julin, c/o Exp Lejonet

Re frisläppande av Raoul Wallenberg-handlingar

Vill för ordningens skull meddela att pressattachén vid ryska ambassaden Alexander Chapel besökte mig och Martin Hallqvist i tisdags för att orientera sig om de handlingar vi ämnar frisläppa. Han fick beskedet att det schematiskt gäller ett stort antal vittnesmål samt våra mellanhavanden dels med sovjetregeringen, dels med tredje land. Allt för 1944-70 skulle publiceras och för senare år skulle vi visa stor öppenhet, i varje fall fram till 1989.

I anslutning härtill redogjordes anledningen till avhemligandet: kraven från svensk och internationell opinion på redovisning, likaså familjens starka önskemål i samma riktning. Avsikten var också att söka tillrättalägga ständigt förekommande misstankar eller anklagelser om att regeringen tjuvhåller viktiga spår.

Chapel antecknade flitigt, men ställde inga särskilt inträngande frågor.

CABINET

MP

Author: Sven (UD) Julin at (Pk)UD-2

Date: 1997-06-12 09.47

Priority: Low

TO: Berndt (UD) Fredriksson at (Pk)UD-5, Martin (UD) Hallqvist at (Pk)UD-3,
Lage (UD) Olson at (Pk)UD-3, Hans (UD) Magnusson at (Pk)Riga-amb-1,
Lars (UD) Magnuson at (Pk)UD-6, Amb Moskva at (Pk)Moskva-amb-1

Subject: SÄPOs RW-arkiv

Polisintendenten Terese Mattsson, RPS, har idag per telefon meddelat mig att SÄPO ämnar efterkomma Guy von Dardels framställning att få del av SÄPOs handlingar om Raoul Wallenberg. Det mesta bestod av delgivningar från UD samt diverse förhörsprotokoll. Beslutet skulle förmodligen undertecknas idag.

P 2 En7

163/001

aa9

Dear Hans:

We are addressing a joint letter to describe the general scope of our objections and criticisms of the Report of the Swedish-Russian Working Group on the Fate of Raoul Wallenberg. We understand that the copies of the report or of the English translation on which our comments are based do not represent the revised working copy of the report that you presently have. However, it is to us probable that the report has not been changed substantially in character and that our general comments will still apply. Although the report was made available to us some months ago, because of our other responsibilities we have not been able to devote the attention that this report deserves until recently. We trust that acknowledgment of our criticisms and recommendations which are provided only in a constructive spirit will still be made and that they will lead to an improved report.

Our comments are both general and specific. Since your working version of the report may have been already altered from the English version in our possession, we limit our specific points of criticism to illustrate general principles that should guide revision.

To us the most troubling aspect of the report is the tacit acceptance that Raoul Wallenberg died in 1947 while in reality through all the research of the Working Group no evidence that satisfies criteria according to Soviet law has ever been obtained of his death. In this respect we agree with the point made by David Matas that the attitude to be taken in the report is to examine the results of the Working Group about the alleged death of RW with a standard of proof beyond reasonable doubt, the burden of proof being to demonstrate that RW is dead. In the report much discussion is devoted to a variety of hypotheses about the manner in which he supposedly died (execution by poisoning, shooting, etc.) and their treatment in the report is such as to elevate them to be equally or even perhaps more credible than the Smoltsov Report. In actuality they all represent flimsy concoctions which derive from at best hearsay testimony and constitute no proof of the event. They are in fact no better as evidence than the flimsiest hearsay statements of sightings of RW in labor camps. We request that the report be rewritten so that the evidence for each hypothesis be examined by the criterion of proof beyond reasonable doubt. Only in this manner will they be recognized according to their true value in establishing an answer to the question of the fate of RW.

The report does not treat in an adequately detailed manner the testimony and evidence that RW may have survived beyond 1947. While we recognize that much of the testimony gathered over several decades can be readily discounted, there are certain salient reports and statements by witnesses that cannot be discounted and for which no basis is given for ignoring them. Foremost among these evidentiary statements by witnesses are the following:

(1) The testimony of Theodor von Dufving made in a private manner recounting how he had encountered in a transit camp in February of 1949 on the route to Vorkuta a prisoner dressed in civilian clothes and with his own special accompanying guard who was stated to be a Swedish diplomat and who told him that he was there "... durch ein grosses Irrtum. " (Note that there is a grammatical error in this German statement that a foreigner or non-German would typically make.) As you may recall, von Dufving did not know the name of the individual but wanted only to provide to this person information about himself to be relayed to his wife in "Lutherstadt" since as a POW he had not been allowed to write and his wife had no knowledge of whether he was dead or alive.

(2) The statement of Zigurds Kruminsh made to Marvin Makinen in Cell 2-31 in the Vladimir prison in 1962 that he had met in the prison a Swedish prisoner who was allegedly arrested "for some kind of intelligence work" and who was "certain" that he would "... be well rewarded for his work upon his return home. " This statement is to be considered with that made later to Makinen in a labor camp that "... Kruminsh sat [in the Vladimir prison] with " the Swedish prisoner 'van den Berg ...' " However the credibility of either Makinen, Kruminsh, or the prisoner in labor camp giving the name of van den Berg may be viewed, it must be acknowledged that Kruminsh had nothing to gain and in fact, in view of his probable status as an informant-prisoner cooperating with the authorities for a reduction of his sentence, everything to lose by talking about a Swedish prisoner.

(3) The statements of the Polish prisoners Boguslav Baj, Jozef Kowalski, Jerzy Cichocki and Josef Markujewski made separately and independently of each other are factually self-confirmatory and are in the main supported according to the general details of their description of the camp conditions by their personal files. To disregard or discredit their statements only because, as you yourself have said "... it does not make sense to put RW in a labor camp if they wished to keep him isolated ... " is not an unbiased approach to their testimonies. We cannot assume that we know

O f

how Soviet authorities dealt with case of RW and we cannot attribute to them motivational factors that to us may appear logical but which were not necessarily operative for them at that time.

(4) The statements of Varvara Ivanovna Larina made in 1992 for the first time to Marvin Makinen and Nikita Petrov in the office of the chief doctor of the Vladimir Prison hospital Dr. Pollina and which were confirmed on multiple occasions by her through subsequent visits to Vladimir, and in 1992 by Alexander Timofeevich Kukin, a retired former head guard, who admitted that a foreign non-German prisoner had been held for a lengthy period in solitary confinement, in appearance not unlike that of a photo of RW in Budapest. Larina did not claim to know the name of the prisoner, described his physical features in such terms as to be similar to those of RW, identified him by selecting a photograph of RW that had never been in the international press, did not know anything at the time about the case of RW or his Swedish origin, described this prisoner as non-German, and remembered him primarily because of his behaviour and complaining attitude to all prison authorities. whenever something however slight such as being served cold soup (which she had to do) occurred.

While we do not deny that much of the evidentiary statements appear too flimsy upon closer inspection to be considered seriously and it is not impossible that knocking messages through cell walls by Thomsen as the worker of the Swedish legation in Budapest may have led to some confusion by other prisoners, these four examples are undeniably of a different character and substance. Since we cannot claim to have accurate knowledge about the guiding motivation of Soviet officials for the arrest and incarceration of RW, we similarly cannot claim to understand or attribute reasons why they would or would not have wanted to allow him to have contacts, albeit limited, with other prisoners. It is likely that in the Vladimir Prison he would have been kept under a false name or number. The system of numbered prisoners was obviously designed to limit the spread of knowledge about special prisoners. This system was used obviously because it was successful for the aims of the authorities (witness only the case of Boris Menshagin.). Soviet authorities would not have expected lesser results with respect to application of the prisoner number system in the case of RW during the early years of his imprisonment.

According to the manner in which the report is written, there is an implicit assumption that the Working Group knows the contents of certain missing documents, such as the missing letter from Abakumov to Molotov for which there is a journal entry of it

having been dispatched to and received in the Foreign Ministry. The only facts that are known to us about this letter are that (1) this letter is missing and that (2) this letter was forwarded on July 17, 1947. While the date on which the letter was dispatched is admittedly a remarkable coincidence (to us in the 1990s), remember that the contents of the letter may have simply answered the questions posed earlier by Vishinsky. In the Report the discussion is directed in such a manner as if it is established that the Abakumov letter contained information about the demise of RW. Further in this direction, the description and discussion about the interrogations in late July, 1947, of the former cellmates of Vilmos Langfelder and RW are described so as to imply that this happened because of either a decision about the fate of RW or of his demise. We must remember that the authorities may have simply decided to contain and limit knowledge about RW in prison because it was decided that Vishinsky would state to the Swedish ambassador that RW "... is not known to have been on Soviet territory." They were not necessarily contemplating how these statements might become troublesome some years later down the road. We cannot and should not attribute magical powers of clairvoyance to Soviet officials from those times who themselves were working under difficult constraints and conditions and were in general of fairly limited worldliness with no understanding of the Western mind.

There are also a variety of statements made in the Report that imply knowledge on the part of the Working Group but represent only speculation and editorialization. These all lead to detracting from the credibility of the Report. We provide below a list of examples not as an exhaustive list but rather as representative of the style of writing that must be avoided. Thus, (with reference to the only English translation of the Report in our possession):

(1) p. 40 "Nothing is known ... about the ... reason for Raoul Wallenberg's arrest *upon the orders of Stalin* (our emphasis)."

While it may be difficult to conceive that Stalin did not know about RW, we have no direct evidence that he initiated the order for RW's arrest.

(2) p. 44 "It was probably difficult for Stalin to believe in the strong humanitarian motives for setting up the WRB and RW's assignment."

This is an example of editorialization which has no place in this Report. We should simply report what is known and where we offer interpretations state them precisely as such.

(3) p.53 "Nor has any file been found for the last fellow prisoner Roedel."

Konstantin Vinogradov did provide a report at a meeting of the Working Group about the difficulties in locating documents about Willi Heinrich Herman Roedel, but he did finally find some which had to have comprised at one time part of Roedel's personal file.

(4) p.53 "No investigation file was ever opened for RW or his driver Langfelder, as they were never sentenced."

We have no evidence for this statement. We only know that no evidence for this has been produced. In fact, if we are to place some credibility on the statements of Boguslaw Baj, he stated that RW informed him that he had been sentenced to 25 years of imprisonment.

(5) p.57 "RW was not a diplomat but a Swede who helped rich Jews in Hungary."

This statement is attributed to Loyda reporting what an interrogator had told him.

Makinen interviewed Loyda on several occasions and Loyda said once that when he was in a cell together with both RW and Roedel an interrogator stated to him, "The German is a diplomat, the Swede is not."

(6) p.87 "While the Foreign Ministry's files appear to be intact, with the exception of the *decisive* (our emphasis) letter from Abakumov"

We do not know nor can we imply the contents of this infamous letter, as stated earlier.

(7) p.92 " . . . it referred to a prisoner called 'Walenberg' who died in the night of 17 July 1947. . . ."

The Smoltsov document is dated July 17, 1947, and states that the prisoner in question died in the previous night. In English this means the night of July 16, 1947. While this might seem as a

trivial correction, it is important to keep the facts straight wherever we can.

(8) p.97 "One theory is that Smoltsov immediately suspected that RW's death was not from natural causes"

We understand that in this part of the Report various hypotheses are being contrasted not as substantiated facts but simply as hypotheses. However, again the wording is chosen in such a way that RW's demise in July, 1947, is a forgone conclusion. It is not. This is not to say that he has not died. Simply if you state that the Smoltsov Report was "concocted," you cannot claim that you know the true reason or circumstances under which it was contrived.

(9) p.99 "Perhaps the report was found fairly late in 1956."

Another example of unnecessary and inappropriate editorialization.

(10) p.107 " . . . the death of Roedel and Langfelder some months earlier) (*sic*, a parenthesis is out of place) points fairly clearly towards RW having died in July 1947."

This is not a verifiable statement in any form. This statement reflects only your own interpretation and implicitly affirms your assumption that he died in 1947 while there is no evidence for this statement, let alone evidence beyond reasonable doubt.

(11) p.108 "We start at the point when Stalin ordered . . . the arrest of RW."

Why not state simply that "We start at the point when the decision to arrest RW was made." ?

(12) p.114 " . . . prisoners known only by numbers went up to 32. Not all the numbers between 1 and 32 had been used. Only a small number of the numbers between 1 and 32 had been used on the cards that were found."

Firstly, numbered prisoners according to the cards that were found went from 1 to 33. Secondly, we have no knowledge whether or not higher numbers may have been assigned but were subsequently removed from the *kartoteka*. Thirdly, in contrast to the statement quoted above, most of the cards between 1 and 33 were found. Only for a handful were numbered cards missing. We assume that these missing numbers must have been used but that

somehow these particular cards had been removed from the *kartoteka* earlier.

(13) p.114 "The Russian representatives of the Working Group questioned Kaplan . . . while he was still in prison."

We are both unaware of this interview or it ever having been reported and are of the belief that Kaplan died earlier. Was perhaps some other family member interviewed instead?

There are two other matters that deserve more detailed information. In the Introduction insufficient acknowledgment is given to the independent consultants to the Working Group, meaning not only one of us (Makinen) but as importantly or perhaps even more importantly all of the members of Memorial Society who were consulted on matters, attended some of the meetings of the Working Group, and carried out critical research in the archives which were not accessible to us as foreigners. Also there is inadequate description of the accomplishments and historical documentation of the formation in August-September 1990 of the Soviet-International Commission on the Fate and Whereabouts of Raoul Wallenberg (independent individuals not associated with or having government appointments). The results of this group were of immense benefit for the subsequent efforts of the Working Group formed after the Putsch in 1991. It would be only appropriate that some detailed chronology of this history be given. There are numerous documents which were uncovered by this group in 1990 that continued to be of major importance for the Working Group, for instance, the documents prepared by Boris Solovyov in the cases of Gustav Richter and Henry Thomsen in which their histories and sentences were summarized and both were committed to strict isolation because "... [they] had been associated with a very important prisoner."

We do hope that these comments will be used to guide revision of the Report. We understand that it has taken some time to be able to formulate these points to you in written form. However, as stated earlier, this circumstance could not be avoided because of our other professional responsibilities. We offer these comments not so much as criticisms but rather as guidelines for revision. The Report in its present form is a well formulated composite summary of the salient points that will have to be made. Our comments, except for those concerning more mechanical aspects, are directed towards the tone that this report should have as probably the last official document to be released by the Swedish Foreign Ministry about the case of Raoul Wallenberg. We feel strongly that we have

8

an important responsibility to History and to all of the concerned individuals in the world interested in the case of Raoul Wallenberg to provide the best possible document. While the present report can be categorized as passable, in our estimate it does not measure yet up to the quality and the tone of the White Paper published by the Foreign Ministry in the late 1950's. In our estimation this report must be as good or better.

Please do confer with us if there are other areas where we can be helpful.

With our highest regard to the hard work that you have put forth personally in the name of Raoul Wallenberg,

Sincerely,

Guy von Dardel

Marvin W. Makinen

P2 Eu¹

"Professor Guy von Dardel
Home: 45 Route de Peney-Dessus;
CH-1242 Satigny. Tel & Fax: 41+22-753 1619

CH - 1242 Satigny, 970615

Your reference:
My reference:
Concerns: Hans 970608

Ambassadör Hans Magnusson
Swedish Embassy
Riga Latvia

Dear Hans Magnusson,

Enclosed you will find:

a) a draft for a dissent report to the Swedish Working group report and b) a few personal comments about the work in general.

The draft dissent report is in response to, and based on, an undated English translation of an earlier version of the current Swedish draft. Consequently the dissent report will have to be revised when an up-to-date English version is available.

I am sending you this preliminary dissent to the outline of the Working Group report to give you an idea what a later, more formal dissent statement may look like. I stress again that it is at present only a draft. My hope is that we can still forge a joint majority report. If however it becomes clear that our positions are too fundamentally different for this, the main report and the dissenting opinions should be published together to give the complete picture.

Sincerely yours

Delges:

Carl Persson
Hallqvist, EC 2
Olson, EI/ESEK
Lyrvall, GC
Amb Moskva

exp. 97-08-04

Guy von Dardel
Guy von Dardel
Professor.

No

a. an / to

no

Dissenting Report on the Fate of Raoul Wallenberg

Fourth Draft, June 18, 1997

I. Introduction

This dissent is signed by Guy Von Dardel as a member of the Swedish working group on the fate of Raoul Wallenberg. It is nonetheless a collective work that incorporates the contributions and has received the endorsement of several other people: Susanne Berger, Irwin Cotler, and David Matas.

Susanne Berger is a German journalist now living in Washington D.C., U.S.A. Irwin Cotler is professor of law at the Faculty of Law at McGill University in Montreal, Quebec, Canada and the author of a 1990 report on the fate and whereabouts of Raoul Wallenberg. David Matas is a Canadian lawyer living in Winnipeg, Manitoba, Canada who has been commissioned by the Government of Canada to write his own report on the fate of Raoul Wallenberg.

II. 1947 Death Conclusion

The dissenting report rejects the conclusion of the majority report¹ that "the combined circumstantial evidence points fairly clearly towards Raoul Wallenberg's having died in July 1947." Although the majority report is titled a report on the fate of Raoul Wallenberg, it is not that. It is rather an analysis of the currently available Soviet documentary record about the fate of Raoul Wallenberg, with reference to oral testimony in aid. What it is not, or at least, what it is to a good deal lesser extent, is an analysis of the archival material in places other than Russia, the United States, the United Kingdom, Sweden, Hungary, Israel, Germany and the United Nations about Raoul Wallenberg. Neither is it a complete analysis of the oral testimony about Raoul Wallenberg. Because it is not an analysis of all the evidence available, it is inappropriate for the report to attempt to reach any conclusions. The conclusions it does reach are distorted by its limited focus.

The majority report gives higher status to documentary material than to oral testimony. The lighter weight the majority report gives to oral testimony is misplaced. While verbal communications are not proof in themselves of what they allege, neither are documents proof in themselves of what they contain. All evidence, whether verbal or documentary, has to be assessed for its credibility and trustworthiness. It is wrong to give greater weight to documentary evidence over oral evidence just because the documentary evidence is in documentary form.

Furthermore, even within the narrow scope the majority report has given itself, its reasoning is questionable. Although the majority report is firm in its 1947

death conclusion, it comes to no conclusion about where Raoul Wallenberg died or how he died. The majority floats various theories, but endorses none of them. The majority treats with equal seriousness the theory that Raoul Wallenberg was shot and buried, and the theory that he was poisoned and cremated. Yet, both cannot be true. The shooting evidence and the poisoning evidence, rather than reinforcing each other, in the view of the dissent, cancel each other out. The shooting evidence puts in doubt the poisoning evidence, and the poisoning evidence puts in doubt the shooting evidence.

The shooting theory is that Raoul Wallenberg was shot at Kommunarka near Moscow and buried in the woods there.² The majority relates the evidence of Sasovsky, the commander of a prison camp near Moscow, who, when drunk in 1950 or 51, boasted of taking part in the shooting of a Jewish swine from Sweden. In the view of the dissent, this sort of evidence, from a drunk who does not mention Raoul Wallenberg specifically, is of no better quality, and, in our view of far worse quality, than the evidence that Raoul Wallenberg survived 1947.

The majority report retells a conversation Alexander Jakovlev had in 1989 with Krutchkov after a Politbureau meeting. Krutchkov told Jakovlev Raoul Wallenberg was shot.³ In the view of the dissent, this conversation, forty two years after Raoul Wallenberg's alleged shooting, is not evidence of anything, but is rather mere rumour mongering.

Indeed, virtually all of the evidence which the majority report recounts about the death of Raoul Wallenberg is of this nature. It does not come from anyone who has direct knowledge of the case from personal experience. It is guesses and speculations passed on from one person to another which, through enough repetition, acquire the status of fact.

According to the majority, former KGB official Kondrashov in the spring of 1947 interpreted at the interrogation of a prisoner dressed in a suit. The lead interrogator was Kuzmishin.⁴ Some months after the interrogation, Kondrashov asked a colleague what had happened to the person interrogated and was told that he had been shot. Kondrashov did not understand at the time that the person in question was Raoul Wallenberg, but found it out later the same year.⁵

This story raises more questions than it answers. How did Kondrashov find out that the person concerned was Raoul Wallenberg? When? From whom? Who told Kondrashov that the person concerned was shot? How did the teller come to know that information?

The majority then moves to the poisoning theory recounting the evidence of a

former intelligence officer who alleges he saw a file on Raoul Wallenberg that was created at the time of his death. Death was from a heart attack induced by mental torture and medical experiments. The source speculated that Pavel Sudoplatov's unit, the Administration for Special Tasks, was involved, including the laboratory run by Grigori Moiseyovich Mayranovsky, which undertook toxicological research and also executed important victims by poison.⁶

The dissent asks where is this file the source saw? What was the archive in which the file was kept? What has happened to the documents in that archive?

The majority notes that Sudoplatov himself maintained that Raoul Wallenberg may have been killed in Mayranovsky's laboratory and suggested where documents could be found through Prime Minister Georgi Malenkov's chief assistant, Dmitri Sukhanov, but got nowhere. Sukhanov told an interview group that he had received documents from Lavrenti Beria's office, the office of the Minister of Internal Affairs, but had not been able to look through all of them. This may be naive, but the dissent suggests that perhaps the interview group could have offered to look through the documents for Sukhanov.

The majority uses the interrogation of Raoul Wallenberg's cellmates in late July 1947 and their subsequent isolation to support its conclusion that Raoul Wallenberg died in July 1947.⁸ However, this treatment of Raoul Wallenberg's cellmates is equally consistent with a Soviet decision that, in future, the identity of Raoul Wallenberg would be disguised within the prison system, that he would become a numbered rather than named prisoner, and that he would be kept in isolation.

The majority report speculates about what might be in the missing letter dated July 17, 1947, from Viktor Abakumov, chief of the Smersh military counter espionage, to Vyacheslav Molotov, then Vice Chair of the Council of Ministers and Deputy Prime Minister. The report suggests three possibilities, that Abakumov told Molotov that something serious such as the death of Raoul Wallenberg had occurred; that Abakumov gave details of what he intended to do with Raoul Wallenberg; and that Abakumov asked Molotov for instructions on what he should do with Raoul Wallenberg.⁹

The most obvious possibility, that Abakumov was only responding to a request from Deputy Foreign Minister Andrei Vyshinsky, is not even mentioned. Vyshinsky wrote to Abakumov on July 7, 1947 asking Abakumov to send a report on the place where Wallenberg was taken into the protection of the Soviet military forces; his whereabouts at this time, the places to which he was moved and whether any

fighting or bombing occurred at these places, whether Wallenberg had freedom of movement or was under constant surveillance, and whether at this point in time he was in contact with or met members of the Swedish Embassy in Vienna (presumably this should be Budapest) or other foreigners.¹⁰ The purpose of this request was to provide information which could be used to prepare a reply to the Swedish government which had been pressing the Foreign Ministry about Raoul Wallenberg.

The reply from Abakumov went to Molotov rather than Vyshinsky because Vyshinsky was operating under Molotov and on Molotov's behalf. It most likely contained exactly what Vyshinsky asked it to contain, that is to say a report on the place where Wallenberg was taken into the protection of the Soviet military forces, his whereabouts at this time, the places to which he was moved and whether any fighting or bombing occurred at these places, whether Wallenberg had freedom of movement or was under constant surveillance, and whether at this point in time he was in contact with or met members of the Swedish Embassy in Budapest.

The dissent notes that the date of the missing Abakumov letter, July 17, 1947, is the same as the date of the Smoltsov note stating that Raoul Wallenberg died that day of a heart attack. However, the majority elsewhere in the report states that the possibility that the Smoltsov note was a forgery cannot entirely be discounted¹¹. This possibility is not even considered when the majority speculates what was in the missing Abakumov letter.

In 1956, when the Gromyko memorandum was being prepared, Ivan Serov, head of the KGB, and Molotov jointly wrote a memorandum in which they stated that Abakumov had recommended that the response to the Swedish officials should be that Raoul Wallenberg was not in the Soviet Union and that he had probably perished long ago. In 1956, Abakumov was already dead; so Serov and Molotov must have been referring to something that Abakumov had said earlier. What Serov and Molotov may well have been referring to was the now missing letter from Abakumov to Molotov of July 17, 1947.

The majority report contains a list of outstanding, unanswered questions.¹² For instance, the report lists as outstanding unanswered questions "What happened on 17 July 1947? If Raoul Wallenberg died, how did it happen?"¹³ By containing a conclusion that Raoul Wallenberg died in combination with these unanswered questions, the authors create a report that is operating at cross purposes and is self defeating. The death conclusion takes the wind out of the sails of the effort to answer the unanswered questions. And the unanswered questions make the death conclusion implausible.

III. Post 1947 Survival

In the view of the dissent, the evidence that Raoul Wallenberg survived July, 1947 is compelling. It is as persuasive as the evidence that he died in July, 1947. Indeed, to us, it is even more persuasive than the evidence that he died in 1947. It is a mistake, based on the present state of evidence, to prefer the hypothesis that Wallenberg died in 1947 over the hypothesis that he survived 1947.

The majority report rejects wholesale witness testimony supporting the survival of Raoul Wallenberg beyond 1947 on the grounds that Raoul Wallenberg was known and discussed among foreign prisoners during the 1950's, giving rise to second hand, distorted reports; that Raoul Wallenberg may have been confused with others of Swedish nationality; that there were other prisoners called Wallenberg in the gulag system; and that there have been false sightings of other celebrated gulag prisoners.¹⁴ In the view of the dissent, the testimony of each Raoul Wallenberg witness must be examined and assessed separately. Rejecting witness testimony in the generalized fashion the majority does supports a conclusion already formed, that Wallenberg died in 1947, but cannot itself justify the conclusion.

The majority report states "Although no card was found relating to Raoul Wallenberg (in Vladimir); it was possible to confirm that the testimony of several of the witnesses, mainly from the 1950s, had been largely correct with regard to details about their cells and dates of their imprisonment."¹⁵ The report later notes that the information Vladimir witnesses from the early 1950's gave about their fellow witnesses was also on the whole correct.¹⁶

The majority report subsequently suggests that the Vladimir prisoners may have been mistaken because Raoul Wallenberg was a well known person in prison; that several Vladimir prisoners had met Raoul Wallenberg in Moscow prisons between 1945 and 1947; and that Vladimir prisoner Henry Thomsen, alias Grossheim-Krisko, was a possible source of error. Henry Thomsen had been an employee at the Swedish Legation in Budapest. He communicated with other prisoners at Vladimir by knocking and, in so doing, had described himself as a secretary at the Swedish legation.¹⁷

However, the suggested confusion and mistakes of the Vladimir prisoners about Raoul Wallenberg have to be contrasted with their error free testimony about all other matters not related to Raoul Wallenberg. One has to wonder why the majority report rejects the testimony of the Vladimir prisoners about Raoul Wallenberg in the early 50's when the majority report accepts that the testimony of these witnesses is correct in every other relevant detail, about their cells,

about their dates of their imprisonment and about other prisoners besides Raoul Wallenberg.

There are evidentiary statements by witnesses that cannot be discounted and for which no basis is given for ignoring them. Among these are the testimony of Theodor von Dufving, Zigurds Kruminsh, the Polish prisoners, Varvara Ivanovna Larina, and Alexander Timofeevich Kukin.

Theodor von Dufving recounted how he had encountered in a transit camp in February 1949 on the route to Vorkuta a prisoner dressed in civilian clothes and with his own special accompanying guard. The prisoner was stated to be a Swedish diplomat. The Swede stated: "I have become prisoner due to a great mistake."¹⁸

Zigurds Kruminsh in 1962 told Marvin Makinen in Cell 2-31 in Vladimir prison in 1962 that Kruminsh had met in the prison a Swedish prisoner who was allegedly arrested "for some kind of intelligence work" and who was "certain" that he would "be well rewarded for his work upon his return home." This statement must be considered in conjunction with that made later to Makinen in a labour camp that "Kruminsh sat (in Vladimir) with "the Swedish prisoner van den Berg."

A number of Polish prisoners, Boguslaw Baj, Jozef Kowalski, Jerzy Cichocki and Josef Markujewski, all held in the Soviet gulag have identified Raoul Wallenberg as a fellow prisoner in the early 50's.¹⁹ All made statements separately and independently of each other. The testimony of these prisoners about their detention and camp conditions is supported by their personal files. The majority report says nothing about the testimony of these Polish prisoners.

The majority states that Raoul Wallenberg was never sentenced and there was no investigation file for him.²⁰ Evidence that Raoul Wallenberg had been sentenced, with a sentence to expire after 1947, would have been some evidence that he survived 1947.

The dissent notes that two of the Polish witnesses testified that Wallenberg was sentenced. Boguslaw Baj testified that Raoul Wallenberg was given 25 years for espionage. Jerzy Cichocki, another Polish prisoner, testified that he, Cichocki, had asked to have Raoul Wallenberg moved to Cichocki's work brigade. Bratsk camp commanders refused the request because Raoul Wallenberg had "a special sentence".

The majority argues that keeping Raoul Wallenberg in a camp would be "extremely illogical" because of the risk of his coming into contact with other

prisoners.²¹ The dissent notes that the Polish witnesses state that they were held in a strict regime, which meant that prisoners could only associate with each other in groups of three or less, that the only topic for discussion was to have been work, and that they were to address each other by the number listed on a patch sewed on to their clothes. If Raoul Wallenberg was indeed in camp with these prisoners, it would not have just been any camp, but a very restricted place.

The report notes a person who was a cleaner at the prison hospital recently²² identified Raoul Wallenberg as a prisoner in an isolation cell in the 1950s.²³ The name of the cleaner is Varvara Ivanovna Larina. Her testimony is that a foreign non-German prisoner had been held for a lengthy period in solitary confinement. Although Larina did not know the name of the prisoner, she described his physical features. The person she described has features similar to those of Raoul Wallenberg. She, as well, identified Raoul Wallenberg by selecting a photograph of him that had never been in the international press. In any case, at the time she was first interviewed, in 1992, by Marvin Makinen and Nikita Petrov in the office of the chief doctor of Vladimir Prison hospital, Dr. Polinina, Larina knew nothing of the case of Raoul Wallenberg. She remembered the prisoner primarily because of his complaining attitude to prison authorities.

Alexander Timofeevich Kukin, a retired former head guard at Vladimir, as well admitted that a foreign non-German prisoner had been held in Vladimir for a lengthy period in solitary confinement, in appearance like a photo of Raoul Wallenberg. No reason is given for rejecting the testimony of the cleaner and the retired former head guard.

The testimony of Abraham Kalinski, a Polish Jew who had spent a number of years in Soviet prisons and camps, including Vladimir prison, that Raoul Wallenberg was imprisoned in the Soviet Union until 1975, is recounted in the majority report.²⁴ Kalinski claimed to have seen Raoul Wallenberg for the last time in 1959. Kalinski further passed on testimony of Soviet Jewish prisoner Jan Kaplan, prison medical officer Butova and Soviet General Gennadij Kuprianov.²⁵

The working group found that some of the testimony of Kalinski was undoubtedly false, for instance, that Kuprianov died in prison of torture at the hands of the KGB, when in fact he died a natural death twenty three years after his release from prison. However, other parts of Kalinski's testimony were found to be correct, in terms of places and dates. The majority concludes that not all his statements can be categorically rejected.

In itself, that conclusion is unobjectionable, and indeed important. It is important that the report not jump to categorical conclusions when the material does not lend itself to those conclusions. About the Kalinski testimony, categorical conclusions are avoided. The same cannot be said about the majority report as a whole.

The majority report states that the Swedish side submitted new evidence to the Soviets in February 1959 indicating that Raoul Wallenberg had been in Vladimir prison after 1947²⁶. The majority report does not indicate what that evidence was or why the authors no longer accept that evidence.

As set out earlier, if Wallenberg survived July 1947, it is highly likely that his identity would have been disguised within the Soviet system. He would have been given a false name or a number to hide his identity from the prison staff. The use of numbers to disguise the identity of prisoners is mentioned in the majority report. The report notes that numbered prisoners existed to a limited extent especially in the Moscow prisons and Vladimir prison.²⁷ The report gives the example of Stalin's son Vasily as one such prisoner²⁸. Another example is the prisoner Boris Menshagin.

IN VLADIMIR

The report argues that it has been possible to identify fully all the cards/with numbers that were found, with three exceptions, that could not possibly refer to Raoul Wallenberg. The report further states prisoners known only by numbers went up to 32 and that not all the numbers between 1 and 32 had been used.²⁹ The implication of this reasoning is that all numbered prisoners have been identified sufficiently to conclude that none of them is Raoul Wallenberg.

The dissent notes that the correct number is 33, not 32, since card numbers up to 33 were found. More importantly, it is impossible to conclude that all the numbers between 1 and 33 had not been used from the information available. All we know is that some numbered cards are missing. The numbers could well have been used but the cards removed from the card index. A card for Raoul Wallenberg could well have been one of the missing because removed cards.

The report argues that a new name or number is not enough to keep the existence of a prisoner secret; the isolation in which he is held must be completely effective.³⁰ The implication is that Raoul Wallenberg did not survive as a numbered prisoner, because if he had there would have been at least some information available of his survival. The report ignores, in this argumentation, the witness testimony that Raoul Wallenberg did indeed survive 1947. It would seem that this witness testimony meets the test the authors of the report set for themselves of at least some available information about a

numbered prisoner.

The majority jumps from the observation that important decisions were taken in July 1947 about Raoul Wallenberg to the conclusion that he died.³¹ The dissent observes that the important decision that was taken about Raoul Wallenberg may have been that he would be moved from Lubianka where he was an identified prisoner to another or other prisons where he would be a numbered and otherwise unidentified prisoner.

A number of witnesses place Raoul Wallenberg in Lefortovo prison in late 1947 and 1948. Finnish citizen Richard Dahm in 1955 told the then Swedish ambassador to Helsinki that in 1948 he was a Soviet prisoner in Vladimir held in a cell with Germans Joachim Vorwerk and Heinz-Helmuth von Hinckeldey. Vorwerk and Hinckeldey and Dahm told Dahm that they had met Raoul Wallenberg in Lefortovo in September 1947.³²

Roland Gottlieb, consul at the German embassy in Sofia during the War, was captured by the Soviets in 1944 and held in Lefortovo. At the end of 1947 a co-prisoner advised Gottlieb that Raoul Wallenberg was in Lefortovo.³³ There is substantial additional testimony from other prisoners to the same effect. The majority say nothing about this testimony.

The majority report notes that in 1984 a defecting Jewish AVO official (AVO was the acronym for the Hungarian security service) stated that he had been given a special assignment in January 1953 as analyst of some investigative material prior to a planned anti-Zionist trial. A Soviet adviser told him that Raoul Wallenberg was to be used as an important witness.³⁴ The majority report expresses surprise at this information by putting the Latin word *sic* (so) in brackets after it, but gives no reason for rejecting its reliability.

In 1956, when the Soviets were in the process of concocting what became the Gromyko memorandum, there were active discussions about what the Swedes knew in order to tailor the memorandum to that knowledge. In discussing what the Swedes knew, they considered what Mäntynen knew, a Finn imprisoned in the Soviet Union between 1948 and 1955. One Soviet Foreign Ministry memorandum dated April 5, 1956 states "According to information from the USSR ministry of the interior and the KGB, Mäntynen did not meet Raoul Wallenberg while imprisoned in the USSR between 1948 and 1955 and was therefore unable to provide Swedish representatives with any material deserving of any attention at all about Raoul Wallenberg."³⁵ This memorandum would make sense only if Raoul Wallenberg was in the Soviet prison system between 1948 and 1955 and Mäntynen could possibly have met him.

The majority report relates the information from Carl-Gustaf Swingel, a Swedish businessman living in Berlin in the late 1960's, about a Soviet suggestion for a prisoner exchange of Raoul Wallenberg for a Soviet spy detained by Sweden named Wennerström. Contact was made through a KGB resident at the Soviet Embassy in East Berlin.³⁶ This dissent observes, in the section titled "Swedish Diligence", that the full story of this proposed exchange has not been told, because there is reason to believe that there is information about this proposed exchange in Swedish archives which has not been released.

The majority report notes that a 1960 Swedish report put out by two judges of the Swedish Supreme Court concluded that it was probable that Wallenberg was alive and held in the Vladimir prison at least in the early 1950's.³⁷ The judges were Ragner Gyllensward and Per Santessen.³⁸ The majority report gives no analysis of the judges' report to indicate why the authors of the majority report consider this conclusion now to be incorrect.

About the only post 1947 evidence in the majority report that is fully explored is the conversation between the Swedish psychiatrist Nana Swartz and the Soviet cardiologist Alexander Miasnikov in 1961. Nana Swartz understood Alexander Miasnikov to have told her that Raoul Wallenberg was in a mental hospital in Moscow.³⁹ The then Prime Minister Erlander wrote to Communist Party chair Nikita Khrushchev about the conversation and asked for the return of Raoul Wallenberg. Rolf Sohlman, the then Swedish ambassador to the Soviet Union, at a meeting on February 25, 1961, handed over the letter to Khrushchev, who responded with a verbal harangue. Dr. Miasnikov subsequently wrote to Dr. Swartz insisting that Dr. Swartz had misunderstood him.⁴⁰ The two met again on July 10, 1965 and each maintained his/her own version.⁴¹ Dr. Swartz remained "unwaveringly convinced" of the correctness of her version.⁴²

The majority report nonetheless prefers the version of Dr. Miasnikov, explaining Dr. Swartz's version by Dr. Miasnikov's habit of nodding repeatedly while listening and his poor German. However, the majority report gives no consideration to the fact that Dr. Miasnikov had an interest in changing his story, if Dr. Swartz's version is correct, since Dr. Miasnikov's original admission contradicted official Soviet policy, the policy of his masters. Dr. Swartz, on the other hand, had nothing to gain from her version of the story being correct. As well, a 1986 letter from the daughter of Nana Swartz to Swedish researcher Kenne Fant recounts that she met Dr. Miasnikov when she was a child and she remembers him as speaking good German.

The conclusion of the majority that Raoul Wallenberg died in 1947 is based not so much on the evidence as on the majority's sense of logic. The majority

considers that for the Soviets to have kept Raoul Wallenberg alive after 1947 would have "illogical".⁴³

The dissent says that murder of anyone is never logical. The very suggestion that the killing of anyone somehow makes sense is, to the dissent, repulsive and reprehensible.

It is difficult, in the absence of evidence, to try to imagine how the people who admittedly were murderers and liars would have behaved towards Raoul Wallenberg. We are ill placed, both the majority and the dissent, to put ourselves in the shoes of murderers and liars.

In spite of that, the dissent suggests that there were several good reasons why the Soviets would have kept Raoul Wallenberg alive. One is that even evil has its limits. The killing of Raoul Wallenberg would have been such a dastardly act that it must have given even the most bloodthirsty killers pause.

A second is that Raoul Wallenberg alive remained a valuable asset to the Soviets. He was always someone who could potentially be exchanged for a person the Soviets wanted abroad.

A third is the potential testimony Raoul Wallenberg could give in various trials relating to World War II. Indeed, some of the evidence about his survival after 1947 previously mentioned revolves around potential exchanges and potential testimony.

For yet another example, there is the testimony of Igor Prelin a former KGB press officer. Prelin has stated that he reviewed materials that which indicated that Raoul Wallenberg was to have been used as a Soviet witness in the Nuernberg war crimes trials. He further explained that there existed an agreement between the former Allies: Russian at Nuernberg was not going to reveal American and British support for Nazi Germany; in turn, the British and Americans would reveal details of the Molotov-Ribbentrop pact or the Katyn massacre. Raoul Wallenberg and others served as guarantees that the deal would be kept.

REASON

A fourth why the Soviets would have kept Raoul Wallenberg alive is the nature of the gulag. Admittedly, in the Soviet Union, people were killed senselessly. As well, they were arrested and kept in prison simply to keep the gulag going. The gulag and the whole state security apparatus of the Soviet Union depended on the arrest and detention of spies traitors and saboteurs to justify its existence. If there were no spies traitors and saboteurs, then they had to be manufactured. Raoul Wallenberg could have been kept alive in the gulag for no other reason than

the gulag needed people like him, or like the Soviets pretended he was, in order to give the gulag its *raison d'être*.

The dissent does not conclude that, logically, Raoul Wallenberg must have been kept alive, or that the present evidence leads to the unequivocal conclusion that Raoul Wallenberg survived 1947, but rather that logic leads us nowhere and that the present evidence is equivocal. The evidence that Raoul Wallenberg survived 1947 is substantial and cannot be dismissed.

IV. Soviet Disinformation and Secrecy

There is an assumption in the majority report that the Soviet lies and stonewalling are historical only and do not continue to this day. In the view of the dissent, stonewalling continues. Russian cooperation in getting at the truth has been less than fulsome. The current Russian half hearted cooperation is a continuation of the history of fabrications, document destruction, and obstruction to which the majority report does refer.

The history of the Kossuth radio broadcast, the drafting of the note from Deputy Foreign Minister Vyshinsky to Swedish ambassador Rolf Sohlman dated August 18, 1947 and the memorandum from Deputy Foreign Minister Andrei Gromyko handed to Swedish ambassador Rolf Sohlman on February 6, 1957⁴⁴ are all histories of dissimulation. In March 1945, Kossuth radio, the Moscow based Communist radio station beamed into Hungary broadcast that "all signs indicate that" Raoul Wallenberg had been murdered by Gestapo agents.⁴⁵ In August 1947, Vyshinsky wrote: "There remains only the supposition that Wallenberg died during the battle in the city of Budapest (in 1945) or that he was captured by the Arrow Cross (the Nazi puppet fighting force in Hungary)".⁴⁶

In February 1957, Gromyko wrote that "the conclusion ought to be drawn Wallenberg died in July 1947."⁴⁷ The Gromyko memorandum refers to a report from Smoltsov, chief medical officer at Lubyanka Prison and addressed to Minister of Security Abakumov. The Smoltsov report states that "Walenberg" died on July 17, 1947, "probably as a result of a heart attack".⁴⁸ The Smoltsov report has a handwritten notation "Reported personally to Minister (Abakumov). The order: cremate the body without an autopsy. July 17, 1947."

When Deputy Foreign Minister Vyshinsky wrote to Security Minister Abakumov on July 7, 1947 asking for information about Raoul Wallenberg to be used in a letter to the Swedish government, the majority report underlines that Vyshinsky knew at this stage that Raoul Wallenberg was being held in prison in the Soviet Union.⁴⁹ The currently available documentary record shows an unequivocal and blatant attempt by senior members of the Soviet government, Vyshinsky, Abakumov and

Molotov to lie to the Swedes, to tell the Swedes something that all three knew for a fact not to be true. This was lying as a government policy, a policy established at the highest levels. While this deliberate lie happened many decades ago, its existence should at least have rang some warning bells to the majority, raised questions about when and to what extent the deliberate Soviet/Russian policy of lying stopped.

Similarly, the majority report makes apparent that the Gromyko memorandum was a fabrication. While the Gromyko memorandum said that Raoul Wallenberg died in Lubianka prison, an earlier draft of the memorandum exists suggesting that Raoul Wallenberg died in Lefortovo prison.⁵⁰ The Smoltsov report on which the Gromyko memorandum was based was not found in a search of prison records as late as 1956, the year before the Gromyko memorandum.⁵¹ The Gromyko memorandum states that, as a result of archival searches, "no data were found containing information in Wallenberg's stay in the Soviet Union", aside from the Smoltsov report. This statement is itself incredible in light of the archival material that has subsequently been released about Raoul Wallenberg. The majority report observes that to prepare the Gromyko memorandum in fact no search of the archives was undertaken.⁵²

The Gromyko memorandum was not generated as a result of discovery of the Smoltsov note, but rather as the result of renewed Swedish government pressure on the Soviets. This renewed Swedish pressure was in turn prompted by Soviet release of German prisoners of war and their evidence that showed unequivocally that Raoul Wallenberg was in Lubianka and Lefortovo prisons at least between 1945 and 1947.⁵³ The Soviets decided to respond to this pressure by producing something that fit with the evidence of the released prisoners.

It was not unusual for the Soviets to fabricate death stories for prisoners. Maksim Litvinov, Soviet ambassador to the United States, on authorization from Vyacheslav Molotov, chair of the Council of People's Commissars, told Americans in February 1943 who had been inquiring about Soviet prisoners Henryk Ehrlich and Victor Alter that on December 23, 1941 the prisoners had been executed for treason. In fact, Ehrlich committed suicide on May 14, 1942. Alter was not executed till February 17, 1943.⁵⁴

The Vyshinsky note and the Gromyko memorandum were not each one off lies, one in 1947 and 1957. They became the basis of continuing and repeated lies by the whole Soviet apparatus until the arrival of Interior Minister Vadim Bakatin on the scene in 1991. For instance, the Soviet Ambassador to Stockholm, Rodionov, by report of August 5, 1953, stated that earlier information in the case was confirmed and that all suggestions that Raoul Wallenberg had ever been in the

Soviet Union were "baseless".⁵⁵ There were many such statements by Soviet officials between 1947 and 1957, standing behind the Vyshinsky note, and from 1957 to 1991, endorsing the Gromyko memorandum.

In Soviet drafting that preceded both the Vyshinsky note and the Gromyko memorandum, there is no attempt to set out the truth. Both the Vyshinsky note and the Gromyko memorandum are exercises in fabrication, attempts to spin stories with three objectives: the invented stories had to conform as closely as possible to what the Swedes at that time knew; Raoul Wallenberg had no longer to be alive; and the Soviets, at least those then living, had to be entirely blameless.

The explanation for the fate of Raoul Wallenberg in this majority report, that he was murdered in 1947, though it is different from both the 1947 Vyshinsky explanation and the 1957 Gromyko explanation, which were different from each other, also meets these three objectives. The preferred version in the majority report conforms to what is irrefutable from the various pieces of contradictory information the Swedes now have; second, Raoul Wallenberg is no longer alive; and third, the Russians, at least those now living, are entirely blameless.

This is not to say that the current Russian version of events which the Swedish majority report accepts is a wilful fabrication. Rather, we would argue that the version in the Swedish majority report is politically convenient for the Russians. Its very convenience has led to its too ready acceptance without full disclosure of all available evidence and without proper scrutiny of the evidence that has been disclosed.

Aside from the invented stories of 1947 and 1957, there is the history of removal from sight of traces of Raoul Wallenberg's stay in prison. References in prison interrogation or transfer records⁵⁶ and KGB entries in a registration ledger⁵⁷ have been thickly inked out. Personal files have disappeared. The majority report jumps from the observation that no documentary record of Raoul Wallenberg was found in the Soviet prison system after July, 1947 to the conclusion that he died in July, 1947, seemingly forgetting its observation of the systematic efforts to remove traces of Raoul Wallenberg's stay in prison. One explanation, which the majority report never seriously considers, for the absence of a documentary record after 1947 is that the efforts to eradicate documentary traces were even more successful after July, 1947 than before July, 1947.

The majority report rejects the credibility of the Soviet explanation of the discovery of the personal belongings of Raoul Wallenberg which the Soviets handed over to the Wallenberg family on September 22, 1989.⁵⁸ The Soviets claimed that the belongings were found by accident during a refurbishment of the KGB records.

The majority report states "it is difficult to give credence to this version."

This version, which the majority does not believe, was produced and supported by some of the same people with whom the Swedish working group is currently dealing, and who form part of the Russian working group. The question that naturally arises is that if the Russians were to fabricate disinformation about Raoul Wallenberg so recently as 1989, why should they be believed and trusted now?

The majority report notes that the choice of papers that the Russians handed over to the Swedish working group from recent years, after 1957, about Raoul Wallenberg "was probably more selective" than the papers handed over from the years before 1957." The report further notes that the documents handed over "by no means provide the whole truth" and that "a great many (documents) are missing."

Again, the report fails to draw the logical conclusion from this observation. If, indeed, the Russians are handing over documents selectively, not providing the whole truth, and many documents are missing, then, the Russians are hiding something. Surely, the report should be directed to getting at the whole truth, rather than jumping to premature conclusions based on the documents that the Russians have selectively released.

Vladimir is a place Raoul Wallenberg is likely to have been detained if he survived 1947 because Vladimir was the prison in the Soviet gulag where foreign political prisoners were kept. Furthermore, if Wallenberg was in Vladimir from 1947, he would have been detained in a cell without another prisoner, a single cell, and not under his own name.

Marvin Makinen, an independent researcher attached to the Swedish working group, had proposed going through all the records of Corps II of Vladimir prison from 1947 to 1972 to establish a complete record of cell occupancy. Records showing a gap in the occupancy of a cell would indicate a hidden prisoner, since cells were never in fact unoccupied. Prison officials had agreed in writing in September 1996 to allow this to happen.

However, when Ambassador Martin Hallqvist and Guy von Dardel of the Swedish working group, Marvin Makinen and Susan Me'sinai, foreign independent researchers attached to the Swedish working group and Russian independent researchers from Memorial arrived in Vladimir in March 1997, access was denied. Apparently there had been a change in personnel somewhere up the chain of command since the original permission had been granted, and prison officials wanted a new written

permission before they would grant access.

As a result of representations Ambassador Hallqvist made to the Foreign Ministry, prison officials relented, to an extent. Access was allowed, but photocopying of prison cards, for which there had also previously been permission, was forbidden. Photocopying was necessary because the research team wished to enter the data from the cards into a computer for the purpose of analyzing the data. The number of relevant cards was in the order 100,000. It was impossible, within the time the research team had available in Vladimir, to enter all that information on computers. Photocopies of the cards were necessary so that the data could be entered into computers over time.

The reason Russian officials gave to forbid photocopying was privacy concerns, that the permission of all those named in the cards, or their relatives, if dead, had to be sought before photocopying could be permitted. In protest against the refusal to allow photocopying, the research group left Vladimir with the work undone, March 9, 1997.

In advance of the March 1997 trip to Vladimir, Marvin Makinen and Susan Mesina had requested the files of 83 gulag prisoners who had given testimony about Raoul Wallenberg, to assist in verifying their testimony. Of the 83 files requested, only 15 were handed over in March 1997, and some of those 15 had been previously handed over already in September 1996.

These incidents illustrate that the cooperation of the Russians with even the Swedish working group has been less than fulsome. When it comes to independent researchers operating outside of the umbrella of the Swedish working group, there has been systematic stonewalling. Dr. Lev Besymenski, Yuri and Ljuba Savienko of the Independent Psychiatric Association of Moscow, Arseni Roginsky of Memorial, journalist Nikita Petrov, and Vadim Birstein, to name a few, have had their work on the fate of Raoul Wallenberg totally frustrated by Russian officials.

The Swedish working group engaged in no research into psychiatric institutions in the Soviet Union where Raoul Wallenberg may have been kept. As mentioned earlier, the Swedish psychiatrist Nana Swartz understood the Soviet cardiologist Alexander Miasnikov to have told her that Raoul Wallenberg was in a mental hospital in Moscow.⁶⁰ There was information from other witnesses to the same effect.

Research into psychiatric institutions was left to private researchers who ran into a Russian brick wall. The Independent Psychiatric Association of Moscow

formed a committee to look for Raoul Wallenberg. Russian officials barred access of this committee to the records of Kazan mental hospital in Tartarstan, the psychiatric hospital that over the years held the largest number of political prisoner, the hospital which was most likely to have housed Wallenberg.

The conclusion that needs to be drawn from the Russian secrecy, the bureaucratic runarounds, the less than full disclosure is that it is likely that there are more documents relevant to the fate of Raoul Wallenberg in Russian archives that have not been yet made publicly available. Russian documents not yet disclosed may well answer the mystery of the fate of Raoul Wallenberg, a mystery which currently available documents do not dispel. To get to the bottom of the Raoul Wallenberg story requires much fuller disclosure, much more cooperation with Raoul Wallenberg researchers than Russian officials have shown to date.

V. Swedish Diligence

The Swedish government has failed to do all that it could do to help Raoul Wallenberg. There was the continued insistence of the Swedish ambassador to Moscow in 1945 and 1946, Staffan Söderblom, when dealing with the Soviet authorities about Raoul Wallenberg, that Raoul Wallenberg died of an auto accident in 1945, even though Söderblom had received information to the contrary from the very start.

Soviet Deputy Foreign Minister Vladimir Dekanozov sent a message to the Swedish embassy in Moscow on January 16, 1945 that Raoul Wallenberg had been found and was in the care of the Russian troops in Budapest.⁶¹ Ambassador Söderblom seemed aware of the detention of Raoul Wallenberg in February 1945 since he sent a telegram on February 14 to the Swedish Foreign office, suggesting that Raoul Wallenberg and other members of the legation be instructed to take up contact with the new (Communist) Hungarian government. He wrote "Some information of this kind seems even more suitable (for Wallenberg) since Wallenberg probably has not gotten the least sign of life from home."

The Swedish Foreign Office rejected the suggestion stating by return telegram of February 17, 1945 "If you can get connection with Wallenberg...transmit our thanks and best wishes from the family and the information that instructions will be given when Danielsson has been found." Carl Danielsson had been the Swedish Ambassador to Hungary.

Alexandra Kollontay, the Soviet ambassador to Sweden, told Ingrid Günther, the wife of Swedish foreign minister Christian Günther, shortly after Raoul Wallenberg's arrest that Raoul was safe in Moscow and would be back. She added that it were best if no fuss were made about the matter.⁶²

Despite all this information, Ambassador Söderblom reported to Stockholm on April 19, 1945 that "the Russians will be unable to discover what happened" to Raoul Wallenberg, that it was possible, "in the event of his having been involved in a fatal car accident or murdered...that Raoul Wallenberg has disappeared without a trace".⁶³ In response, the Foreign Ministry in Stockholm instructed Ambassador Söderblom to call on Soviet Deputy Foreign Minister Dekanozov to ask the Soviets to take urgent action to find Raoul Wallenberg. Ambassador Söderblom did so, on April 24, 1945, but in handing over the letter of request to Dekanozov, Söderblom stated that he presumed that Raoul Wallenberg died in a car accident.

An American telegram sent September 20, 1945 to the embassy in Moscow from Dean Acheson, Acting Secretary of State in Washington states that the Swedish foreign office "has obtained from reliable Hungarian source information Raoul Wallenberg still alive." The telegram says further, in a portion that has a line through it, that the Swedish Foreign Office "feels that even if the info is true the Soviets will never produce Wallenberg alive."

Ambassador Söderblom met Josef Stalin about Raoul Wallenberg on June 13, 1946. Despite what the Swedish Foreign Office told the Americans they thought they knew, at the meeting between Söderblom and Josef Stalin, Söderblom expressed his personal conviction that Raoul Wallenberg had fallen victim to an accident or had been kidnapped. He said that he accepted that the Soviet authorities had no information on Raoul Wallenberg's fate.⁶⁴

The Swedish legation in Moscow in 1945 actively discouraged the American legation in Moscow from helping to find out what happened to Raoul Wallenberg. The then American ambassador to Moscow, Averell Harriman, sent a telegram to the Secretary of State in Washington D.C. on April 12, 1945 stating "The Swedes say that they have no reason to think that the Russians are not doing what they can (about Raoul Wallenberg) and they do not feel that an approach to the Soviet Foreign Office on our part would be desirable."

Ulf Barck-Holst, who as chargé d'affaires in the Swedish embassy in Moscow after Söderblom left, found that whenever he raised the question of Raoul Wallenberg with Soviet officials, the Soviets continually raised the names of those they wanted from Sweden. The Swiss, the Italians and the Danes had all gotten back diplomats simply by giving Russians in exchange. The Swedes had Russian spies in their control and did return them eventually to the Soviets, but asked for nothing in return.

Östen Undén, the then Swedish Foreign Minister, was described by the private

secretary to the King of Sweden as a Marxist professor of law who followed with benevolent interest what he considered to be the great socialist experiment in Russian and allowed nothing to interfere with Sweden's friendly relations with the Soviets.⁶⁵ When Per Anger, one of Raoul Wallenberg's colleague at the Swedish legation in Budapest, asked Undén why Sweden did not ask for Wallenberg in return for the Russian spies the Swedes gave to the Soviets, Undén replied only that "The Swedish government does not do such things."⁶⁶

Bernhard Rensinghoff, one of the German prisoners of war imprisoned with Raoul Wallenberg in Lubyanka, on his release testified that Raoul Wallenberg discussed with Rensinghoff Wallenberg's interrogations. At one interrogation session in Lefortovo prison just before Wallenberg was moved back to Lubyanka, the interrogating commissar said to Raoul Wallenberg that the best proof of his guilt was the fact that neither the Swedish embassy in Moscow nor the Swedish government had done anything on his behalf. If the Swedish government had been at all interested, they would have been in contact a long time ago.⁶⁷ While this statement of the interrogating commissar is no proof of what the Swedes did or did not do, it illustrates the use to which Swedish inactivity could have been put, and the value that Swedish activity would have had in that period in freeing Raoul Wallenberg.

Soviet embassy counsellor Vladimirov of the KGB, attached to the Soviet embassy in Stockholm, attempted, in the autumn of 1956, when the Gromyko memorandum was being drafted, to arrange informal discussions with the Swedish government, using the Finnish diplomat Frey, also stationed in Stockholm as an intermediary. Sverker Astrom and Arne S. Lundberg of the Swedish foreign office refused to enter into the informal discussions.⁶⁸ Neither Astrom nor Lundberg informed Prime Minister Tage Erlander of the Soviet initiative before the Prime Minister's visit to Moscow in April, 1956. His Soviet counterparts, waiting for a response, received nothing.

This dissent referred earlier to a Soviet suggestion in the late 60's of a prisoner exchange of Raoul Wallenberg for a Soviet spy detained by Sweden named Wennerström.⁶⁹ What is noteworthy here is that the Swedish government rejected the idea of an exchange. So, the matter was not pursued.

The Swedish government has failed to provide complete access to all relevant archives and to release all relevant documents. It would be interesting and useful to at least examine the Swedish government documents about the proposed Raoul Wallenberg/Wennerström prisoner exchange, since the exchange apparently was refused at cabinet level. The Government of Sweden has a forty year rule, preventing the disclosure of cabinet documents until forty years have passed from

their creation. The majority report examines the Swedish documentary record on Raoul Wallenberg with much less thoroughness than it examines the Soviet documentary record.

The majority report has to be put in context. It is part of the continuum of the Swedish history of falling short of what needed to be done for Raoul Wallenberg.

VI. Archival research

There is a need for further archival disclosure not only in Sweden and Russia, but also in the United Kingdom, the United States, Hungary, Germany, Israel and the United Nations in New York. The majority report notes that some unreleased United States Central Intelligence Agency papers and other documents appear to exist which may cast further light on the fate of Raoul Wallenberg.⁷⁰ It further notes that some of the CIA papers made available contain blocked out sections and adds that it is clearly a matter of concern to obtain all available papers, even from the Americans.

While the majority expresses its concern, it appears to have done nothing to act on that concern. There is an outstanding Freedom of Information Act request made for the blocked out sections of the released CIA documents, but the request was made by the author of this dissent by letter dated February 20, 1996, and not by the working group as a whole.

The Freedom of Information Act request has yet to be answered, though the Freedom of Information Act requires an answer within ten days of the receipt of the request. Receipt of the request was not acknowledged till September 20, 1996. Answers to United States Freedom of Information Act requests have been known to take up to six years. An active effort by the majority of the working group to obtain this information may well have speeded up its release.

The United States government has refused a Freedom of Information Act request made by Susanne Berger for documents about Greville Wynne. Greville Wynne was a British spy sentenced by the Soviets in 1963 to eight years in prison, but then exchanged a year later for a Soviet spy, Konon Molody. John Bierman recounts⁷¹ that Wynne recalled in 1980 (presumably to Bierman) an exchange in Lubianka prison in 1963 with a prisoner who identified himself as Swedish. Once Wynne returned from the USSR in 1964, he would have been debriefed by the British government and that debriefing information presumably would have been passed on

to the United States government. That debriefing may contain more detailed information about the Wynne/Swedish prisoner conversations. Susanne Berger has appealed the Freedom of Information Act refusal.

David Matas made a similar request for information about Greville Wynne from the British government under its code of practice on access to government information. That request was also refused.

Generally, security service information about Raoul Wallenberg in all countries, Sweden, Russia, the United Kingdom and the United States has been accessible with difficulty, if at all. All of the security services suffer from an institutional bias to secrecy that hinders research into the fate of Raoul Wallenberg.

VII. Follow Up Process

There needs to be a follow up process. The majority report leaves unanswered questions but suggests no follow up process. The section in the report titled "Following up the report" says only that "both the Swedish and Russian sides have, however, undertaken to continue to follow up important clues and to provide a reasonable degree of support to anyone wishing to further examine such clues."

The follow up process the dissent recommends should not just be a watered down version of the present process. It needs to be international in nature and not just bilateral as the Swedish Russian process was. It needs to have an even higher status and authority than the present process if it is to answer questions the present process could not answer.

It is difficult to disentangle the search for the truth about Wallenberg from the general opacity of the old Soviet system. The search for Wallenberg is a conundrum precisely because the Russians have done so little to clarify the Soviet past. Wallenberg research tells us of the difficulty of explaining the fate of any disappeared person victim of a system whose abuses have not been fully and thoroughly confronted.

There should be a transfer of the KGB archives and the Presidential archives of the Soviet era to the state archives where they would be indexed and accessible to researchers on the same basis as all other state archives. That was tentatively proposed by the presidential commission on Soviet archives headed by the late Dmitri Volkogonov in 1992, but the proposal was dropped after lobbying from Federal Security archives officials. The proposal, in the view of the dissent, remains a viable one.

There should be a Russian presidential commission on the fate of Raoul

Wallenberg. It would be an appropriate response to the majority report's concluding that many questions about what happened to Raoul Wallenberg remain unanswered to escalate the level of investigation. It would be inappropriate to respond to the majority report's conclusion that many questions about what happened to Raoul Wallenberg remain unanswered with a follow up that has less intensity and less authority than the process that led to the present inconclusive report.

All archives, Russian, Swedish, German, Hungarian, United Nations, British, American, Israeli, including security archives, should allow unrestricted, open stack access to qualified Wallenberg researchers, subject only to a confidentiality undertaking. The undertaking would be not to disclose any information obtained through this research that was irrelevant to the Wallenberg case. That sort of access would leave research in the hands of those interested in the fate of Wallenberg, rather than in the hands of professional archivists whose time, energy and commitment to getting to the bottom of the Wallenberg case are not as great.

VIII. The Law

The dissent endorses the analysis and conclusions on the standard of proof, burden of proof, the United Declaration on Enforced Disappearances and privacy that are contained in the legal addendum attached to this dissent. The addendum is written by David Matas who has been asked by the Government of Canada to prepare his own report on the fate of Raoul Wallenberg.

The substance of the legal addendum is that there is a legal duty to determine the fate of Raoul Wallenberg, to get at the truth about what happened to him, to follow every evidentiary lead to its conclusion, wherever that lead might take us. That duty rests not just on Russia, but on the whole global community.

IX. Conclusion

The basic conclusion of the dissent is that the fate of Raoul Wallenberg is not yet known, but that it is knowable. There are, in the view of the dissent, documents in existence in archives in various countries, which, if disclosed, would allow us to know the fate of Raoul Wallenberg.

It is remarkable that the majority can reach a conclusion that Raoul Wallenberg was murdered in 1947 without talking to even one witness that had direct personal knowledge of his death and without seeing even one document, others than documents which, to all appearances, were forged or fabricated, which contain direct evidence of his death. The majority report, by arguing prematurely for a 1947 death conclusion that is far from certain, discourages exploring avenues

to provide the answers.

Because the majority report focuses primarily on Soviet documentary sources with much less emphasis, for instance, on Swedish documentary sources, not only is its speculation about the fate of Raoul Wallenberg premature. It is also based on only part rather than on all of the evidence now presently available.

At some time, we will have to draw a line, say that we know all that reasonably can be known, and draw conclusions based on that knowledge. However, that time is not now. When it does arrive, conclusions must be drawn based on all the knowledge that is available both inside and outside Russia, and not just some of it.

Legal Addendum

by David Matas

A. Burden of Proof

There are two possibilities. Either Raoul Wallenberg is alive. Or he is dead. There are two propositions at play. One is the proposition that he is alive. The other is the proposition that he is dead. The burden of proof should be on the proposition that he is dead. The burden of proof should not be on the proposition that he is alive.

If we assume that Wallenberg is alive, when in fact he is dead, then all we have lost is our own time and effort in attempting to locate him when he is nowhere to be found. If, on the other hand, we assume that he is dead, when in fact he is alive, then we will be perpetrating a cruel injustice on Raoul Wallenberg himself. In view of all that he has done for others, our own assumptions should be structured to do as much as possible for him.

B. Standard of proof

Our choices are prima facie proof, reasonable possibility, balanced of probabilities, clear and convincing evidence, and proof beyond a reasonable doubt. Prima facie proof is proof that is established after examining only the evidence in favour of a proposition, without examining any of the contrary evidence. Proof on a reasonable possibility is proof that establishes a proposition is more than a mere or hypothetical possibility, but goes no further. In terms of percentages, proof that establishes a proposition has one in ten chances to be true is considered to be proof on a reasonable possibility.

Proof on a balance of probabilities means proving that a proposition is more likely than not to be true. In terms of percentages, proof on a balance of probabilities must establish that a proposition has more than a 50% chance of being true.

Clear and convincing evidence of truth is a standard that is higher than a mere balance of probabilities. It approaches the standard of proof beyond a reasonable doubt, without quite reaching it. Proof beyond a reasonable doubt is the highest standard of proof. Demanding proof beyond this standard becomes unreasonable.

In addition to the burden of proof being on the proposition that Raoul Wallenberg is dead, the standard of proof should be proof beyond a reasonable doubt. A burden of proof on the proposition that Raoul Wallenberg is dead, with a standard of proof of proof beyond a reasonable doubt, is most likely to spur further inquiries and to answer all unanswered questions. Any other burden or

standard is likely to leave matters hanging.

C. The Law of Disappearances

The United Nations Declaration on the Protection of All Persons from Enforced Disappearance⁷³ applies to the case of Raoul Wallenberg and it has been violated. The Declaration was adopted by the United Nations General Assembly on December 18, 1992, and Raoul Wallenberg disappeared long before that. Nonetheless, he remains a disappeared person to this day, and the Declaration applies to his case today.

The United Nations Commission on Human Rights Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances began its work in 1980, before the adoption of the Declaration on the Protection of All Persons from Enforced Disappearance. When it began its work, it took within its mandate persons who had disappeared prior to the creation of the Working Group and indeed, persons who had disappeared and then found dead prior to the creation of the Working Group. It did not feel constrained to deal with only those cases of persons who had disappeared after the Working Group had been created.⁷⁴

If one examines the Declaration, virtually every provision, except for those about children and asylum, applies to the case of Raoul Wallenberg. Furthermore, Russia is in violation of every one of those duties under the Declaration to which the Raoul Wallenberg case is relevant.

To say that Russia is in violation of the Declaration does not necessarily mean that Russian officials are now actively hiding Raoul Wallenberg in their prison or hospital system. Inadequate investigation, a failure to release relevant documents, denying to the Wallenberg case the priority and attention it deserves can all amount to violations of the Declaration.

The Declaration on the Protection of All Persons from Enforced Disappearances imposes duties on all states to investigate the fate of a disappeared person, not just the state in whose territory the disappearance occurred. The Declaration imposes duties on Sweden as well as on Russia to account for the fate of Raoul Wallenberg. It provides that an investigation into the fate of a disappeared person should be able to be conducted for as long as the fate of the victim of the enforced disappearance remains unclarified.⁷⁵ Cutting off investigation into the fate of Raoul Wallenberg prematurely would violate this provision.

D. Privacy

Russian officials have denied photocopying of Vladimir prison records by citing privacy concerns, by stating that the permission of all those named in the cards,

or their relatives, if dead, had to be sought before photocopying could be permitted. Denying access to records on this basis is a violation of international law.

The Declaration on the Protection of All Persons from Enforced Disappearances states that an official up to date register of all person deprived of their liberty shall be maintained in every place of detention. Additionally, each state shall take steps to maintain similar centralized registers.

The information contained in these registers shall be made available to family members, their counsel or to any other persons having a legitimate interest in the information, unless a wish to the contrary has been manifested by the persons concerned.

Further, the information contained in the registers shall be made available to any judicial or other competent and independent national authority and to any other competent authority entitled under the law of the state concerned or any international legal instrument to which the state concerned is a party, seeking to trace the whereabouts of a detained person.⁷⁶

ENDNOTES

1. Page 107, first draft English translation
2. Page 100
3. Page 101
4. Pages 59-60
5. Page 101
6. Page 102
7. Page 102. See also "Special Tasks: The Memoirs of an Unwanted Witness - A Soviet Spymaster" Pavel Sudoplatov and Anatoli Sudoplatov, with Jerrold L. and Leona P. Schecter, Little Brown and Company, 1994, pages 265 to 276
8. Pages 105-107, 109, 110
9. Page 68
10. Page 66
11. Page 97
12. Pages 118 to 120
13. Page 118
14. Page 117
15. Page 6
16. Page 113
17. Page 114
18. Lage Olsen, Minister for Foreign Affairs, Trade Department, Strategic Export Control Division, Government of Sweden, "From Antonas Bogdanas to Isaac Wolfin: A Summary of 16 Witnesses' Relations with Raoul Wallenberg" 1996-03-11, page 2
19. U.S. News & World Report, May 13, 1996
20. Page 11
21. Page 107
22. U.S. News & World Report, May 13, 1996

23. Page 114
24. Page 83
25. Page 114
26. Page 80.
27. Page 113
28. Page 20
29. Page 114
30. Page 113
31. Page 94
32. "Vladimir in Wallenberg Files" page 6
33. Irwin Cotler "Summary of Report of International Commission of Inquiry re Fate and Whereabouts of Raoul Wallenberg 1947-1990 (May)" Appendix D
34. Page 92
35. Page 76
36. Page 116
37. Page 113.
38. See Elenore Lester "Wallenberg: The Man in the Iron Web" Prentice Hall, 1982, page 137
39. Page 81
40. Page 82
41. Page 83.
42. Page 116
43. Page 107
44. Page 42
45. See Elenore Lester "Wallenberg: The Man in the Iron Web" Prentice Hall, 1982, pages 74 and 131; Frederick E. Werbell and Thurston Clarke, "Lost Hero: The Mystery of Raoul Wallenberg" McGraw-Hill, 1982, page 164

46. Page 69

47. Page 79

48. Page 92

49. Page 65

50. Page 93

51. Page 99

52. Page 93

53. Page 72

54. "Special Tasks: The Memoirs of an Unwanted Witness - A Soviet Spymaster" Pavel Sudoplatov and Anatoli Sudoplatov, with Jerrold L. and Leona P. Schecter, Little Brown and Company, 1994, page 290

55. Swedish Government 1966 White Paper on Raoul Wallenberg, page 11, English translation.

56. Page 53

57. Page 12

58. Pages 84, 85.

59. Page 60

60. Page 81

61. Page 32

62. See Elenore Lester "Wallenberg: The Man in the Iron Web" Prentice Hall, 1982, page 13

63. Page 62

64. Page 63

65. Carl-Fredrik Palmstierna, "The Feather in My Hand"

66. See Elenore Lester "Wallenberg: The Man in the Iron Web" Prentice Hall, 1982, page 134 and 135

67. Page 56

68. Pages 87, 88

69. Page 116

70. Page 31

71. John Bierman "Righteous Gentile", at page 173

72. Page 117

73. General Assembly resolution 47/133 of 18 December 1992

74. Report of the Working Group on enforced or involuntary disappearances, Commission on Human Rights, Economic and Social Council, 26 January 1981, United Nations document E/CN/4/1435

75. Article 13(6)

76. Article 10

Bachmann / ARK
Besv. brev 1997-07-01

Christina Vassallo
Av. Belle Vue 54
1410 Waterloo
Belgien
Tel: +32 2 3540669
Fax: +32 2 3540669

FÖRFRÅGAN
1997.06.04

UTRIKES DEP.		
D. 155/006		
1997-06-16		
P 2		MÅL. Eu

Utrikesdepartementet
Box 16121
10323 Stockholm
Sverige
Tel: 7866000

7
ARK

Förfrågan angående material

Mitt namn är Christina Vassallo och jag är student på Skandinaviska Skolan i Bryssel (SSB) i Belgien.
Jag läser samhällskunskapsprogramet och är inne på mitt sista år och arbetar med ett specialarbete om Raoul Wallenberg. Jag har valt att fokusera på hur den svenska regeringen skötte sökandet efter Raoul Wallenberg då han hade försvunnit, detta under Tage Erlander epoken.
Jag har för tillfället inte tillgång till speciellt mycket information och undrar därför om ni på UD har någon möjlighet att tipsa mig om officiella dokument som utväxlades mellan Sverige och Ryssland under den ovan nämnda epoken, samt böcker och tidskrifter av olika slag som skulle underlätta mitt arbete.

Tack på förhand
Med vänliga hälsningar

Christina Vassallo
CHRISTINA VASSALLO

To: Martin Hallquist / UD - EC2
011468203100 (Fax) 7231176
4053236 (Tel)

From: Susanne Bergs
4793 Williamsburg Blvd
Arlington, VA 22207
(703) 237-0946 (Tel+Fax)

Nr. of Pgs: 2

6-16-97

a.a. / ↓

Susanne Berger
4793 Williamsburg Blvd
Arlington, VA 22207
(703) 237-0946 (Tel. & Fax)

Martin Hallquist
UD EC 2
Stockholm

Ex Kill:

Kalis
von Dandel
Carl Persson
Hallquist, EC 2
Julien, CAT, EXP
Magnusson, Riga
Olson, EI/ESFK
Amb. Moskva

exp. 97-06-23

June 16, 1997

to
a.a. / 4

Dear Mr. Hallquist,

What follows is a copy of a document from the files of the U.S. Department of State.

AN:D 790376-0135

August 1979 State 21667

Minister Counsel Yanai:

According to Yanai, Israeli info is that Soviets turned over documents on Wallenberg imprisonment or death to Swedes. Yanai said that detailed records had been kept in 1945-47 in Lubianka prison and implied that documents might have been exc erpts from these records. Please inquire of MFA as to whether such documents were indeed provided. Christopher

I was wondering if you could tell me if Sweden did or did not receive material on the Raoul Wallenberg case from the Soviet side in the 1970's.
(replier)

The Americans are obviously relying on hearsay evidence but considered it to be serious enough to warrant follow-up. This document also clearly shows that Israel kept close tabs on the Wallenberg case and that Israeli files should contain Wallenberg material. I will take this up with Dr. Shmorak's successor.

Please let me know if you received the transcript of the interview with Igor Prelin and my fax concerning possible contacts between Raoul Wallenberg and the Soviet Trade Delegation. I will forward a list of questions about certain points raised in the Prelin interview at a later time and perhaps we can discuss these in person at a future meeting.

Best wishes,

Susanne Berger

EMBASSY OF SWEDEN
RIGA

TELEFAX Page 1 ()

June 15, 1997

Ex till:

Kabs
Hollquist, EC 2
Julius, GAT, EXP
Olson, EI-ESEK
Carl Petersen
Anders Morsen

up. 97-06-18

c.a. / 20

Overlämnat av
Hans Magnusson
Stockholm 1997-06-17
/ko

TO: Prof. Guy von Dardel
Dr. Marvin ^W D. Makinen

ATTN:

FAX No: +41-22-7531619
+1-773-7020439

FROM: H Magnusson

RE: Your fax dated 14 June 1997

Dear Guy and Marvin,

Many thanks for your comments. Finally, I have received comments of a kind that are, on the whole, constructive and possible to convert into revised drafting. It would of course have been valuable to receive them much earlier, but better late than never.

First, I would like to admit, concerning the English translation you base your comments on, that I have not read it myself, so there might be mistakes and oddities of which I am not aware. A detailed scrutiny of the translation will of course have to be made when we have the final version.

I would not go as far as you to claim that there is in my report a tacit acceptance that RW died in 1947. This is a hypothesis for which there are strong indications but I also admit the possibility that RW was isolated (which includes Vladimir and psychiatric institutions). I have developed that further in my

last draft. I do not, in my latest draft, exclude that he may also have been sent to various camps/prisons, in accordance with some of the testimonies, because we have, in the absence of any conclusive evidence, not been able to refute these testimonies. What is missing though, is a coherent and plausible explanation for that possibility. We must try to formulate such an explanation, if it is possible, otherwise this will remain a weak point in the report. I personally have great difficulties finding good arguments, and I think, if we ask Memorial again, they will completely dismiss this theory(unless they have changed their mind).

The report is based on documents as well as on interviews and other oral information(including newspaper statements). To underline that the second category must be treated with much more caution and is generally rather(or very) unreliable I deal with it in separate sections under most chapters and also point out repeatedly the reservations that are necessary. Of course, this could be expressed even more clearly and in more places. At the same time I hope, that it is not your preference to exclude such oral statements, even if they in some cases can be characterized as flimsy concoctions(we can only guess which they are). Of course, I am open to discuss if one or some could be excluded, but I don't think it is a good idea to suppress them. After all, the essence of the report is to present what we have learned during the work of the working group. And some statements, especially from KGB officers working in the KGB in the 50'es are in my view worthy of attention.

I do agree with the principle that each hypothesis should be examined by the criteria of proof beyond reasonable doubt.

Concerning testimonies after 1947. I have already expanded this chapter, so that, for example, von Dufving is included as well as Kruminsh, although I find the latter's testimony strange and less credible than von Dufving's. The Polish prisoners have been given half a page. By the way, how can we know that their statements were indeed independent, that they

did not meet beforehand? Please note, that Baj said RW passed through Kiev and Leningrad.

I agree that my statement in a different section that "it does not make sense to put RW in a labour camp if they wished to keep him isolated" is a bit carelessly worded, but the gist of it still is valid and this hypothesis has to be put under more scrutiny.

I think it is also important to point out that, on the whole, there is a qualitative difference between testimonies relating to the period before mid 1947 and the years after.

The testimony by Larina is already included.

The Abakumov letter. Yes, we don't know for certain what it contained. We can't exclude that it just contained a reply to Molotov's/Vyshinsky's letter requesting information in order to draft an official reply to the Swedish side. But I think that such a hypothesis stands on rather weak legs, if we take into account all other indications or even evidence relating to July and subsequent months in 1947. These are: -Vyshinsky had not even been informed about the letter 5 days later; the interrogations followed by isolation of RW's co-prisoners; Solovyov's testimony concerning the envelope etc.; the blank space in the register journal concerning RW's belongings; what happened to Roedel and Langfelder; Gromyko's question in 1954 "when and under what circumstances RW died" and Molotov's report to the Central Committee in 1956 that "we ought to inform the Swedes about RW's *fate* destiny"; and the Smoltsov report, regardless of how we look upon this. If nothing dramatic happened to RW on or around the 17 July, there must at least have been an important decision taken concerning his fate. Just to imply that Abakumov answered the questions from MID and that was all to it does not make sense and would reflect an embarrassing lack of understanding of the Stalinist system in those years. After all, while you are probably right in asking for a more terse and severe style in the report and that I should avoid what you call "editorialization", there must also be a minimum of intellectual honesty.

Please, also note that I do not claim that Abakumov's letter contained information about the demise of Raoul Wallenberg; this is just one of the possible explanations.

Specific points(I will go through the whole report in the spirit you recommend):

1/ p. 40. Yes there is no direct evidence that Stalin ordered RW's arrest, only indirect evidence: we know that he ordered the arrest of the Swiss diplomats and Spisjak and there was an order that these should be transferred, in the same manner as RW, to Moscow.

2/ (humanitarian motives), p. 44. This could perhaps be phrased as a question. It is certainly not a farfetched supposition considering what we know about Stalin. (Please note that I have put in rather strong reservations and cautioning in the chapter on motives.)

3/ File on Roedel, p. 53. Yes, you are probably right, we could check this at the next meeting.

4/ Investigation files, p.53. A slight correction could be made.

5/ Loyda's statement, p.57. When I wrote this I quoted one of the two interviews you made with Loyda or possibly the interview Dag Hartelius made earlier. I have to check the papers, which I don't have available here.

6/ Abakumov's letter, p. 87. I will drop "decisive"

7/ The previous night, p.92. I do not agree. In Swedish and in Russian it is quite clear the reference is to the night preceding the daytime when the report was supposedly written, i e the night between the 16 and the 17 July, or rather on the 17th after midnight. Smoltsov writes: "segodnja nochiu", which means "today during the night".

8/ p. 97. I could make a small adjustment.

9/ p.99. This supposition is related to an oral testimony, but I do not insist on it. On the

otherhand, carefully worded suppositions do not have to be banned!

10/ p. 107. An amendment will be made.

11/ p. 108. OK

12/ p. 114. On this point my notes were not in perfect order, and the working group report is not completely clear either. This could be checked with the Russians again and amended accordingly.

13/ p. 114. I will check my papers in Stockholm.

Acknowledgement of consultants etc. I have corrected this in my later versions.

Accomplishment of the Soviet-International Commission. I have referred to this in two places. I have nothing against adding an additional half a page, but do not quite see a need for a detailed chronology. This can not be written by me, but should be written by you. I don't think I have the documents by Boris Solovyov. Could you send them?

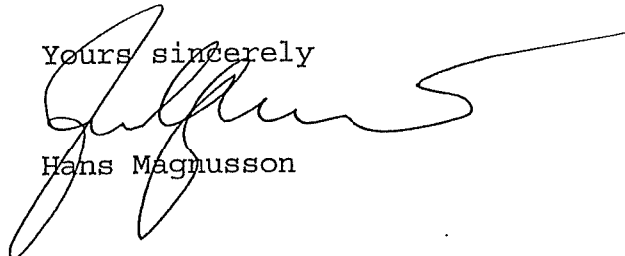
As to your comparison with the White Paper published in 1957 I would like to say the following. Yes it is probably correct that my draft report lacks some of the qualities of the 1957 paper, when it comes to rigour and tone. This may be partly explained by my inability and personality (and I am not a scientist), but I also think it is related to the character of the material we have now and the scope of the report. If we had been able to find conclusive evidence, as was the case in 1956-57, of course our report would look much different. As it is not up to me to give an evaluation of what I have written, I would only like to add that three former Secretary-Generals of the Swedish Foreign Ministry, who were all extremely knowledgeable in the RW case, have given positive assessments of the report.

As I told Guy I am ready to have a meeting preceding the next working group meeting.

Although I do not agree with everything -but quite a lot- you have written I am, in the end, encouraged to

have concrete proposals to work on, that will, at least most of them, improve the report.

Yours sincerely

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'Hans Magnusson', written over the typed name.

Hans Magnusson

DELGIVNING
KABS
UMK
BMK

AVD	GR	MÅL
<i>P</i>	<i>2</i>	<i>Eu</i>

00/P

KAB

AMBASSADEN OTTAWA

1997-06-16

UD STOCKHOLM

FÖR KABINETTSSEKRETERAREN.

RE FRISLÄPPANDE AV R WALLENBERGHANDLINGAR.

FORTS.

RE FRISLÄPPANDE AV R WALLENBERGHANDLINGAR.

TROTS PÅSTÖTNING FRÅN AMBASSADENS SIDA HAR
KANADENSISKA UM ÄNNU INTE LÄMNAT DET SVAR SOM HADE
UTLOVATS TILL SENAST DEN 12 JUNI.

STAAHL
AMBASSADEN OTTAWA AF

UD/UMK/P Bäckman/lr
97-06-23
Kopia: Hallqvist, UD/EC

Fr. 970623/lr

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON
Handl. K Bringéus

[oe/S]
sid 1 ()

1997-06-17

Avg.	Grupp	MA
P	2	tu ⁷

UTRIKESDEPARTEMENTET

Till: Kabinettsssekreteraren
Kopia: Sven Julin

Re Frisläppande av Wallenberg -handlingar

VB
Ärendet anmälades i State den 30 maj och har där remitterats till arkivchefen

. Trots påstötningar från ambassadens sida har man ännu inte återkommit med en reaktion.

Under hand säger oss dock att hon inte ser några problem för amerikanskt vidkommande med frisläppande. Den allmänna attityden också i USA är just att deklassificeras i största möjliga utsträckning. Detta i avvaktan på ett formellt svar.

Liljegren

Exp.	Datum	Kl	Sign

99
97-10-29
/M

INK. UTRIKES DEP.		
D. No 168/002		
1997-06-18		
AND.	FA.	MAL.

P 2 Eu¹

FAX

Till Departementrådet Berndt Fredriksson UD ✓

Fax nr. 08-7231176

Från Lennart Hedlund Riksarkivet SVAR i Fränsta

Fax nr. 0691-662229

(A)

Datum: 1997-06-17

Ärende: Handledning för sökning i CD skivor - Raoul Wallenberg handlingar

Bifogar Handledning som förklarar uppläggningsen av denna dokumentation och hur man börjar söka efter det att CD skivan är installerad. Söksystemet hade kunnat göras mycket sofistikerat om vi hade fått något logiskt system i originalhandlingarna. Vi gjorde i alla fall så gott vi kunde på det tid som stod till buds. Dokumenten skickas också med post idag till dig och bör delas ut till de som skall få skivan.

Handledningen för CDVue lär du inte kunna läsa i denna faxversion men Jarl Sternwret på Kodak lovade att skicka ett original i färg till dig igår 16/6. Jag ser att man inte nämnt något om att tangentbordets + och - knappar kan användas till att zooma in och ut.

Jag avser nu att skicka en faktura till dig inklusive p-böter 700 kr!

För tydlighetens skull vill jag än en gång nämna att en omgång CD- skivor kommer att finnas för visning i SVAR's Forskarcentrum i Ramsele och en omgång finns hos oss som back-up. Det skulle vara intressant att få möjlighet att sälja dessa CD skivor genom SVAR's försorg om ni anger villkoren för sådan försäljning.

Vi återkommer med offert på ytterligare kopior av CD skivorna.

Om ni släpper någon pressrelease så vill jag gärna ha en kopia på fax 0691-2662229 så skulle jag kunna använda den för den lokala pressen.

Det har varit mycket intressant och trevligt att få arbeta med Er och vi ser framemot kommande uppdrag. Ge oss bara lite mera tid så blir resultatet mycket bättre!

Med vänlig hälsning

Trevlig Midsommar

Uppläggning och söksystem för

1997-06-17

HANDLINGAR RÖRANDE RAOUL WALLENBERG för åren 1945 1970 (CD-Rom)

Handlingarna är uppdelade efter i 10 st Huvudgrupper, enligt bifogade förteckning. Under dessa innehållsgrupper finns ett varierande antal dossierer (ex. i "Huvudserien" ingår 52 dossierer, i "Uppgiftslämnare" ingår 1 dossier). I dossiererna ligger handlingens sidor kronologiskt. Sökbegreppen är:

- innehåll (huvudgrupp)
- dossier (nummer på den dossier som finns i den Underserie/Huvudgrupp som söks.)

Ingen snabbsökfunktion finns för period eller sida. Läsaren får istället "bläddra" när rätt dokument/handling hittats.

Dokumentationen består av totalt 28752 bilder som lagrats på 3 st CD-Rom skivor med följande fördelning:

Skiva 1 = Huvudgrupperna 1 - 2 = 13782 bilder

Skiva 2 = Huvudgrupperna 3 - 4 = 5848 bilder

Skiva 3 = Huvudgrupperna 5 -10 = 9122 bilder
28752 bilder

OBS Skivorna är märkta med vilka serier de innehåller och EJ med nummer.

SÖKNING

När installationen i din PC är gjord (Instruktion för installation finns på insidan av CD boxen) så stoppar du in vald CD skiva i PC'ns CD spelare och efter en kort stund får du upp en skärmbild som visar dialogrutan "Search Criteria" med 5 fält :

- Innehåll - Underserie - Dossier - Period - Dokument -

Genom att skriva en * i det första fältet får man upp en träfflista över alla dokument på skivan. Genom att markera ett dokument och trycka enter, eller dubbelklicka direkt på en av raderna, kommer det valda dokumentet att visas på skärmen. Träfflistan bör stängas ner innan man börjar bläddra bland sidorna i dokumentet. Dialog rutan "Search criteria" kan hämtas upp igen genom funktionstangent F3.

Om man av någon anledning vill begränsa träfflistan över tillgängliga dokument kan man i dialogrutan "Search criteria" istället ange önskat sökvärde i respektive fält. Därigenom får man ett selekterat urval av tillgängliga dokument att välja bland. Det är då mycket viktigt att stavning och mellanrum är exakt så som angivits i träfflistan. Vi rekommenderar att den första metoden användes d.v.s. skriv en * i första fältet och välj ur träfflistan där alla dokument på skivan visas.

Beträffande serien "Kopior ur beskickningarnas arkiv", finns förutom dossieruppdelning också en underserieuppdelning på länder och städer.

När du fått upp det eftersökta dokumentet så finner du CDVue programets funktionsknappar till vänster och i överkant på skärmbilden. En handledning bifogas som gör det enkelt att handskas med bilden (t. ex. bläddra, zooma mm)

**BUSINESS
IMAGING
SYSTEMS**

Handledning för CDVue, Järnalla 1997-06-16

Rotera bilden 90° medurs

Rotera bilden 180° medurs

Rotera bilden 90° moturs

Zoom och flytta uisnit

Invertera

Utskrift och utklipp

File Edit View Document Table Image Application Help
00000005 - CDVue

Avsluta

Ny sökning

Gå till...

...föregående kapitel

...nästa kapitel

...första sidan

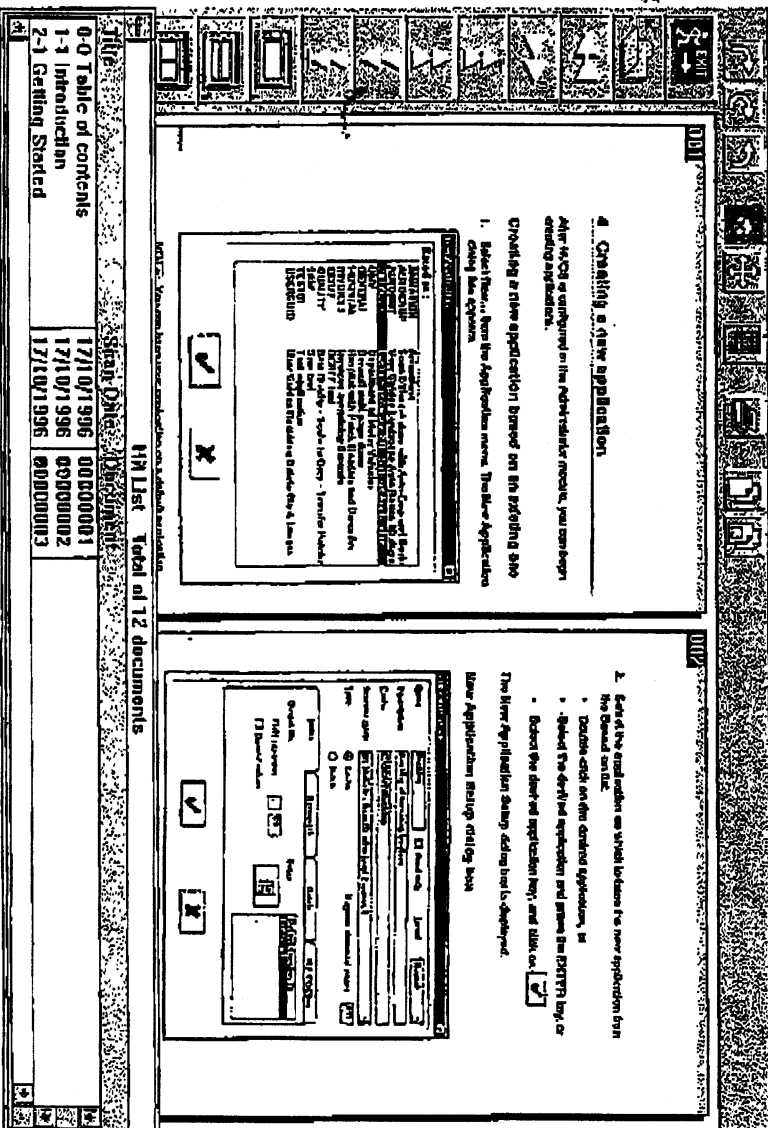
...föregående sida

...nästa sida

...sista sidan

Välj display
mode

Välj kapitel

HANDLINGAR RÖRANDE EFTERFORSKNING AV**RAOUL WALLENBERG för åren 1945 - 1970 Dossier PII Eu^I****UTRIKESDEPARTEMENTET I STOCKHOLM, SVERIGE**

Dokumenterna är filmade och digitaliserade i nedanstående ordning. Inom huvudgrupperna 1 - 10 och inom respektive Dossier är dokumenterna filmade och digitaliserade i kronologisk ordning.

1	Huvudserien	Dossierer	1 - 52
2	Special dossierer	Dossierer	1 - 4
3	Arbetsdossierer	Dossierer	1 - 55
4	Diverse arbetspapper	Dossier	1
5	Utsagor och Förhör	Dossierer	1 - 2
6	Uppgiftslämnare	Dossier	1
7	Namnlistor	Dossier	1
8	Kopior ur beskickningarnas arkiv :		
	• Finland, Helsingfors	Dossierer	1 - 4
	• Israel	Dossierer	1 - 2
	• Italien, Rom	Dossierer	1 - 3
	• Sovjetunionen, Moskva	Dossierer	2 - 5
	• Tyskland, Berlin	Dossierer	1 - 2
	• Tyskland, Bonn	Dossierer	1 - 12
	• Ungern, Budapest	Dossierer	1 - 3
	• Österrike, Wien	Dossierer	1 - 2
9	Reseräkningar	Dossier	1
10	Wallenbergaktionen	Dossier	1

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

TELEMEDELAND (A)

Sid. 1(1)

Mnr UD/970618-29

1997-06-18

Sven Julin

Telefon 08-405 32 41

Ambassaden MOSKVA (rt) Dnr 28 ✓
Ambassaden WASHINGTON Dnr 26 ✓
Ambassaden Bonn Dnr 13 ✓
Ambassaden LONDON Dnr 35 ✓
Ambassaden OTTAWA Dnr 8 ✓
Ambassaden WIEN Dnr 20 ✓
Ambassaden HAAG Dnr 24 ✓
Ambassaden TEL AVIV (rt) Dnr 21 ✓
Ambassaden BUDAPEST (rt) Dnr 13 ✓
Ambassaden RIGA Dnr 13 ✓

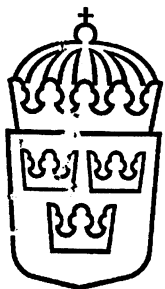
Publicering av dokument om Raoul Wallenberg

1 bil

Som framgår av bifogade pressmeddelande kommer regeringen att besluta i morgon torsdag (**benäget beakta publiceringsembargot**) om publicering av samtliga dokument i departementets Raoul Wallenberg-arkiv för tiden 1944-70. Det gäller inalles ca 45 000 sidor, av vilka ca 1 200 sidor tidigare var hemligstämplade. Dessa senare innehåller huvudsakligen vittnesmål från personer vilkas identitet tidigare behövde skyddas.

Dokumenterna finns tillgängliga på fyra CD-ROM; beställningar bör riktas till departementets arkivchef.

CABINET

UTRIKESDEPARTEMENTET

PRESSMEDDELANDE

1997-06-19
Ambassadör
Sven Julin
Telefon 08-405 32 41

Pressombudsman
Staffan Björck
Telefon 08-405 57 27

Regeringen släpper Wallenberg-dokument

Regeringen har idag fattat beslut om att offentliggöra samtliga handlingar i utrikesdepartementets arkiv rörande efterforskningarna efter Raoul Wallenberg som avser tiden 1944-70. Beslutet är i linje med regeringens strävan efter största möjliga öppenhet i fråga om ansträngningarna att bringa klarhet i frågan om Raoul Wallenbergs öde. Det ska också ses mot bakgrund av den djupgående politiska förändringsprocess som inleddes i Europa under slutet av 1980-talet.

Merparten av de dokument som publiceras idag offentliggjordes redan 1980-82. Främst för att skydda uppgiftslämnare undantogs emellertid ca 1 200 sidor, vilka nu sålunda frisläpps. Dessa tidigare hemligstämplade akter innehåller huvudsakligen vittnesmål från hemvändande krigsfångar av olika nationaliteter och andra personer som haft eller kunde ha haft någon kännedom om vad som hänt Raoul Wallenberg. Dessutom frisläpps allt arbetsmaterial och de specialdossierer som hör hit.

Senare i år, när rapporterna från den svensk-ryska arbetsgrupp som har till uppgift att utreda frågan om Raoul Wallenbergs öde har färdigställts, ämnar regeringen ta beslut om ytterligare offentliggörande av aktmaterial.

Dokumentet för 1944-70, inalles ca 45 000 sidor, finns nu i sin helhet tillgängliga på CD-ROM.

UTSKRIFT AV ÄRENDE: Mnr UD/970618-29 Dnr 28 Publicering av dokument om
Raoul Wal

Utskrivna filer:

Nyskatat filnamn: UD0029A.DOC från ankommande fil: PRESSM.DOC

Nyskatat filnamn: UD0029B.DOC från ankommande fil: PRESS3.DOC

June 18, 1997

Ambassador Hans Magnusson
Embassy of the Government of Sweden
Riga, Latvia

VIA FACSIMILE: 011-371-782-8031

3 PAGES

Dear Mr. Magnusson:

I have received your reply to my recent letter and wanted to respond before time goes by.

I know that you are very busy with your many current tasks as Ambassador as well as questions of dissent involving the Wallenberg report. I also understand I put you at a disadvantage by asking very specific questions about a meeting that occurred a year ago, for which you do not have the benefit of my notes.

However, I think it is crucial that some of the matters I have raised be taken more seriously -- particularly all matters related to Tolstoy-Kutuzov and the ongoing conversation about radios, ciphers and signal plans related to the Swedish Legation in Budapest. (Those are two separate things except perhaps as they intersect should the radio -- whether in the hands of diplomats or private citizens like Szent-Gyorgy who took refuge in the Embassy -- have been used to report on troop movements of any description or to convey to the OSS in Caserta matters of importance related to the efforts of the Polish intelligence in Budapest and beyond.)

Regarding Tolstoy-Kutuzov, the story as has always been presented to us is that T-K was a White Russian exile "caught" in Budapest, working for the Swedish Red Cross presumably as a way of keeping busy and being helpful, somehow dealing with Russian prisoners of war (presumably because of his language abilities) who was interrogated by the Soviets when they came into Budapest and, surviving that or 'turned' by that, ended up the administrator over prisoners of war and foreigners in Budapest under Soviet occupation for the first critical years. I think one could logically say that just as the Allies do not entrust an important mission to an ingenu "boy scout" but rather to a man whose abilities were already known to them -- i.e., Raoul Wallenberg -- one might also assume that the NKVD did not entrust oversight over one of the more suspicious groups in Hungary to an unknown.

Research over the past year has shown that T-K was in Budapest for many years prior to actually working at the Swedish Legation, having previously been under the American Legation's 'foreign interest' sector as they until the end of 1941 represented Belgian interests in Hungary. These interests were then turned over to the Swedish Legation when the Americans departed. His Belgian passport was evidently issued in Riga along with one for his Belgian wife (time in Riga unspecified). From books we know that he traveled readily from Hungary to Germany where he was received in surviving aristocratic inner circles. From Per Anger we know that he was very very close to Danielsson. From the OSS we understand him to be heavily pro-German, an anti-

Semite and finally a representative of the NKVD, responsible for the round-up of Polish intelligence in Budapest. This follows the round-up of Grossheim -Krisko, Wallenberg, Langfelder, Mayer and Feller and others (December - January 44/45). In Raoul's case, according to the appendix of Lars Berg's book, Tolstoy - Kutuzov was considered primarily responsible for Raoul's arrest. If we add to this a secret connection with Dekanozov, former head of Soviet intelligence, during his capacity as Minister for the Soviet Embassy in Berlin -- and that T-K kept busy in Budapest and Berlin, two capital cities where Sweden represented Soviet interests, even before he actually came to represent the Swedish Legation in Budapest... or that there exists indications that he was somehow competing with Wallenberg (who was simultaneously trying to present his credentials to Malinowski).....the fact that Polish intelligence held him responsible for the most devastating arrests, wouldn't you say that this is a situation which demands very thorough examination?

For starters, I would like to know if there is any instance of Tolstoy-Kutuzov visiting Sweden in all of those years; if he knew Swedish or communicated with Danielsson etc in German; if indeed he had connections with the Swiss legation in Budapest as well as the Swedes (or if the OSS-Bucharest document which I sent you made a mistake); if he knew any of the quasi-diplomats prior to their finding work at the Budapest Legation (including Thomsen, Langlet, Wallenberg et al); how he seemed to occupy himself in Budapest prior to taking a more active role with the Swedish Red Cross and Sector B --- coincidental with the Wallenberg humanitarian mission?

I would also like to point to the Dekanozov report that Wallenberg was placed in 'protective custody' -- an ambiguous term which according to my partner has no meaning other than its effect, which is isolation. Did Tolstoy-Kutuzov play an active role in determining that Wallenberg face a more rigorous interrogation in Moscow -- from which he never returned -- while Berg (who admittedly was under great suspicion along with Wallenberg because of his role in Sector B) was, according to his book, assisted by Tolstoy-Kutuzov and spared? And Danielsson and Anger, while 'interviewed' on the train to Moscow by their NKVD escort, also were spared even though Danielsson (from other sources) also had a strong pro-German leaning.

If, as it would seem, the original true charge against Wallenberg by the Soviets was collaboration with the Nazis --- a charge which is borne up also by the manner in which he was processed through the prison system until his disappearance date --- why then was he presumed 'guilty' (in the words of V.C. Vinogradov) when so many others who engaged in parallel activities were released?

Why did the Swedish government refuse to engage in exchange negotiations for Wallenberg when clearly this approach was working in the case of Mayer and Feller? Should one really believe that if Danielsson, Anger or even a Swedish diplomat in Bosnia were suddenly kidnapped by hostile forces, the Swedish government would not engage in strong efforts to get their man returned? Or is the rule that the Swedish government "does not engage in blackmail" inviolable?

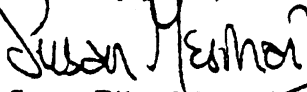
There is more -- this is the more obvious aspects. Should you have any documents or minutes

clarifying Tolstoy-Kutuzov's presence in Budapest as presented by the Russian side I would welcome an opportunity to review it. I'd also like to point out that Mr. Prokopenko evidently had Tolstoy-Kutuzov's file in his hands during the period Bakatin ordered a thorough search but it has since disappeared. Evidently this is not the file of a prisoner but of an operative of some note.

Also, related to the question of the missing pages of the Thomsen (Grossheim Krisko) testimony. Page 1 is evidently marked Page 49 and Page 2, "56" leaving a discrepancy of five pages marked 50 - 55. According to my partner, who reviewed the version in Russian, it is indicated in parantheses that the continuation from page "56" on was presented in response to a request from the Swedish side. I am asking you to request pages 50 - 55 in the Russian so that we can review and analyze them or -- if you already have them -- if you would forward them to me.

Thank you.

Sincerely yours,

Susan Ellen Mesina

FAX Number in New York: (212) 645-7495.

SVERIGES AMBASSAD
WIEN

Sid 1 (1)

1997-06-19

P 2

Handwritten notes:
Karlsson
Fredriksson
Stallgren
Olsson
ARK
EC
ES EK
KAS

AVD	Grupp	Mål
P	2	Eu ⁷

UD-Sven Julin/Exp Lejonet, Dnr 74

Frisläppande av Wallenberg-dokument

970611 ✓

Österrikarna har beslutat att inte formellt besvara vår framställning. De noterar att de har underrättats om vad vi avser göra och meddelar muntligt att de inte har någon invändning.

Wilkens

Adress
Postfach 18
A-1025 WIEN

Gatuadress
Obere Donaustrasse 49-51
1020 WIEN

Telefon
Nat. 0222-214 77 01
Int. +43-1-214 77 01

Telefax
Nat. 0222-214 50 44
Int. +43-1-214 50 44

Telex
(047) 11 47 20
svns a

99
97-06-29/mf

168/008
97-06-24/19
p 2 Eu¹

ANU

F A X

Till Departementsrådet Berndt Fredriksson UD

Fax nr. 08-7231176

Från Lennart Hedlund Riksarkivet SVAR i Frånsta

Fax nr. 0691-662229

Datum: 1997-06-17

Ärende:Handledning för sökning i CD skivor - Raoul Wallenberg handlingar

Bifogar Handledning som förklarar uppläggningsen av denna dokumentation och hur man börjar söka efter det att CD skivan är installerad. Söksystemet hade kunnat göras mycket sofistikerat om vi hade fått något logiskt system i originalhandlingarna. Vi gjorde i alla fall så gott vi kunde på det tid som stod till buds. Dokumenten skickas också med post idag till dig och bör delas ut till de som skall få skivan.

Handledningen för CDVue lär du inte kunna läsa i denna faxversion men Jarl Stenwret på Kodak lovade att skicka ett original i färg till dig igår 16/6. Jag ser att man inte nämnt något om att tangentbordets + och - knappar kan användas till att zooma in och ut.

Jag avser nu att skicka en faktura till dig inklusive p-böter 700 kr !

För tydlighetens skull vill jag än en gång nämna att en omgång CD- skivor kommer att finnas för visning i SVAR's Forskarcentrum i Ramsele och en omgång finns hos oss som back-up. Det skulle vara intressant att få möjlighet att sälja dessa CD skivor genom SVAR's försorg om ni anger villkoren för sådan försäljning.

Vi återkommer med offert på ytterligare kopior av CD skivorna.

Om ni släpper någon pressrelease så vill jag gärna ha en kopia på fax 0691-2662229 så skulle jag kunna använda den för den lokala pressen.

Det har varit mycket intressant och trevligt att få arbeta med Er och vi ser framemot kommande uppdrag. Ge oss bara lite mera tid så blir resultatet mycket bättre !

Med vänlig hälsning

Trevlig Midsommar

Uppläggning och söksystem för

1997-06-17

HANDLINGAR RÖRANDE RAOUL WALLENBERG för åren 1945 1970 (CD-Rom)

Handlingarna är uppdelade efter i 10 st Huvudgrupper, enligt bifogade förteckning. Under dessa innehållsgrupper finns ett varierande antal dossierer (ex. i "Huvudserien" ingår 52 dossierer, i "Uppgiftslämnare" ingår 1 dossier). I dossiererna ligger handlingens sidor kronologiskt. Sökbegreppen är:

- innehåll (huvudgrupp)
- dossier (nummer på den dossier som finns i den Underserie/Huvudgrupp som söks.)

Ingen snabbsökfunktion finns för period eller sida. Läsaren får istället " bläddra" när rätt dokument/handling hittats.

Dokumentationen består av totalt 28752 bilder som lagrats på 3 st CD-Rom skivor med följande fördelning:

Skiva 1 = Huvudgrupperna 1 - 2 = 13782 bilder

Skiva 2 = Huvudgrupperna 3 - 4 = 5848 bilder

Skiva 3 = Huvudgrupperna 5 -10 = 9122 bilder
28752 bilder

OBS Skivorna är märkta med vilka serier de innehåller och EJ med nummer.

SÖKNING

När installationen i din PC är gjord (Instruktion för installation finns på insidan av CD boxen) så stoppar du in vald CD skiva i PC'ns CD spelare och efter en kort stund får du upp en skärmbild som visar dialogrutan "Search Criteria" med 5 fält :

- Innehåll - Underserie - Dossier - Period - Dokument -

Genom att skriva en * i det första fältet får man upp en träfflista över alla dokument på skivan. Genom att markera ett dokument och trycka enter, eller dubbelklicka direkt på en av raderna, kommer det valda dokumentet att visas på skärmen. Träfflistan bör stängas ner innan man börjar bläddra bland sidorna i dokumentet. Dialog rutan "Search criteria" kan hämtas upp igen genom funktionstangent F3.

Om man av någon anledning vill begränsa träfflistan över tillgängliga dokument kan man i dialogrutan "Search criteria" istället ange önskat sökvärde i respektive fält. Därigenom får man ett selekterat urval av tillgängliga dokument att välja bland. Det är då mycket viktigt att stavning och mellanrum är exakt så som angivits i träfflistan. Vi rekommenderar att den första metoden användes d.v.s. skriv en * i första fältet och välj ur träfflistan där alla dokument på skivan visas.

Beträffande serien "Kopior ur beskickningarnas arkiv", finns förutom dossieruppdelning också en underserieuppdelning på länder och städer.

När du fått upp det eftersökta dokumentet så finner du CDVue programets funktionsknappar till vänster och i överkant på skärmbilden. En handledning bifogas som gör det enkelt att handskas med bilden (t. ex. bläddra, zooma mm)

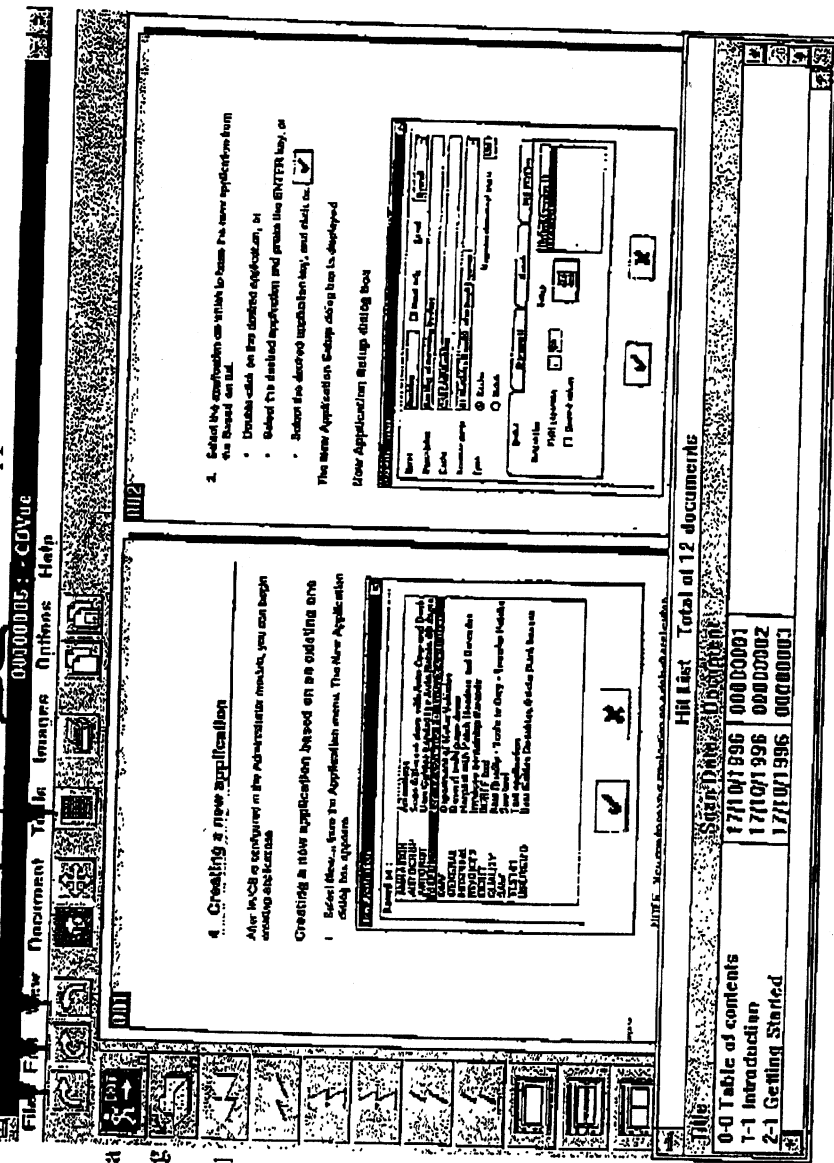
HANDLINGAR RÖRANDE EFTERFORSKNING AV**RAOUL WALLENBERG för åren 1945 - 1970 Dossier PII Eu^I****UTRIKESDEPARTEMENTET I STOCKHOLM, SVERIGE**

Dokumenten är filmade och digitaliserade i nedanstående ordning. Inom huvudgrupperna 1 - 10 och inom respektive Dossier är dokumenten filmade och digitaliserade i kronologisk ordning.

1	Huvudserien	Dossierer	1 - 52
2	Special dossierer	Dossierer	1 - 4
3	Arbetsdossierer	Dossierer	1 - 55
4	Diverse arbetspapper	Dossier	1
5	Utsagor och Förhör	Dossierer	1 - 2
6	Uppgiftslämnare	Dossier	1
7	Namnlistor	Dossier	1
8	Kopior ur beskickningarnas arkiv :		
	• Finland, Helsingfors	Dossierer	1 - 4
	• Israel	Dossierer	1 - 2
	• Italien , Rom	Dossierer	1 - 3
	• Sovjetunionen, Moskva	Dossierer	2 - 5
	• Tyskland, Berlin	Dossierer	1 - 2
	• Tyskland, Bonn	Dossierer	1 - 12
	• Ungern, Budapest	Dossierer	1 - 3
	• Österrike, Wien	Dossierer	1 - 2
9	Reseräkningar	Dossier	1
10	Wallenbergaktionen	Dossier	1

Handledning för CDVue, Järnåla 1997-08-16

Rotera bilden 90° medurs
Rotera bilden 180° medurs
Rotera bilden 90° moturs
Zoom och flytta utsnitt
Invertera
Utskrift och utklipp

Avsluta

Ny sökning

Gå till...

...föregående kapitel

...nästa kapitel

...första sidan

...föregående sida

...nästa sida

...sista sidan

Välj display
mode

Välj kapitel

Riksarkivet SVAR byrån
Enheten i Fränsta

FAX

Datum/Date: 1997-06-19

D nr/Ref No:

Till/To: Departementsråd Berndt Fredriksson UD

Fax nr/Fax No:

Från/From: Anders Udd

Fax nr/Fax No :0691-66 22 29
(int'l 46 691 66 22 29)

Antal sidor inkl. denna/
No of pages incl. this: 5

Tel nr/Tel No: 0691-66 22 00
(int'l 46 691 66 22 00)

Fax enl överenskommelse per telefon.

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Enheten för Central- och
Östeuropa
Martin Hallqvist
Telefon 405 - 3236

ARKIVEXEMPLAR

Dnr	Avd	Grupp	Mål
170/001		P	2 Eu ¹

1997-06-19

Departementssekreteraren
Stefan Gullgren

MOSKVA

Wallenberg-vittne i Kazakstan

Broder,

En medarbetare på UD, Gabriele Winai-Ström, har på en internationell konferens träffat en man från Kazakstan, Ruslan Kazkenov, som i sin tur tillsammans med sin far hade träffat en man i sitt hemland, som sade sig ha uppgifter om Raoul Wallenberg. Se vidare kopior av internet-korrespondens mellan Winai-Ström och Kazkenov den yngre.

Får jag be dig om möjligt ringa upp dennes far och kontrollera uppgifterna. Om dessa är tillräckligt intressanta föreslår jag att nästa gång någon från ambassaden besöker Kazakstan, ni gör en intervju. Ni är väl där med inte inte alltför långa mellanrum, antar jag.

Martin Hallqvist
Martin Hallqvist

lk

[Ex. 19/6-97/RK]

Postadress 103 39 STOCKHOLM Internet: ud@foreign.ministry.se Dep U 328	Ifylles av postexp ☐ Avsant med ☐ sv kurir	Besöksadress Fredsgatan 6 ☐ utl kurir ☐ luftpost ☐ vanlig post	Telefon växel 08 - 405 10 00 Telefax 08 - 725 11 16 Telex 105 90 MINFOR S
---	--	---	---

Dear Ruslan Kazkenov,

It was nice to talk to you today on the phone and recently in Amsterdam. As I said today on the phone, there is actually a group in our Ministry led by Ambassador Martin Hallquist, still trying to find the truth about Raoul Wallenberg, since he still might be alive. I therefore would like you to tell me some more details. If you do not like to write in English and instead of risking to misunderstand each other on the telephone, if you do not mind we can do it like this:

1) I write down below what I think I heard you say.

You study this and write back if you think I understood you correctly.

2) You write an E-mail or call when you talked to your father. We do not have a Swedish Embassy in Kazakstan. And if all is OK, I suggest your father and Bekbulat Mustafin could talk directly in Russian to some Swedish diplomat. I will like to discuss this with my superiors. Hope to hear from you.

Please read below:

Gabriele Winai Ström

Notes from meeting with Ruslan Kazkenov in Amsterdam,
and follow-up talk on the telephone 26 March 1997, re Raoul Wallenberg

Introduction

At a Conference on Conflict Prevention in Amsterdam beginning of March 1997 a conference participant, Nikolai N. Firioubine Unoy, (married to a Dutch woman living in Netherlands) whom I do not know from before, introduced me to Ruslan Kazekenov-son of the president of the Civic Peace association in Kazakstan, now residing in the Hague to study since end of January this year. He already at the introduction told me that Ruslan had an interesting peace of information to give to me.

Ruslan Kazekenov told me that on the 9th January 1997 while still in Kazakstan he had, together with his father, visited and talked to Bekbulat Mustafin, chairman of the association of victims of political repression. His father had first met him four years ago on a train to Kuraganda.

Mustafin is today very old and they had visited him in his home and he had told many stories. His father had also taken photos of him, since he is very old and it might be the last time he saw him.

Ruslans father is preparing for a Conference on memories of political victims. Mustafin is a famous man. He has also met other famous people like the son of Misorjan. The year in memory of political victims is an important thing for Kazakstan.

What Mustafin had said to Ruslan and his father, and what Ruslan also had told to a friend, who works at the consulate of Ghana in the Hague was this:

Mustafin had been in prison for many years and during that time, on a bench when he was waiting to be interrogated (at the police station?) he had heard that somebody who passed said that he had been present when a person shot Raoul

Wallenberg. The person who shot was Stalin himself, or somebody very near to Stalin, whom you cannot talk about today, since it would be very delicate, sensitive to accuse such a high person. But the culture at the time was that it was considered fun for the leaders to shoot personally famous prisoners.

OK??? Riuslan. Is it something like that you said to me. Only say if I misunderstood facts. Do not try to make a final report or anything. Please write in Russian back if you like.

Gabriele Winai Ström

Författare: INTERNET:ird9704@iss.nl/ på INTERNET

Datum: 1997-03-26 14.07

Prioritet: Standard

TILL: Gabriele (UD) Winai Ström på (Pk)UD-2

Ärende: Ruslan Kazkenov: My reply

----- Innehåll -----

Dear Gabriele,

Thank you for your call. Sorry, I was not very clear, while I was speaking to you. I worked till 4 o'clock yesterday, and your phone just woke me up. I spoke to my father, Kazbek Kazkenov, after your call. He said you could contact him about this matter, because he is going to hold a conference about all political victims in Kazakstan. There were many foreigners in concentration camps. He has heard about some French people. Definitely one can speak about Germans, Japanese soldiers.

There are some misunderstanding in your E-mail: Bekbulat Mustafin is not a son of Mirsoyan. Bekbulat Mustafin told me that he had been to Armenia to meet the son of Mirsoyan. Mirsoyan was very important official during Stalin and Khrushhev's time.

Please, if you want to go forward with that matter, I would suggest to communicate with my father, Kazbek Kazkenov, President of Civic Peace Association in Kazakstan.

His telephone is: ++7-3272-426347, Fax: ++7-3272-631207 (attn.238 or Civic Peace). Unfortunately, he does not speak English. It would be possible to speak to him if you could communicate through your college, who speaks Russian.

I think it would be much better to do it in this way. Because I know not so much about it. What I can tell you is that Bekbulat Mustafin have spent about 20 years in different prisons and concentration camps. He was a chairman of the government of Kazakstan (Kazak SSR) in 1930th. He met many important people, because most of them have had separate attitude by the bolsheviks.

Please, if you want to investigate about the destiny of your countryman, if you need my help, I can always help you.

My warm regards, Ruslan.

Avsändningsort

EC Hallqvist/Kallman

Ärende

1997-06-19

Avd

Grupp

Mål

Adress

Ambassaden Moskva / Relex Riga

(unr)

Text

För ambassadören

Vid en lunch i går med Hans Magnusson konstaterade vi att vår "deadline" för besked från ryssarna ang tillstånd fotografera handlingarna från Vladimir rycker allt närmare. Hans aktualiserade sin fråga från Rigas ch 113 1997-05-05 angående en påstötning i presidentadministrationen vore tacksam. Vi föreslog detta i vårt 121, varpå Du svarade att Du inte trodde att tjänade någonting till med uppvaktningar på andra håll. *det*

Vi vill än en gång be Dig överväga möjligheten att uppvakta Baturin i presidentadministrationen i ärendet, och att göra det snarast, innan den ryska positionen är helt låst.

Vi undrade också hur det gick med Dina planer på att äta lunch med Gorbatsjov, som ju enligt Boldin skulle ha anförtratts "hela sanningen".

cabinet

Ex t:

kabs

L Olson EI/ESEK

exp. 19/6-97/PO

Pressbyrån, S Björck, EE
Regeringen släpper Wallenberg-dokument
Exp 1997-06-19/EE

ARKIVEXEMPLAR

Dnr

Avd

Grupp

Mål

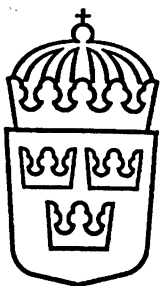
P 2 Eu 1

Bifogade pressmeddelande har expedierats till

Svenska nyhetsbyråer plus SB
Radio/TV
Storstadspress
Utländska nyhetsbyråer
Landsortspress
Övriga tidn/tidskrifter
Utländska korrespondenter i Norden
Svenska bildbyråer
Utländska bildbyråer
Svenska beskickningar
Utländska beskickningar i Norden
Riksdag, departement och myndigheter
Svenska journalister utomlands
Politiska organisationer
Fackliga organisationer
Övriga organisationer och institutioner
Övriga
Pressråd/Pressattachéer

Internt UD (100 ex)

MI

UTRIKESDEPARTEMENTET

PRESSMEDDELANDE

1997-06-19

Ambassadör

Sven Julin

Telefon 08-405 32 41

Pressombudsman

Staffan Björck

Telefon 08-405 57 27

Regeringen släpper Wallenberg-dokument

Regeringen har idag fattat beslut om att offentliggöra samtliga handlingar i utrikesdepartementets arkiv rörande efterforskningarna efter Raoul Wallenberg som avser tiden 1944-70. Beslutet är i linje med regeringens strävan efter största möjliga öppenhet i fråga om ansträngningarna att bringa klarhet i frågan om Raoul Wallenbergs öde. Det ska också ses mot bakgrund av den djupgående politiska förändringsprocess som inleddes i Europa under slutet av 1980-talet.

Merparten av de dokument som publiceras idag offentliggjordes redan 1980-82. Främst för att skydda uppgiftslämnare undantogs emellertid ca 1 200 sidor, vilka nu sålunda frisläpps. Dessa tidigare hemligstämplade akter innehåller huvudsakligen vittnesmål från hemvändande krigsfångar av olika nationaliteter och andra personer som haft eller kunde ha haft någon kännedom om vad som hänt Raoul Wallenberg. Dessutom frisläpps allt arbetsmaterial och de specialdossierer som hör hit.

Senare i år, när rapporterna från den svensk-ryska arbetsgrupp som har till uppgift att utreda frågan om Raoul Wallenbergs öde har färdigställts, ämnar regeringen ta beslut om ytterligare offentliggörande av aktmaterial.

Dokumentet för 1944-70, inalles ca 45 000 sidor, finns nu i sin helhet tillgängliga på CD-ROM.

P 2 EV 1

Professor Guy von Dardel
 Home: 45 Route de Peney-Dessus;
 CH-1242 Satigny
 Tel & Fax: 41+22-753 1619

CH - 1242 Satigny, 97-06-20

Your reference:
 My reference: Hans 990617
 Concerns: Arbetsgruppen

Delges:

Kobner, UMK

Lundvik, EC

Olson, ESEK

Ambassadör Hans Magnusson
 Swedish Embassy
 Riga Latvi

Fax 0037-1-782 8031

Tel 0037-1-782 8032

INKOM

Käre Hans,

Sedan någon tid har jag undrat över hur vårt arbete skall fortsättas. Hittills vet vi bara att det måste fortsättas. Arbetsgruppen för RW har nu varit i gång under snart åtta år, och kan inte fortsätta i evighet. Men om arbetsgruppen lägges ned, efter att ha avgivit en slutrapport, måste vi noga överväga vad som skall ta des plats och se till att undersökningarna i ryska arkiv inte blir lidande. Sverige har alltid förklarat att RWs-undersökningen har högsta prioritet, och jag utgår från att vid framtida svenska beslut så alljämt kommer att vara fallet.

Vid våra beslut i arbetsgruppen måste vi väga den instabila situationen i Ryssland mot att vårt arbete ännu inte är fullständigt. Vi vill naturligtvis finna en lösning som samtidigt passar nuvarande förhållanden, och möjliggör framtida undersökningar.

Det är därför viktigt att de signaler som ryssarna kommer att ta emot om den svenska inställningen till RW-fallet i samband med arbetsgruppens slutrapport och eventuella avveckling, är så positiva att en fortsatt forskning möjliggöres.

Jag tror att resultatet av våra olika forskningsprojekt, särskilt fängelsearkiv undersökningarna, redan har slagit en spricka i trovärdigheten hos Smoltsov rapporten och den ryska tesen att RW dog 17 juli 1947, och visat att RW-fallet kan lösas genom en fortsatt, kraftfull forskningsinsats understödd av UD. Den spricka som vi skapat kommer att vidgas, när vi fått resultat från våra övriga forskningslinjer, de medicinska arkiven, krigsbytesarkiven och de svenska arkiven och till slut spränga sönder hela konstruktionen om RW:s öde

Det räcker inte att bara hålla RW:s fall vid liv, t. ex. genom att överlämna det till historikerna, som ägnat sig åt det i 50 år utan nämnvärda resultat om RW:s öde. Visserligen börjar mycken viktig information komma fram på andra områden genom arkivstudier av historiker i bl. a. de forna östländerna. Men vi har inte råd att vänta på att dessa undersökningar skall ge resultat.

Jag vill därför yrka på att den svenska delen av arbetsgruppen så snart som möjligt framlägger ett förslag till fullföljande av undersökningen om RW:s öde, som motsvarar den svenska, höga prioriteringen. Detta förslag bör innehålla:

- Eté klart åtagande av UD att finansiera och genomföra det nuvarande forskningsprogrammet.
- En lista över de nu föreliggande möjligheterna att fortsätta RW-undersökningarna, och den roll UD kan att spela i dessa.
- Utredning om äganderättsförhållandena för material som överlämnas till arbetsgruppen eller framkommer vid arkivstudierna, och hur detta material kan utnyttjas

Med vänlig hälsning.

Guy von Dardel
 G. von Dardel

Bertil Jobeus
Information Rosenbad

INK. UTRIKESDEP		
DNR 172/001		
22		
1997-06-28		
AVD	GP	Ans
P	2	Eul

Stockholm den 21/6 1997

Broder,

Jag återkommer till vårt telefonsamtal häromdagen.

Som jag nämnde planerar Bokförlaget Fischer & Co att i samråd med UD utge de rapporter som dåvarande svenska legationen i Budapest skickade hem till UD. De har tidigare i ungersk översättning utkommit i bokform i Budapest. De är skrivna av min dåvarande chef Ivan Danielsson, av Raoul Wallenberg och av mig själv och handlar framför allt om judeförföljelserna och deportationerna till de tyska förintelselägren. Framför allt viktigt är det sk Auschwitzprotokollet, d v s en detaljerad beskrivning av förintelsen, som två judar, vilka lyckades rymma från Auschwitz, lämnade till legationen. Den kommande svenska utgåvan är försedd med förord av Jan Eliasson och kommentarer av mig.

Jag föreställer mig att denna bok skulle vara av stort värde i samband med den upplysningskampanj som statsministern annonserat med anledning av den förödande okunnigheten hos dagens ungdomar om Förintelsen. I varje fall skulle det väl vara värdefullt om boken fick spridning främst bland historielärare och till bibliotek vid universitet och skolor.

UD har förbundit sig att inköpa ett antal exemplar för delgivning vid utlandsmyndigheterna men har ej anslag till vidare inköp.

Jag har sökt Göran Löfdahl på utbildningsdepartementet men han är på semester. Är tacksam om Du ville delge honom detta brev och även den som senare kan komma att vara med i planeringen av en kommande upplysningsdrive. Lage Olsson på UD håller i ärendet där.

Min adress är: Katarina Bangata 15, 116 39 Stockholm. tel 08/ 641 47 73 el. 08/ 770 90 33. Fax till min son Peter Anger: 08 /660 72 75

Så tacksam om Du bevakar denna fråga.

Hjärtliga hälsningsar

Per Anger
Per Anger

EMBASSY OF SWEDEN
RIGA

TELEFAX Page 1 ()

June 22, 1997

P2 Eu 1

Delges:

Kabus

von Dandel

Carl Permon

Hallqvist, EC 2

Julin, GAT, EXP

Olson, EI-ESEK

Amb. Moskva

exp. 97-06-26

Lo

TO: Ms. Susan Mesinai

ATTN:

FAX No: +1-212-645 7495

FROM: Hans Magnusson

RE: Your fax dated June 18, 1997

a.a./Kc

Dear Ms. Mesinai,

Thanks for your last fax.

I have forwarded it also to Lage Olson and Martin Hallqvist in Stockholm, because it will be easier for them to answer some of the questions, i.a. by talking to Per Anger and to the Swedish military archives (from which I am waiting for a report, although without much hope of very interesting revelations). I think that the only way to get to key information is through the Russian Foreign Intelligence Archives or through any surviving colleagues of Tolstoy-Kutuzov. All other information can only be circumstantial at best. The only thing we so far have from the Intelligence archive is the note that in 1959 a testimony by Tolstoy-Kutuzov on the work of the Swedish legation in Budapest was destroyed. They say nothing more exists. Although the role of this mysterious person was to some extent instrumental in influencing decisions concerning RW I think that it was far from exclusive.

Concerning your partner's comment on the Dekanozov note. The word used by Dekanozov (for RW and his property) is "ochrana" which means protection as well as guard (so I suppose protective custody is a possible translation). I do not think Dekanozov intended to say that RW was under isolation (although this was in fact the case) - why would he do that?

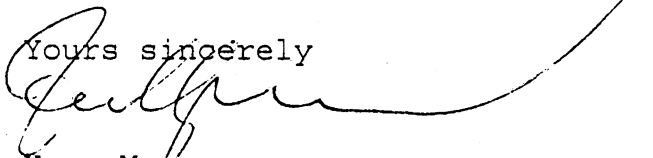
Why RW was kept (and perhaps as you say found guilty of collaboration with the Nazis), when so many others were released, is of course one of the key questions, to which I try, but only try, to give some answers in the report.

It was mainly the then foreign minister of Sweden, Mr Undén who was against engaging in exchange negotiations, although this was proposed by Swedish diplomats in Moscow. He opposed this for reasons of principle and International law - regrettably perhaps, but still a fact. The Swedish government proposed an exchange thirty years later, but then it may have been too late.

I have the feeling Mr Prokopenko was misunderstood when it was claimed that he had Tolstoy Kutuzov's file in his hands. But we can check with him again.

The six missing pages from one of the interrogations of Grossheim-Krisko deals with earlier years of his activities, late 20'es and later (more or less the same information as in the protocol from 20 April 1945). I have reviewed them with Björn Lyrvall in the KGB archives, but I don't have copies. Almost all of the other interrogation protocols with G-K, more than 50, concentrate on the period pre 1944 and they are very repetitive, but do not, as far as I could see, contain anything of particular relevance.

Yours sincerely

Hans Magnusson

1997-06-23

UTRIKESDEPARTEMENTET

För: EC

Kopia: Kabs

Refax: Riga ✓

Re Wallenberg-ärendet

Ava.	Grupp	Mål
P	2	Eu'

Delges:

Kabs
von Dardel
Carl Petersen
Magnusson, Riga
Hallqvist, EC 2
Olson, EI/ESCH
Rep-97-08-06

a.a. Ho

1. Jag har bett om ett nytt möte med Baturin, vilket inte är det lättaste att få eftersom han nu på mer än heltid är upptagen av att reformera den ryska försvarsmakten.
2. Sedan mer än ett år försöker jag få Gorbatjovs på lunch igen. Möjligen undviker han mig, eftersom jag för mycket frågat om Wallenberg tidigare. För att förta detta eventuella intryck hade jag för ett par månader sedan hans utrikespolitiske rådgivare Kovaldin på lunch. Gorbatjov återvänder från utlandet 30 juni; i allra bästa fall får jag ett möte någon gång därefter.
3. Re den ryska administrationen vore nog Tjernomyrdins administrationschef Stepasjin en bättre kontakt än Baturin i detta fall. Stepasjin samordnar nämligen de ryska "kraftministerierna", inklusive MVD:s verksamhet. Å andra sidan har jag redan haft Wallenberg-ärendet uppe med Stepasjin.
4. Samordningen av Wallenberg-ärendet fungerar byråkratiskt väl på rysk sida med MID:s Europa-2 som sammanhållande organ

gentemot oss. Våra framställningar hamnar därför till sist alltid där.

5. I det aktuella fallet bär det mig lite emot att gå till ryssarna och begära att de skall hävda sina sekretessbestämmelser och andra restriktioner för de 6000 registerkorten från Vladimir samtidigt som vi - i deras ögon - sätter oss över deras eventuella synpunkter och traditionell diplomatisk praxis betr. vårt frisläppande av ryska handlingar i Wallenberg- och DC 3-ärendena. Det är väl för övrigt mycket tveksamt om dessa registerkort alls kan ge oss något av värde om Raoul Wallenberg.

6. Icke desto mindre skall jag givetvis söka få till stånd de föreslagna sammanträffandena med Baturin och Gorbatsjov.

7. Låt mig här tillägga att när jag hade den ryska hälsovårdsministern Dmitrejeva på lunch den 11 juni frågade jag henne om hennes kännedom om Wallenberg-ärendet från hennes tid som chef för Serbskj-institutet. Hon arbetade där i 20 år, varav 6 år som chef 1991-97. Fru Dmitrejeva svarade att hon kände till fallet och att man under hennes tid på institutet gjort en noggrann undersökning om Wallenberg kunde ha vistats där under annat namn. Man hade tagit fram en liknande profil - född 1912, arkitektutbildning - och gått igenom dem som behandlats den aktuella perioden. Man hade hittat en person som uppgifterna till en början verkade stämma på, men vid närmare kontroll hade så inte visat sig vara fallet.

Hirdman

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON

T E L E F A X sid 1 (/)

1997-06-23

Handläggare: Pressråd Nina Ersman

Baelman/ARK

Skr. 33 0 1997-07-14

UTRIKESDEPARTEMENTET
Dnr. 218 ✓

(ARK)

97-05-21/23
P 2 Eu¹

Re Dokument om Raoul Wallenberg
Telemedd. Mnr UD/970618-29

Till: UD-Dok-Ark ✓

Önskar beställa 2 uppsättningar av Raoul Wallenberg-dokumenterna på fyra CD-ROM. Ena uppsättningen avsedd för the Holocaust Memorial Museum här i Washington DC, den andra för vårt eget bibliotek.

LILJEGREN

Adress
1501 M Street, NW
Washington, D.C. 20005
USA

Telefon
(202) 467-2600

Telefax
(202) 467-2699

Telegram
Svensk

E-mail
ambassaden.washington@foreign.ministry.se
<http://www.swedenemb.org>

P2En¹

175/016

PROMEMORIA

1997-06-24

HEMLIG

Frisläppande av RW-handlingar

Hans Magnusson angav den 20 juni 1997, i samband med att han avslutat sin genomgång av RW-arkivet, att vi inte borde gå längre än till september 1997 i avhemligandet; det var vid denna tid som den svensk-ryska arbetsgruppen påbörjade sitt arbete, och lämplighetsskäl talade för att sätta definitiv punkt där.

Det finns enligt min uppfattning starka skäl att handla enligt Magnussons rekommendation. Det riktmärke vi tidigare uppställde var som bekant den 31 december 1997.

Sven Julin

Delges:

Kabs

B Fredriksson, ARK

G Klinga, EC

M Hallqvist, EC

L Olson, EI/ESEK

H Magnusson, Riga

Amb Moskva

rep 97-06-24 Sj

GOVERNMENT OFFICES
Ministry for Foreign Affairs

A-ARK
Berndt Fredriksson
Telephone 08 - 405 54 44

175/004
P 2 Eu 1
Stockholm, 24 June 1997

Susanne Berger
4793 Williamsburg Boulevard
Arlington, Virginia
2207 USA

CD-ROM discs with Wallenberg-documents

As I promised You on the phone, I hereby send You one set of the CD-ROM discs with Wallenberg-documents. These discs include all documents on Raoul Wallenberg kept in the Ministry for Foreign Affairs up to the year 1970.

Yours sincerely

Berndt Fredriksson

24
dep 970627 by au PL

Postal Address
S-103 39 STOCKHOLM
SWEDEN
Internet: ud@foreign.ministry.se

Street
Malmorgsgatan 3

Telephone +46 8 405 10 00
Fax +46 8 723 11 76
Telex 105 90 MINFOR S

X.400: S=UD; O=Foreign; P=Ministry; A=SIL; C=SE

To: LACE OLSON
UD/EI/ESEK X
Stockholm

From: Susanne Berger
4793 Williamsburg Blvd
Arlington, VA 22207
(703) 237-0946 (Tel. & Fax)

June 23, 1997

Nr. of Pages : 2

INK. UTRIKESDEP.		
DNR 174/001		
1997 -06- 24		
AVD	GR	MA
P	2	Eu

a. a. / Ho

Susanne Berger
Arlington, VA

Lage Olson
UD/EI/ESEK
Stockholm

Looking after "Bajer"
documenter for the
K

June 23, 1997

Dear Mr. Olson,

Thank you very much for your phonecall yesterday and the materials concerning Mr. Sudoplatov. I will be sending you the few documents I have concerning Anatoly Sudoplatov's recent comments concerning the RW case by mail.

I was wondering if you could perhaps check two other Austrian witnesses who might qualify as the Vienna witness.

a) Maximilian Manfred and b) Josef Mayr. Both were released from Vladimir in May 1955. Although if I understood Dr. Karlhom's article correctly, the Vienna witness was released sometime after 1949. No guarantee on that information, however, with my poor Swedish. I also do not know if any of these two was a lawyer. I believe Menachim Melzer or Meissner (he has been referred to under that name as well) is probably not the Vienna witness, because he was a physician, not a lawyer. But one can check it further.

Karlhom states both these dates.

In another matter, I left a message at your office to see if you could please check once more on possible available testimonies by a man called "Bajer". I discussed this witness with Dr. Karlhom yesterday and I feel he could be very important. Karlhom got his information from the German Suchdienst (Rotes Kreuz). Unfortunately, he does not have copies of the Bajer statements, but at least he has notes. Bajer apparently testified that a German tank commander told him that he shared a cell with RW in Lefortovo during New Year's eve 1947/48. RW was told of his sentence, 25 years of espionage. When he refused to sign his sentence, he was severely beaten by the guards. He was left in very poor condition in the cell. A few days later, when his condition did not improve, RW was removed from the cell. I know you have checked on this testimony before but I would be grateful if you could do it again. Dr. Karlhom seems to remember that the Foreign Office had two of Bajer's statements but is not absolutely certain of this. If Baier's testimony turns out to be what Karlhom has described, we really ought to follow up to see if it has any merit. Karlhom remembers Bajer's first name as only initial "F.". (In the files of the Suchdienst.)

Thanks again for checking on this,

Susanne

INK. UTRIKESDEP.		
DNR		
1997 -06- 25		
AVD: P	GR: 2	MÅL: Eu

1997-06-20 Nr 47

aasj

Re: Frisläppande av Raoul Wallenbergdokument

Överlämnas av ambassaden Ottawa till utrikes-
departementet i anslutning till tidigare rapportering
i ärendet.

För beskickningschefen

Ulf Lindell

Department of Foreign Affairs
and International Trade

Ministère des Affaires étrangères
et du Commerce international

125 Sussex Drive
Ottawa, Ontario
K1A 0G2

File: 10-12-2-GEN/AC-957

June 17, 1997

JIP-1316

INK. AMB OTTAWA		
D. No 13/30		
19.07.97 - 06.19		
AVD	GR.	MAL
P	2	Wallenberg

His Excellency Jan Olof Ståhl
Ambassador
Embassy of Sweden
Mercury Court
377 Dalhousie Street
Ottawa, Ontario
K1N 9N8

Excellency:

Further to our conversation of May 30 and the Aide Memoire that you left with us, this will confirm that nearly all of our records concerning Raoul Wallenberg have been declassified, and we would request only that those records that express Canadian official views be cleared with us before release, as is normal practice between governments.

Yours sincerely,

Howard Strauss
Coordinator
Access to Information
and Privacy

Göteborg den 23 juni 1997

Till

INK. UTRIKESDEP.		
DNR	174/013	
1997-08-06		
AVD 7	GRUPP 2	MÅL Ew 1

Ambassadör

Martin Hallqvist

Utrikesdepartementet

103 23 Stockholm

Jag ber att få tacka för brevet av den 25 april 1997. En skrivelse har också kommit från Vadim Birstein, New York, vilket ger mig anledning att återvända med specificerande uppgifter om pagineringen av Smoltsovrapporten.

Det kan inte gärna bestridas att Smoltsovrapporten - i motsats till normalt bruket av rak paginering inom säkerhetsorganen - har bruten paginering. Det antyder, att den har till hört något annat arkivbestånd än Lubjankas. Rör det sig om en fabricerad handling kan ju pagineringen öka illusionen av äkthet. Det faktum, att den har bruten paginering, kan t.ex. bero på att tillverkaren inte kände till pagineringssystemet inom säkerhetsapparaten.

Med vänlig hälsning

Rolf Karlbom
Rolf Karlbom

Skånegatan 35 412 52 Göteborg 031/169749

Delges:

Kabs

von Dandel

Carl Persson

Magnusson, Riga

Hallqvist, Ec 2

Olson, Ei/ES&K

Amb. Moskva

exp. 97-08-06

a.a. / Lr

Smoltsovrappportens paginering

Vice utrikesminister A. Gromyko citerade i sitt memorandum den 6 februari 1957 en rapport från fängelseläkaren A.L. Smoltsov till säkerhetsminister V. Abakumov, daterad den 17 juli 1947. "Den för Eder bekante fången Valenberg" (med ett l) skulle under natten plötsligt ha dött i cellen "förmodligen till följd av myokardinfarkt". Fotokopior av denna rapport blev dock tillgängliga först den 16 oktober 1989

En jämförelse mellan fotokopia av Smoltsovrappporten och textcitatet i Gromykos memorandum ger vid handen, att fotokopian även rymmer dels en invokation till Abakumov, dels ock sekretessklassifikation i övra, högre hörnet ("Sov.sekretno (Ytterst hemligt) 1.5.9

Detta sätt att paginera måste väcka förundran. Man brukade inom säkerhetsorganen normalt rak paginering utan punkter (se exempel från 1937, 1940 och 1945 i bilaga 1). Bruten paginering förekommer annorstädes i det sovjetiska arkivmaterialet, bl a i utslag från domstolar (exempel från 1941 i bilaga 2).

Undertecknad redovisade vid några tillfällen 1990 denna iakttagelse, bl a genom artiklar i Dagens Nyheter den 7 februari 1990, Nya Wermlands-Tidningen den 6 juli 1990, Dagen den 24 juli 1990. Det är beaktansvärt att fotokopior publicerade i tiden därefter företer tekniska deformationer.

Det framgår av bilaga 3, att Smoltsovrappportens övre högra hörn bl a kännetecknas av två sneda bläckstreck under n i "sekretno" samt av punkter mellan pagineringssiffrorna. En fotokopia av Smoltsovrappporten i Bernt Schillers arbete Varför ryssarna tog Wallenberg, med förord den 8 september 1991 och tryckåret 1991, saknar de båda snedstrecken under n i "sekretno" och punkten mellan 5 och 9 har förminskats nästan till osynlighet (Det torde med mikroröntgen vara möjligt att klarlägga, hur denna förändring har skett). Nästa led i deformationen företrädes av en fotokopia i Novoje Vremje 1993/1, s. 41, där punkten mellan 5 och 9 helt har bortfallit.

Vadim Birstein drar i ett brev till undertecknad den 20 maj 1997 följande slutsats med ledning av fotokopian i Novoje Vremje 1993: "There are no dots between figures ;there is a clear ^{ink} dot after the first two words: "top secret"". Detta utgör likväl en felaktig verklighetsbeskrivning. Den punkt, som finns kvar även i Novoje Vremjes fotokopia 1993, står inte efter o i "sekretno". Den återfinns liksom i den autentiska förlagan mellan 1 och 5 i ^a pagineringen

Mitt påpekande om pagineringen på Smoltsovrappporten har även annorstädes väckt irritation. Helene Carlbäck-Isotalo frågar (Sv Hist Tidskr 1997, s 635) "Att siffran "159" i övre högra hörnet på kopian av Smoltsovrappporten nästan blivit till "1.5.9", dvs att punkter skulle finnas mellan siffrorna och göra numreringen bruten kanske kan förklaras av att det funnits smuts på den ryska kopieringsapparatens glasruta?" Nej, en vederhäftig handstilsgranskning kan tryggt utsluta denna säregna eventualitet. Punkterna har adekvat placering i den löpande raden, och de har tillkommit genom skrivtryck. Dessutom skulle en rak paginering ha medfört ett mindre avstånd mellan de tre siffrorna

Det kan knappast seriöst bestridas, att Smoltsovrappporten har bruten paginering. Det har hittills inte tillfredsställande kunnat förklaras varför den på detta sätt avviker från bruket av rak paginering inom säkerhetsorganen.

Rolf Karlbon

А К Т

834

Приговор Тройки УНКВД ЛО по протоколу № 1197
от 25 ноября 1937 года, в отношении осужденного к
ВМН ФЛОРЕНСКОГО, Павла Александровича
приведен в исполнение 8 декабря 1937 г., в чем и со-
ставлен настоящий акт.

Командант УНКВД ЛО
Лейтенант Государственной безопасности

8 дек. 1937 г.

Акт НКВД о расстреле о. Павла Флоренского.

Секретно 285

СПРАВКА

Приговор о расстреле Мейерханго-Райт Вильгельма Эммануиловича
приведен в исполнение в г.р. Минске 2-й 1940 г.
Акт о приведении приговора в исполнение хранится в
особом архиве 1-го Служебного Управления НКВД СССР том № 12
лист № 15

МЛЧ. 12 отд. 1-й Службы НКВД СССР
Лейтенант Государственной безопасности (подпись)

76

всего трупов

ХИПТ № 496.
нского эксперта
едицинской службы
на Красной Армии
О.Н.А., И.О. Глав-
онга - майора
суд.мед.эксперта
и БОТУСЛАВСКОГО
ной Армии - майора
Заняв Члена Воен-

82

7.-

- позволяет прийти комиссии к заключению, что в данном
случае смерть наступила в результате отравления цианистыми
соединениями. /подпись/.

ГЛАВНЫЙ СУД МЕД. ЭКСПЕРТ I ВР
ПОДПОДЗВНИК Л.С. /подпись/ /ИКАРАВСКИЙ/

ГЛАВНЫЙ ПАТОЛОГО-АНАТОМ КРАСНОЙ АРМИИ
ПОДПОДЗВНИК И.С. /подпись/ /ИКАРАВСКИЙ/

И.О. ГЛАВНОГО ПАТОЛОГО-АНАТОМА I ВР

"Bruten paginering". Ex domstolsutslag från 1941

499

Отдел Исправительно-трудовых работ Упр. ИТЛ и Кол. УНКВД
по Московской области

г. Москва, Покровский бульвар дом № 4

Тел. №№ К-7-76-90, К-7-89-81

Дело № М. 78843/4

12-12 1941 г.

ИЗВЕЩЕНИЕ

Кому

Куда

Согласно приложенного приговора Нарсуда 3 участка Маломосковского района

от 12-12-41 по делу № состоящий у Вас на службе гр-н Кравченко Виктора Андреевича осужден за преступление, указанное в приговоре, к исправительно-трудовым работам по месту службы (работы) по ст. 109 К сроком на 12 мес.

На основании ст. 20-й Исправит. Трудового Кодекса РСФСР Вы обязаны со дня получения настоящего извещения производить удержания в размере 10% от всей суммы заработной платы осужденного в исправительно-трудовых работ гр-на Кравченко Виктора Андреевича в течение 12 месяцев для:

Удержания из заработной платы осужденного исправительно-трудовые работы по месту службы должны производиться за каждый пропущенный месяц, а при уходе или увольнении осужденного до конца месяца за проработанный время при совершении с ним расчета.

Удержания из заработной платы осужденного суммы за отбытие 10-дневного срока со дня удержания должны перечисляться на субсчет УИТК в ТП ГУЛАГ НКВД № 111001 в Красногвардейское Отделение Госбанка при зачислениях бланков по форме, помещенной на обороте настоящего извещения.

За неуплату удержанных сумм осужденный восстанавливается СНК РСФСР от 7-го октября 1933 г. начисляется пеня в размере 0,1% за каждый просроченный день, удержанные суммы вместе с пеней перечисляются в бесспорном порядке.

За невозможностью единообразной интерпретации для учреждения плательщиками указанных в порядке отбытия исправительно-трудовых работ по месту службы в приложенного постановления СНК РСФСР от 7-го октября 1933 г. об удержании из заработной платы, отбытия исправительно-трудовых работ, должностные лица, виновные в указанных нарушениях, привлекаются к ответственности вплоть до отдачи под суд.

Приложенный при этом бланк интерпретации прошу вас рассмотреть и выслать в Отдел исправительно-трудовых работ в 2-х дневный срок.

Начальник Отдела ИТР

1941 г.

(сп. на обор.)

Fototeknisk återgivning av Smoltsovrapporten

Smoltsovrapporten 1989

Роб. секретно. С.Г.

Роб. секретно. С.Г.

Роб. секретно. С.Г.

Smoltsovrapporten i B.Schiller, Torsö kyrkas teg
Wallenberg (1991)

Роб. секретно. С.Г.

Smoltsovrapporten i Novoje Tzeme 1995:1

Роб. секретно. С.Г.

1997-06-26

Aambs Stefan Gullgren

UTRIKESDEPARTEMENTET

För: EC (Hallqvist)

Kopia: EI (Olson),

amb Riga ✓

Avd.	Grupp	Mål
B	2	Eu 1

Re Ev kontakt med Kotbjubejev

CC-mail Olson-Gullgren 1997-06-23

Innan vi söker kontakt med Kotbjubejev vore vi tacksamma om departementet kunde upplysa oss om följande:

a) Vem är han? Vi kan ej finna någon uppteckning från samtal med Alexander Protasov, som i sin tur skall ha hänvisat till uppgifter från Kotbjubejev, i våra dossierer i RW-ärendet från 1978. Det närmaste vi kommer är ett handbrev från kabsek Leifland till amb Ryding daterat 6 december, vari nämns att departementet fått kontakt med "ett intressant nytt vittne" som beskrivs vara "f d sovjetisk medborgare av judisk börd som vistats i Vladimir-fängelset". Tacksam om möjligt erhålla kopia av den uppteckning som Magnusson funnit i departementets arkiv.

b) Om vi lyckas lokalisera Kotbjubejev, vilka frågor skall vi då ställa till honom?

HIRDMAN

SVERIGES AMBASSAD
RIGA

1997-06-25

INK. UTRIKESDEP.	
DNR	176/001
1997-06-26	
P	2 EU

Ambassadrådet Lage Olson

UD-EI

Delges:

Kabs.

von Dardel

Carl Pettersson

Hollqvist, EC2

Julin, BAT, EXP

Olson, EI-ESEK

Amb. Moskva

Intervju med lettiskt Wallenbergvittne

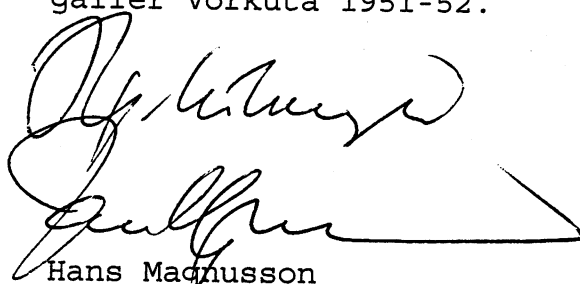
(1 bil med 2 underbil)

Broder,

Jag får härmed insända material rörande det lettiska Wallenbergvittnet Arnolds Vansons. Vittnesmålet gäller Vorkuta 1951-52.

ep. 97-06-27

G. a. - / V

Hans Magnusson

1997-06-03

Handläggare: Amb H Magnusson

Intervju med lettiskt Wallenbergvittne.

(2 bil.)

Den 30 maj uppsökte jag den lettiske medborgaren Arnolds Jansons i dennes bostad ca. 10 km utanför Bauska i södra Lettland. Jansons hade några månader tidigare skrivit ett brev till ambassaden och berättat om sammanträffande med Raoul Wallenberg i Vorkuta 1951(bif.). Redan 1994 kom f ö via en lettisk pastor i Minneapolis uppgifter om att Jansons varit tillsammans med Raoul Wallenberg.

Vid samtalet hade Jansons följande att berätta, som i stor utsträckning överensstämmer med berättelsen i brevet.

J. hade arresterats i Bauska, Lettland 1950 och därifrån via Riga och Leningrad förts till Vorkuta, där han satts att arbeta i kolgruvan, schakt nr 8 i det centrala lägret.

Raoul Wallenberg hade kommit dit i april/maj 1951, via Leningrad och Vologda. Han hade först satts i karantän och sedan fått instruktioner om arbetet. I gruvschaktet fick J. tillfälle att samtala med Wallenberg vid många tillfällen. Samtalen försiggick på tyska. Den svenske diplomaten hade dock varit mycket knapphändig med uppgifter men bl a uppgivit att han suttit sex år i isoleringscell i Lubjankafängelset. Han hade också berättat om sin bil(Mercedes) och chaufför i Budapest, som han aldrig

återsett efter bortförandet till Moskva. Wallenberg hade vidare sagt att han var diplomat.

P g a sin svaghet kunde RW bara utföra enklare sysslor i gruvan.

Enligt Jansons blev Wallenberg god vän med en ukrainare i lägret som så småningom gifte sig med Jansons svägerska. Ukrainaren var tillsammans med svensken i lägret till 1954. Jansons själv lämnade lägret i september/oktober 1952. Dessförinnan hade en annan fånge som mycket umgåtts med såväl Jansons som Wallenberg, Willy Lauks från Hamburg, fått lämna lägret. Han hade fått i uppdrag att berätta för pressen om RW vid återkomsten och även söka kontakt med Wallenbergs familj.

Vid ett tillfälle i Vorkuta hörde Jansons en radiosändning på lettiska som bl a innehöll en intervju med en tysk som berättade om Wallenberg och om madame Kollontaj.

Senare hörde Jansons talas om Wallenberg på 60-talet, via en litauer som träffat RW i Norilsk 1961.

I början av 90-talet hade Jansons haft kontakt med lettiska journalister som som försökt kartlägga RW.s öde via f d lettiska Gulagfångar. En av dem var Dainis Goldbergs vid Neatkariga Rita.

Jag hade med mig en uppsättning fotografier, men det visade sig att Jansons redan hade ett fotografi av Raoul Wallenberg hemma, varför en regelrätt identifiering var meningslös.

Det är svårt att uttala sig om Jansons trovärdighet. Jag har i och för sig ingen anledning att ifrågasätta den, och han begärde inga som helst favörer. Förbryllande var dock de mycket knapphändiga uppgifter Jansons hade att förmedla med tanke på att han tillbringat ett och ett halvt år med Raoul Wallenberg. Vad hade RW för anledning att vara så tystlåten?

Några dagar efter samtalet erhöll jag ett nytt brev från Jansons. Detta innehåller knappast uppgifter som tillför saken något av intresse.

/Translation/

Arnolds Jansons
"Dzintari"
p/n Strélnieki
LV 3926
Bauska

H.E. The Ambassador
of Sweden to Latvia

Excellency,

I beg your pardon for daring to disturb you. I am a citizen of Latvia, who was destined to spend two years of my life in the strongest regime Sovjet settlement camp together with a citizen of your country - diplomat Raul Wallenberg. It was in 1951 - 1952, at the RUDNIK camp in Vorkut. We worked at the coal mine there, and there were three of us in our group: German Villy Lauks, Swede Raul Wallenberg and me, Latvian - Arnolds Jansons. Our primary task was to clear an old pathway in the mine, that had crashed down back in 1940. The work was extremely dangerous, because we were digging beneath the river and the risk was for the river to run into the pathway where we worked. In 1952 our German colleague Villy Lauks was ordered by the KGB to follow the "etap", and we predicted that he might return back home, so I asked him to tell the world about Wallenberg. And he really did it with the help of a newspaper in Hamburg, the journalist of that newspaper even knew Lauks' address, however neither the Swedish foreign service, nor the Wallenberg family thought of meeting this German in Hamburg and listen to his story. But we had very much hoped there would be some reaction.

Then came the notorious event with the Russian spy submarine in Your harbour, however without result again. We in Vorkut really hoped that something would happen this time around, but no exchange followed - I still wonder, why?

In 1991-1993 we made a questionnaire among the survivors of the Sovjet gulags - former political prisoners. It turned out that Latvians had been together with Your diplomat Raul Wallenberg in the 6th camp in Norilsk, in 1960. At that time he could already walk freely around the town and he even spoke Latvian. However, I remember having read in a local newspaper in Bauska, that at the end of 1960's some Lithuanian officer-captain had been together with Wallenberg on an island in the Arctic Ocean: this Lithuanian captain had emigrated to the USA and said these words before boarding a plane in Vilnius.

Recently, I got some information from Mineappolis, USA, that they were going to issue a stamp with the picture of Raul Wallenberg. Also, there have been reports in the press, saying that your diplomat Raul Wallenberg had during the World War II delivered information to the US Intelligence service, through Stockholm. Is that true?

I beg your pardon, but Excellency, is there any news about Raul. When we were separated in 1952, we promised each other to meet again some time. I don't know if it will ever happen, but I still hope it might. I am the pastor of the Lutheran parish in Mezotne, and I trust in God that God will be with us.

Appologizing for disturbing you,

Jansons

Translation

JANSONS

Dzintari, June 1, 1997

Honorable Mr. Magnusson,

sorry to disturb you once again, but looking back upon our conversation of May 30th i realize that there are some important things I still forgot to tell you.

I wrote a letter to the organization "Memorial" in Vorkut back in 1991, asking for their kind assistance sending me copies of the archive documents in Vorkut, proving my and my friend Raul Wallenberg's working years in the schacht No.8, and for me - also in schacht No.4 where I worked for a short time. Soon I received an answer from this organization "Memorial", informing that no documents could be found in local archives proving that either Jansons, or Wallenberg had worked in schacht No.8, while there were materials proving that I had worked in schacht No.4. Therefore I am bound to conclude that the KGB have taken away all those documents. So I guess it is no use searching in the archives.

Journalist D.Goldbergis has very many names of Latvians, who have met Raul - one of such meetings happened, according to his data, on a street in norilsk, where Raul had said in Latvian : "tie maitas mani laikam te iemarinés" (those bastards are obviously going to make a pickle of me here). there are still some Latvians, former political prisoners living in Norilsk - they were prematurely released from prison, but had no money to return back home. Some contacts could be found there - I assume they might be valuable. We had agreed with Goldbergis to stage a hypnoses session at my place, but the experts got scared.

In 1993 I wrote a letter to Raul's sister and wanted to send it to Stockholm. After an interview with the famous TV journalist Edvķns Inkéns, he kindly proposed to deliver the letter to sweden himself - so he took it. Inkéns is now a member of parliament, but it turns out he never delivered the letter as promised, but submitted it to the "corner house" (KGB quarters on the corner of Stabu str. in Riga). this man is also in the KGB "sacks" (agent lists).

We made a mutual agreement with Raul - that we must absolutely definitely find and meet each other once we are released form prison. If this will ever happen, remains still a question.

Appologizing for taking your precious time and assuring of my raediness to be at your disposal any time,
yours sincerely, Jansons

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON
Handl. Jonas Lovén

Sid 1 *2*

1997-06-26

<i>Kabsek</i>	Ard.	Grupp	Mål
	<i>P</i>	<i>2</i>	<i>Eu¹</i>

oe/S

UTRIKESDEPARTEMENTET

Till: Kabsek
Kopia: EI/ESEK (Lage Olson), amb. Sven Julin

Re Frisläppande av Raoul Wallenberg-handlingar
1997-05-29

h Från Sverige-desken vid State, Joe Ruth, har vi idag fått beskedet att State Department inte har något emot att samtliga handlingar rörande Wallenberg offentliggörs. Däremot hade CIA precis svarat att det skulle uppskatta att bli konsulterat innan handlingar som på något sätt rör amerikansk underrättelseverksamhet offentliggörs.

Vi har påpekat för State att resterande handlingar från perioden fram till 1970 redan har offentliggjorts, och att eventuella konsultationer

Exp.

Datum	Kl	Sign

alltså endast kan komma ifråga för handlingar efter det.

Om det amerikanska svaret påkallar någon slags reaktion från vår sida, tacksam ta del av den.

LILJEGREN

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON
Handl. Jonas Lovén

sid 1 172

1997-06-26

Kabsek	Avg.	Grupp	Mål
	P	2	Eu'

[Og/S]

UTRIKESDEPARTEMENTET

Till: Kabsek

Kopia: EI/ESEK (Lage Olson), amb. Sven Julin

Re Frisläppande av Raoul Wallenberg-handlingar
1997-05-29

Från Sverige-desken vid State, , har vi idag fått beskedet att State Department inte har något emot att samtliga handlingar rörande Wallenberg offentliggörs. Däremot hade CIA precis svarat att det skulle uppskatta att bli konsulterat innan handlingar som på något sätt rör amerikansk underrättelseverksamhet offentliggörs.

Vi har påpekat för State att resterande handlingar från perioden fram till 1970 redan har offentliggjorts, och att eventuella konsultationer

Exp.

Datum	Kl	Sign

alltså endast kan komma ifråga för handlingar efter
det.

Om det amerikanska svaret påkallar någon slags
reaktion från vår sida, tacksam ta del av den.

LILJEGREN

TO: Lage Olson
 UL/ EI / ESEK
 Stockholm X

01146 7231176

INK. UTRIKESDEP.		
DNR 176/001		
1997 -06- 27		
AVD P	GB 2	MAL Eu

From: Susanne Berger
 4793 Williamsburg Blvd
 Arlington, VA 22207
 (703) 237-0946 (Tel. & Fax)

Nr. of Pages: 2

June 25, 1997

<u>Delges:</u>
Kabs
von Dandel
Carl Persson
Hallquist, EC 2
Julin, GAT, EXP
Magnusson, Rize
Olson, EI/ESEK
Amb. Moskva
exp. 97-08-05
a.a. /
do

Susanne Berger
4793 Williamsburg Blvd
Arlington, VA 22207
(703) 237-0946 (tel. & Fax)

Lage Olson
UD/ EI/ ESEK
Stockholm

June 25, 1997

Dear Mr. Olson,

below a short summary of some of Mr. Anatoly Sudoplatov's recent public comments concerning the RW case during a visit to several countries, including Estonia and Finland.

According to Finnish publisher Liisa Staeffa and Finnish journalist Pentti Peltoniemi A.S. stated the following:

- 1) There has to be a special collective file for all RW material (*in Russian*)
- 2) In connection with the Erzine-Frey contacts more material has to exist, because before this "party line" of contacts went into action, the responsible persons must have reviewed RW case material beforehand. It is common practise to run an analysis before actually carrying out these type of contacts.
- 3) The Gribanov papers should be reviewed. Gribanov lead the Scandinavian desk in Moscow (MID) after his ambassadorship in Oslo. He sent a letter in 1956 to Ivan Serov, at the time chief of KGB, to ask for the RW documentation because F.M. Molotov had requested the material.
- 4) Files for Victor Gruško should be reviewed. Gruško had so-called "party line" contacts in Norway to Einar and Verna Gerhardsen. This is confirmed by Juri Derjabin's book, recently published in Finland. Derjabin served as diplomat in Oslo in 1954-59 and 1962-65. Today he is working in President Jeltsin's security council(?). Sudoplatov says Gruško recently published his memoirs (in Norway?). Grusko was also deputy chief of the KGB in the 1980's and early 90's. A.S. feels one should contact him.
- 5) There is no chance for RW to be found alive today. There is no chance he would have survived Lubianka or Lefortovo prison. It is not possible that he died a "normal" death.
- 6) The reason for RW's arrest were the Nuernberg trials. The Russians needed his information. After that, he became useless and there was no need to keep him alive

I have not had the time to compare these statements with A. Sudoplatov's earlier comments or with those of his father Pavel Sudoplatov. Sounds like A. Sudoplatov took a page from Igor Prelin - maybe that's the fashionable line now. A.S. repeated these comments in more or less complete fashion to a British journalist and an Austrian radio reporter.

Best regards,
Susanne

TV-Interview mit Igor Prelins, f.d. KGB. pressalesman
am Raoul Wallenberg

Übersetzung: Tel. 040 / 47 59 09
Sabine Marosov Fax 040 / 47 55 21

"Damals" (tyrskt TV-program)
Wallenberg

Nicht

zur

Veröffentlichung

Übersetzt von Susanne
Fenger (Washington D.C.)
i Juni 1997 till UD

Ex till: BAND 1

Kabs
von Dandel 01:00:38

Carl Persson

Hallqvist, EC2

John, GAT, EXP

Magnusson, Rig 01:00:42

Olson, El-ESEN

Ab. Moskva

Exp: 97-06-23
01:00:50

Ist Ihnen bekannt, ob zum derzeitigen Zeitpunkt eine
russisch-schwedische Kommission besteht?

Vielleicht sollte ich erstmal erzählen, was ich mit der
ganzen Sache zu tun habe, als eine Art Einleitung.

Ich persönlich hatte mit dem Wallenberg-Problem das er-
ste Mal im Jahre 1988 zu tun, als ich im Pressebüro des
KGB gearbeitet habe. Damals wurde von schwedischer
Seite erneut die Frage aufgeworfen, nach Spuren Wallen-
bergs zu suchen und sein Schicksal zu klären.

01:01:12

Diese Frage tauchte auf, weil Demokratie und Glasnost'
sich inzwischen entwickelt hatten und damals viele Ar-
chive geöffnet wurden und auf viele Fragen geantwortet
wurde, und offensichtlich dachte man, die Zeit wäre reif,
um dieses Problem anzugehen.

01:01:28

Mir wurde vom Leitungskomitee der Staatssicherheit die
Aufgabe übertragen, die gesamten Vorbereitungs- und
Sucharbeiten zu koordinieren.

01:01:36

Ich habe mich direkt mit den Mitarbeitern der Archive in
Verbindung gesetzt; ich habe Pensionäre, KGB-Vetera-
nen verschiedener Abteilungen aufgespürt, die eine Ver-
bindung zu dieser Sache haben könnten - die zu der ei-
nen oder anderen Zeit in bestimmten Abteilungen gear-

beitet hatten, die sich möglicherweise mit der Wallenberg-Angelegenheit befaßt hatten, darunter Mitarbeiter der militärischen Spionageabwehr, Untersuchungsführer, Mitarbeiter in den Gefängnissen des KGB.

01:02:07

Ich habe diese Materialien zusammengefaßt, habe entsprechende Berichte für die KGB-Leitung verfaßt, habe auch alle Materialien für das Treffen der russisch-schwedischen Kommission vorbereitet, die dann später unter Mitwirkung von Mitgliedern verschiedener Ämter gegründet wurde, darunter auch KGB-Mitarbeitern, und war dabei bei dem Treffen des KGB-Vorsitzenden Krutschkow mit Journalisten - äh - mit Mitgliedern der russisch-schwedischen Kommission - oder sowjetisch-schwedischen, wie es damals hieß - und Journalisten aus verschiedenen Ländern, aus der UdSSR und aus dem Ausland.

01:02:45

Könnte man sagen, daß Sie in den Glasnost'-Jahren die KGB-... koordiniert haben (wird unterbrochen)

01:02:49

Ja, mir war diese Aufgabe der Koordinierung übertragen worden. Ich gehörte auch noch einer anderen, ähnlichen Gruppe an: es gab noch eine andere dreiseitige Kommission, zu der Vertreter des Schriftstellerverbandes, der Generalstaatsanwaltschaft und des KGB gehörten.

01:03:05

Da ging es um Rehabilitierung und Hinterlassenschaft, die künstlerische Hinterlassenschaft von Schriftstellern, die Repressionen ausgesetzt waren. Zu diesen beiden Gruppen gehörte ich.

- 01:03:13 *(gleichzeitig) Das hatte aber nichts mit Wallenberg zu tun?*
- 01:03:14 Nein, das hatte damit nichts zu tun, aber das war ebenfalls so eine gemischte Kommission, die sehr viel mit....
- 01:03:18 *Wer gab die Anweisung zur Gründung dieser Kommission und ... (wird unterbrochen)*
- 01:03:25 Die Entscheidung für die Gründung einer solchen Kommission wurde auf der Ebene des Politbüros getroffen... weil es eine zwischenbehördliche Kommission war.
- 01:03:35 Wer genau zu dieser Kommission gehören sollte von Seiten des KGB und auch wer die unmittelbaren Aufgaben zur Gewährleistung der Arbeit dieser Kommission auf dem KGB-Level wahrnehmen sollte, diese Weisungen gab Krutschkow selbst.
- 01:03:49 *Und existiert diese Kommission heute noch?*
- 01:03:53 Ich weiß, daß die letzten Sitzungen, mit denen ich noch zu tun hatte, im Herbst 1991 stattgefunden haben... Als Bakatin KGB-Vorsitzender war.
- 01:04:06 Dann weiß ich, daß im Jahre 1993 jemand vorhatte - es fällt mir schwer zu sagen, wer genau das war, denn das war schon nicht mehr die sowjetisch-schwedische, sondern die russisch-schwedische Kommission, und von den Mitgliedern der sowjetischer Seite, die in der ersten Zusammensetzung dabei waren, war - soweit ich weiß -

keiner mehr übriggeblieben, das waren irgendwelche neuen Leute, und ich selbst war zu diesem Zeitpunkt bereits in Pension.

01:04:31

Daher... Wann diese Kommission mit ihrer Arbeit aufgehört hat, kann ich nicht genau sagen; aber mir scheint, wahrscheinlich im Jahre 1992 oder 1993, denn alle, die mit diesem Problem befaßt waren, hatten sich bis zu diesem Zeitpunkt bereits davon überzeugen können, daß die sowjetische oder russische Seite alle Materialien offengelegt und vorgelegt hatte, die man hatte finden können; sie hatte nichts verheimlicht, neue Unterlagen zu finden war bereits unmöglich, und die Kommission hatte sich sozusagen überlebt.

01:05:06

Der letzte Versuch, die ganze Sache wiederzubeleben und noch einmal alles nachzuprüfen, wurde von Bakatin unternommen... Denn einige Leute hatten damals noch Zweifel.

01:05:15

Das war im Herbst des Jahres 1991, im Oktober / November, da hatten noch einige Zweifel, ob nicht unter Krutschkow der KGB gewisse Dinge verschleiert hatte, bestimmte Sache nicht vorzeigen wollte, und Bakatin wurde die Aufgabe übertragen, die Tätigkeit und die Ergebnisse aus der Arbeit dieser Gruppe von Mitarbeitern des KGB, die sich damit befaßt hatten, zu überprüfen; er führte diese Überprüfung zusammen mit Nikonnow durch, der damals sein Assistent war, mit mir unterhielt er sich und mit anderen Kollegen von mir... - ich erinnere mich, daß wir zusammensaßen und entsprechende Er-

läuterungen abgeben; sie konnten nichts Neues finden,
kein einziges Dokument, keine neuen Zusammenhänge.

01:05:54

Ich kann nicht genau sagen, wann die Mitglieder dieser
gemeinsamen Kommission im Gefängnis von Wladimir
waren.... das letzte Mal. Denn sie waren zweimal dort.
Das erste Mal hatte ich noch damit zu tun...

01:06:12

*(gleichzeitig) ... wie lange sie bestanden hat... (unver-
ständlich)*

01:06:14

Nach Wladimir bin ich nicht gefahren, aber ich weiß, daß
es nach dem Zerfall der UdSSR, nach 1992 noch eine
Fahrt vom Gefängnis von Wladimir gegeben hat, wo
man Gerüchte überprüfte, daß Wallenberg nach 1947
noch am Leben gewesen sein soll, daß man ihn dort in
diesem Gefängnis von Wladimir angeblich gesehen habe,
daß er sich dort in Haft befinde, und so weiter.

01:06:37

Ich kann nicht sagen, wann genau das gewesen ist, aber
ich erinnere mich, daß es danach einen Artikel in der
Komsomolskaja Prawda gab.

01:06:44

Worüber?

01:06:45

Über diese Reise und darüber, daß sie dort nichts Neues
gefunden haben.

01:06:48

*Sie als Koordinator dieser Kommission des damaligen
KGB können also sagen, daß dieses Thema für Sie per-
sönlich abgeschlossen ist, weil alle Dokumente...*

01:07:01 Ja. Ja,ja. Ja. (gleichzeitig)

01:07:01 *(gleichzeitig) ...die Sie zur Verfügung gestellt bekommen konnten, auch bekommen haben und...*

01:07:05 Die größte Überraschung für mich während der Arbeit der Kommission war gerade die Entdeckung dieser Tüte (oder: dieses Pakets) mit persönlichen Dokumenten von Wallenberg. Das fand während meiner Abwesenheit statt; ich war zu dieser Zeit im Ausland, auf Dienstreise in Angelegenheiten, die mit dem Pressebüro zusammenhängen - und während meiner Abwesenheit war das geschehen.

01:07:26 Als ich wiederkam, ging ich zu den Mitarbeitern unseres Zentralarchivs und fragte, um mich zu überzeugen: Leute, was war denn das? Irgendein Schwindel, hat das jemand zu Hause selbst gebastelt, treibt eine Art Spiel... Und mein Kollege, mit dem ich zusammenarbeite, der sagte mir: "Igor, mir vertraust du doch, - ich habe das gefunden". Er erzählte mir die Umstände, wie diese Dokumente gefunden worden waren. Er hatte die persönlichen Dokumente von Wallenberg gefunden. Das war der letzte Strich - und dazu noch vollkommen unerwartet.

01:07:59 *Er hatte sie also zufällig gefunden?*

01:08:00 Ja, absolut.

01:08:01 *(unverständlich)*

- 01:08:03 Nein. Das war folgendermaßen vor sich gegangen. Also, es gab ein Zimmer im dritten Stock, schräg gegenüber von meinem Zimmer, - ein Zimmer ohne Fenster, eine blinde Wand.
- 01:08:17 Und man wollte es für irgendeinen anderen Zweck nutzen. Und in diesem Zimmer befanden sich Gestelle mit irgendwelchen Beweisstücken, irgendwelchen Dokumenten; dort lagen sie unsortiert herum, und in den letzten zehn Jahren war niemand dort hineingegangen. Und dann renovierte man dieses Zimmer und brachte etwas anderes dort unter.
- 01:08:39 Als die Weisung erteilt wurde, dieses Zimmer freizuräumen für die Renovierung, da fingen sie an aufzuräumen und fanden auf einem Regal eine Papiertüte, etwas über Kopfhöhe.
- 01:08:52 *(gleichzeitig) Kann man daraus schließen, daß es noch mehr solcher Zimmer gibt, die...*
- 01:08:55 Nein. ...
- 01:08:55 ... wo vielleicht... aufgehoben werden... *(unverständlich)*
- 01:08:58 Schließen kann man daraus, was man möchte.
- 01:09:00 Ich bin vollkommen davon überzeugt, daß in verschiedenen Archiven, vor allen im jetzigen Präsidenten-Archiv, im früheren Archiv des Generalsekretärs des Zentralkomitees der KPdSU, noch Dokumente existieren, die im

Zusammenhang mit der Wallenberg-Angelegenheit stehen.

01:09:13

Und auch in anderen Archiven, davon bin ich überzeugt. und irgendwann wird man sie finden.

01:09:15

(gleichzeitig) Die sind geheim, oder...

01:09:17

Nein, sie... sie werden nicht versteckt, man kann sie nur einfach nicht finden. Zu der Zeit, als ich mich mit der Sache befaßt habe, als ich in dieser Kommission tätig war, hatten wir keinen Zugang zu dem Archiv des Generalsekretärs des ZK der KPdSU... zu diesem Spezialarchiv - dazu hatten wir keinen Zugang, dort haben wir nicht nachgeschaut. Und dann...

01:09:38

Das heißt doch aber, daß man die Wallenberg-Angelegenheit noch nicht als abgeschlossen betrachten kann, weil man bis heute dieses Archiv nicht ausgewertet hat.

01:09:44

Ich bin der Meinung, man kann diese Angelegenheit als abgeschlossen betrachten kann in Bezug auf die Umstände. Ich glaube nicht, daß andere Umstände gefunden oder geklärt werden als die, die wir aufgedeckt haben. Aber daß neue Dokumente gefunden werden könnten, die in Zusammenhang mit dieser Sache stehen, vielleicht sogar irgendwelche Beweisstücke, das möchte ich nicht ausschließen.

01:10:11

Denn soweit ich weiß, ist das Präsidenten- Archiv auch nie eingehend untersucht worden; natürlich hat man nach 1992 schon darin herumgewühlt, aber dort liegen trotzdem noch Massen von Materialien, die noch nicht gesichtet worden sind, und eine Menge von Dokumenten, von Paketen, die noch niemand aufgemacht hat.

01:10:31

Warum wurde Wallenberg im Jahre 1945 in Ungarn verhaftet und nach Moskau geschickt?

01:10:43

Im Laufe der Untersuchungen kristallisierten sich folgende Gründe heraus: Ich habe mit Veteranen der militärischen Spionageabwehrer Smersh gesprochen, die damals an der Westfront eingesetzt waren.

01:10:59

Einer von ihnen - es waren mehrere, aber einer von ihnen war meiner Meinung nach am kompetentesten, ein Generalmajor Kisljow, der leider vor kurzem verstorben ist - er war Leiter des Pressebüros, nicht lange, bevor ich dorthin gekommen bin - im Krieg war er Mitarbeiter der militärischen Spionageabwehr... und war tätig an dem Frontstreifen, der an Ungarn grenzte.

01:11:22

Und er hat ganz genau - er war sozusagen ein wandelndes Auskunftsbüro, er hatte ein hervorragendes Gedächtnis, in Bezug auf vieles, was die Kriegszeit betraf und auch die Nachkriegsperiode, konnte er nutzbringende Informationen beisteuern - also, ...

01:11:37

... er erzählte es als erster: Ich erinnere mich noch genau an die "Orientirovka" (Orientierungsplan, Aufgabenliste,

Richtorientierung o.ä.), die an die Spezialeinheiten an der Front geschickt wurden, unter anderem auch an die Armee, in der er kämpfte - da gab es eine Liste von zwei- bis dreihundert Namen, Menschen, die man bei Befreiung bestimmter Bereiche von Osteuropa, Deutschland, und vielleicht auch weiter, bis - keiner wußte ja damals genau, bis zu welcher Grenze die rote Armee vordringen würde.

01:12:11

Also, es mußten... es sollten in diesen Gebieten Gefangene gemacht werden, irgendwelche Beamten, Funktionäre des Reiches oder der Satellitenländer oder ähnliches, im Prozeß der Filtration Menschen aufzuspüren, die von Interesse für die entsprechenden zuständigen sowjetischen Organe waren.

01:12:40

Und auf dieser Liste - solche Listen kamen regelmäßig an die Front, um Informationen zu liefern, die die Basis für die Suche nach ihnen und ihre Festnahme waren... und für die Verhöre.

01:12:51

Und sie konnten jede Woche - auch nach dem Krieg, ich bin ja 1962 zum KGB gekommen - da gab es auch noch drei so dicke Bücher, so groß wie die Bände der großen sowjetischen Enzyklopädie - solche Suchbücher in dunkelblauem Einband, in denen Leute verzeichnet waren, die zur Suche ausgeschrieben waren; und die Hälfte davon waren Menschen, die während oder als Resultat des Zweiten Weltkriegs dort aufgenommen wurden.

01:13:25

Und diese Listen - wer gefunden wurde, war gefunden,

und die anderen Leute, die nicht gefunden worden waren, wurden später in diesen Bücher verzeichnet, und wir, die Organe der Staatssicherheit, haben sie noch bis in die sechziger Jahre hinein gesucht.

01:13:38

Da kam nun die Liste, und darauf war unter den Nachnamen - und das hat er gut behalten, denn es war ein ungewöhnlicher Name, ein Schwede - und der Krieg war ja mit Deutschland, Schweden war sozusagen ein neutraler Staat - war dieser Schwede, Wallenberg, diesen Namen merkte er sich... - und dann, das erzähle ich später, nach dem Krieg hatte er auch eine gewisse Verbindung zu diesen Angelegenheiten - da stand auch der Grund für die Verhaftung und für das Verhör angegeben.

01:14:04

Und da stand einfach: Agent des deutschen und des amerikanischen Geheimdienstes (oder: Nachrichtendienstes, Spionagedienstes). Ich habe später gelesen, daß man Wallenberg angeblich auch noch verdächtigt hätte, Agent des englischen Geheimdienstes zu sein.

01:14:23

Ich weiß nicht, woher das stammte, in Gesprächen mit meinen Kollegen und in den Dokumenten bin ich nie auf das Wort "englisch" im Zusammenhang mit Wallenberg getroffen. Deutscher und amerikanischer Agent. Das diente als Grundlage, eine andere Erklärung (wörtlich: Dechiffrierung) gab es da nicht.

01:14:38

Im Prozeß der Überprüfung dieser Information zogen wir die Archive der militärischen Spionageabwehr Smersh zu Rate.

01:14:45

Aber warum hat man ihn dann nach Moskau gebracht?

01:14:47

Das erkläre ich gleich. Also, ich habe in den Archiven gesucht und mit Veteranen gesprochen. Ich habe mit einer Gruppe von Veteranen aus dem Geheimdienst gesprochen, die Ende 1944 einbezogen wurden, eine Filtrations-Gruppe in den Streitkräften, die in Moskau gearbeitet hat.

01:15:07

Diese Gruppe beschäftigte sich dann später mit der Hitler-Leiche, der von Goebbels und seiner Umgebung und so weiter, bei diesen Untersuchungen - ich habe jedenfalls mit diesen Leuten gesprochen. Drei von ihnen - es waren vier - sind noch am Leben.

01:15:23

Sie haben auch gesagt, daß diese "Orientirovkas" alle entweder von Abakumow unterschrieben waren oder von seinem Stellvertreter Belkin, aber...

01:15:37

Kiseljow behauptet auch, daß diese "Orientirovka" für Wallenberg - na, diese große Liste, nicht nur für Wallenberg, sondern für diese zwei- bis dreihundert Menschen - diese "Orientirovka" war unterschrieben von dem Leiter der Spionageabwehr Smersh, Abakumow.

01:15:54

Das heißt, er hat praktisch diese Anweisung erteilt?

01:15:56

Ja. Praktisch haben nur Abakumow oder aber einer seiner Stellvertreter diese "Orientirovkas" unterschrieben... meistens Belkin.

01:16:04

(gleichzeitig) Und diese 'Orientiroika' diene als Grundlage für seine Inhaftierung?

01:16:06

Ja. (gleichzeitig) Für die Festnahme. Ja.

01:16:07

Ich habe übrigens vergessen, noch folgendes zu sagen: da gab es Vermerke zu jedem einzelnen. Was mit wem geschehen sollte im Falle dessen, daß sie aufgefunden und festgenommen wurden. Neben dem Namen Wallenberg stand: Abschieben nach Moskau.

01:16:24

Das heißt, das war ein Objekt, das von Interesse für den Zentralapparat war,... für die Spionageabwehr - wie man so sagte, ein Klient der Regierung, unserer höchsten Staatsorgane.

01:16:39

Er war von Interesse als Agent des deutschen und amerikanischen Geheimdienstes...?

01:16:43

Ja. Des.. und des amerikanischen. Ja. Ja. (gleichzeitig)

01:16:45

(gleichzeitig)... und auf dieser Grundlage...

01:16:44

Ja. Ja. Das fiel eigentlich nicht in den Kompetenzbereich der Spionageabwehr der Armee, die befaßten sich direkt mit Leuten unter den Gefangenen, die sie gemacht hatten.

01:17:00

Aber es mußte nur ein General oder ein Oberst dabeisein, ein Träger wichtiger Informationen, oder einem Deutschen aus Berlin, der da in der Armee war... - da hieß es,

schnell ab nach Moskau.

01:17:21 *(gleichzeitig) War es denn klar, daß Wallenberg eine recht ungewöhnliche Figur war, selbst wenn er ein Spion war?*

01:17:15 Wem klar?

01:17:16 *Nun, sagen wir, den zuständigen Organen.*

01:17:20 Ja - ich...

01:17:22 *(gleichzeitig)... eine bekannte Figur...*

01:17:22 *(gleichzeitig)... habe die Frage deshalb gestellt...*

01:17:23 *... deshalb hat die Weisung zu seiner Verhaftung doch wohl kaum Abakumow alleine erteilt...*

01:17:29 Gleich werde ich das erläutern. Die Mitarbeiter der militärischen Spionageabwehr Smersh an der Front - ihnen war überhaupt nicht bekannt, wer das war, auf welcher Basis die Schlußfolgerung gezogen wurde über seine Verbindung zum deutschen und amerikanischen Geheimdienst... das war so gegeben, das war der Grund, den sie genannt bekamen, und ihre Aufgabe war es, den Befehl auszuführen.

01:17:53 Das war in Moskau bekannt. Ich kann gern erläutern, wie... wie die Ereignisse sich weiter entwickelten.

01:17:59

Als wir die Umstände dieser Angelegenheit untersucht haben, entschieden wir uns zu klären, auf welcher Grundlage er unter Verdacht geriet oder auf welcher Grundlagen der Schluß gezogen wurde, er hätte Verbindungen zum deutschen oder amerikanischen Geheimdienst.

01:18:15

Wir haben also die Archive des Geheimdienstes konsultiert, vor allem die Materialien der schwedischen Residenz und anderer skandinavischer Residenzen, und die ungarischen Materialien aus der Kriegszeit. Denn da gab es eine Widerstandsbewegung, dort waren unsere Gruppen der militärischen Aufklärung, Spione des KGB, von dort aus gingen bestimmte Informationen aus...

01:18:40

Im Laufe dieser Überprüfung fanden wir folgendes heraus: Die Familie Wallenberg war sehr bekannt, das wußten wir auch schon 1988.

01:18:53

Und war das damals auch schon klar?

01:18:54

Das war damals auch schon klar. Und warum? Die Familie Wallenberg hatte ein großes Bankhaus. Eine der reichsten Familien. Sie waren nicht nur ein ... sie waren das, was man heute bei uns eine Finanz- und Industrie-gruppe nennt, sie sind nicht nur mit Geldern umgegangen, sie besaßen auch Industrieunternehmen.

01:19:13

Und man muß sagen, daß unser Land mit der Hilfe der Wallenbergs einige nützliche Dinge für die Rüstung erhalten hat.

01:19:22

Deshalb denke ich... (wird unterbrochen)

01:19:23

Unter anderem legierten Stahl. Es gab Unterlagen - das waren Materialien der schwedischen Residenz... und man muß sagen, sie war sehr mächtig zu Kriegszeiten, hatte eine sehr starke Agentur. Resident dort war Rybkin, ein Oberst, der dort unter dem Namen Jarzew arbeitete, und seine Stellvertreterin und Geheimdienstlerin war seine Frau, Soja Iwanowna Woskresenskaja, die Frau von Rybkin, dort hieß sie Jarzewa.

01:19:52

Das waren herausragende Leute in unserem Geheimdienst. Rybkina hatte Verbindung zur Roten Kapelle...

01:19:58

(gleichzeitig) Schon klar. Abakumow war auch zu einem gewissen Grade nur Ausführender. Wer konnte wissen...

01:20:03

Die Materialien wurden strengstens durch Geheimdienst-Kanäle weitergegeben. Sie kamen aus Schweden...

01:20:11

Kann man annehmen, daß man ihn verhaftet hat ohne genaues Wissen darüber, was er für eine Figur war?

01:20:11

(gleichzeitig) Ja. Ja. Ja. ja.

01:20:20

Abakumow war wahrscheinlich eingeweiht in die ganze Sache. Wie ich zu diesem Schluß komme? Weil Abakumow Wallenberg nicht aus der militärische Spionageabwehr herausgegeben hat.

01:20:30

Der Geheimdienst in Person seine Leiters Fitin hat näm-

lich zweimal darum gebeten - diese Dokumenten haben wir gefunden - Wallenberg herauszugeben nach Moskau, zum Geheimdienst. Zur Fortsetzung der operativen Arbeit mit ihm. Und beide Male hat Abakumow ihn nicht herausgegeben.

01:20:50

Warum nicht?

01:20:51

Nun, er hatte schon seine Gründe. Die Hauptsache war, das war eine sehr gewinnbringende Sache, wie ihnen wohl im Jahr 1945 schien; eine Sache, die zweifellos unter der Kontrolle von Stalin stand - ich kann erklären, warum.

01:21:08

Warum?

01:21:09

X Zuerst einmal deshalb, weil wir Spuren gefunden haben, daß der Befehl, auf Grund dessen Abakumow die "Orientirovka" zur Verhaftung Wallenbergs gegeben hatte, von Bulganin unterschrieben war.

01:21:23

Denn der Geheimdienst hat ja nicht direkt der militärischen Spionageabwehr den Befehl gegeben. Der Leiter des Geheimdienstes... das war - das waren ja damals verschiedene Instanzen...

01:21:37

Bulganin war damals der Vorsitzende des Ministerrates, nicht wahr?

01:21:40

Nein, Bulganin war damals der Stellvertreter des Verteidigungsministers, damals hieß es nicht Verteidigungsmi-

nister, damals war Stalin der Oberbefehlshaber, dann gab es seine Stellvertreter und den Generalstab. Das heißt, er arbeitet im Großen Hauptquartier.

01:22:00

Das System war ja folgendes: als der Krieg anfang, gab es diese große Behörde MVD (Innenministerium) - äh - NKVD. Sie zerfiel in NKVD, der sich mit inneren Angelegenheiten befaßte, und NKGB. Und es wurde die militärische Spionageabwehr Smersh gebildet - das war eine gesonderte Instanz, unter dem Verteidigungsministerium - dem Verteidigungsministerium.

01:22:22

Das heißt, Abakumow war ein unabhängiger Natschalnik (= Chef, Leiter), Mirkulow war ein unabhängiger Natschalnik, der Leiter des NKGB; unter ihm befand sich Fitin, der Leiter des Außengeheimdienstes. Sudoplatow war ein unabhängiger Natschalnik, ihm unterstand die vierte Abteilung des KGB, die die gesamte Divisions-Aufklärungsarbeit im Angesicht des Feindes leistete. Und dann blieb noch der NKVD, der von Berija geleitet wurde.

01:22:48

Das heißt, direkt konnten der Leiter des Geheimdienstes, oder Sudoplatow, die vierte oder erste Abteilung, wenn sie eine Information von einer Außenagentur erhielten, aus Schweden oder aus Ungarn, nicht einen Befehl an Abakumow richten.

01:23:04

Das waren verschiedene Instanzen. Das hieß, sie haben diese Informationen weitergeleitet an Merkulow, oder Fitin hatte direkten Kontakt zu Stalin. Manchmal hat er es

mit Merkulow zusammen Stalin dargelegt, manchmal selbständig. Ich glaube, hier ist das über Merkulow gelaufen.

23:18

Sie legten die Sache also Stalin dar. Stalin wiederum - direkt mit Abakumow traf er sich selten - ich glaube, da die militärische Spionageabwehr Smersh sich abkapselte von der Instanz, die sich jetzt Verteidigungsministerium nennt,... das heißt, er gab den Befehl über das Quartier des Obersten Blockkommandos, und nicht durch den Generalstab.

23:40

Über Bulganin. Bulganin gab Abakumow schriftlich den Befehl, und Abakumow setzte diesen Menschen mit auf die Liste, und die "Orientirovka" ging raus.

ENDE BAND 1

BAND 2

02:00:13 *Wie souverän (oder: eigenständig) war denn die Figur Bulganins, daß er Anweisungen geben konnte? Bulganin hat doch sicher auch...*

02:00:25 *Nein, Bulganin war.....*

02:00:25 *(gleichzeitig) (unverständlich)*

02:00:28 ... Nein, Bulganin... Die Entscheidungen haben natürlich Stalin oder Molotow getroffen. Das ist ganz klar. Wenn eine Anweisung kam,... sie konnten ja nicht jemanden übergehen, es gab eine bestimmte Rangordnung - es war nicht üblich, diese Hierarchie zu ignorieren.

02:00:47 Das heißt, sie haben es durch den unmittelbaren Vorgesetzten an Abakumow weitergeleitet, der gerade zugegen war. Das konnte Zhukow sein oder Wasiljewskij, der die Anweisung gab, aber vielleicht waren sie gerade nicht da, dann ist das über irgendjemand anderen gelaufen.

02:01:03 *Und haben Sie denn eigene Vermutungen, zu welchem Zweck man Wallenberg festgenommen hat, wozu... Ihre ganz persönlichen Spekulationen?*

02:01:14 Nein. Ich glaube, hier ist die Information über zwei Kanäle gelaufen. Zum einen aus Schweden; da gab es direkte Kontakte dieser Soja Iwanowna Woskresenskaja, Frau Jarzewa, mit Markus Wallenberg. Ich glaube, das war der Onkel von Raoul. Das heißt, es gab einen Draht

zu der Familie.

02:01:36

Mit ihnen wurde sie bekanntgemacht, nach Versicherungen von Sudoplatow, ---- Moment, ich wiederhole das gleich nochmal, ich habe seinen Namen vergessen, diesen Agenten ---

02:01:50

(gleichzeitig) Nun ja, das ist alles...

02:01:50

... ein Karl Gerhard, schwedischer Schriftsteller, ein Agent, sagen wir mal, des KGB. Er hat die Rybkina mit Markus Wallenberg bekannt gemacht. Sie hatten Zugang zu einem ganzen Kreis von Problemen: Zum einen der Rückzug Finnlands aus dem Krieg, - ich habe dieses Thema mit Generalmajor Sinizyn diskutiert, leider auch vor kurzem verstorben, der unser Resident in Finnland gewesen war, 1938, 1939, 1940, 1941, im Krieg und nach dem Kriege. Ein hervorragender Kenner der finnischen Angelegenheiten.

02:02:29

Er befaßte sich auch mit der Organisation von separaten Verhandlungen zum Rückzug Finnlands aus dem Krieg. Das lief... die Wallenbergs haben dabei geholfen, denn sie hatten Eigentum, große Interessen in Finnland und waren daran interessiert, daß Finnland nicht unter Okkupation steht, nicht verwüstet wird, daß möglichst keine Kriegshandlungen auf diesem Gebiet stattfinden. Das ist ja klar.

02:02:51

Außerdem gab es Informationen - ich wiederhole, Schweden war eine äußerst starke Agentur - einschließ-

lich einer illegalen Gruppe, an deren Spitze Wallweber stand (Schreibweise??), der zukünftige Minister für Staatssicherheit der DDR, der erste. Er war zu der Zeit illegal in Schweden.

02:03:10

Sie wußten natürlich von den Kontakten aller schwedischen Industriellen, Bankiers, einschließlich der Familie Wallenberg, sowohl mit den Deutschen als auch mit den Amerikanern. Es gab natürlich große Unstimmigkeiten zwischen den Amerikanern und den Schweden, denn die Schweden versorgten auch das faschistische Deutschland mit bestimmten Materialien,....

02:03:28

... besonders mit Kugellagern - das stellte die Industrie- und Finanzgruppe Wallenberg in ihren Betrieben her. Und Kugellager braucht man für alles, was sich bewegt.

02:03:37

Das betrifft jetzt schon das Jahr 1945, das heißt Finnland...

02:03:42

Davor. Nein, die Gespräche begannen 1943, diese Kontakte. Das war in den Jahren 1943, 1944. Später lieferte der Geheimdienst Informationen, daß über Schweden, über Bernadotte und über die Kontakte zur Wallenberg-Familie, Sonderverhandlungen mit Deutschland geführt würden - Sonderverhandlungen der Amerikaner mit den Deutschen.

02:04:01

Über Dalis (Schreibweise??), diese ganze bekannte Kette, über Wolf und so weiter. Diese Information wurde gegeben. (gleichzeitig)

- 02:04:09 *Es gab also - mal grob gesagt - die Möglichkeit, Wallenberg in Moskau anzuwerben, oder...*
- 02:04:18 Das werde ich erklären. So wird es besser sein...
- 02:04:22 *Na ja, das ist zu.... (gleichzeitig)*
- 02:04:23 Zu ausführlich, ja? Ich werd mich kürzer fassen.
- 02:04:25 Ich glaube, daß die Information oder der Verdacht, Wallenberg hätte etwas mit den Amerikanern zu tun, aus Schweden kam. Denn dort konnte man dieses ganze Spektakel um Wallenberg herum festhalten, was die Amerikaner ja jetzt auch zugegeben haben.
- 02:04:40 Wir haben das ja immer gesagt, sie beschuldigt. Ich sage Ihnen, diese Kontakte, diese Arbeitstreffen der sowjetisch-schwedischen Gruppe hörten wonach auf? Nachdem wir nach den Verhandlungen den Schweden gesagt haben: Weshalb rätseln wir hier eigentlich herum? Sie haben uns nämlich immer den Vorwurf gemacht, daß wir etwas verschleiern, verbergen, nicht alle Materialien herausgeben.
- 02:05:05 Lassen Sie uns doch mal die Berichte Wallenbergs über seine Tätigkeit in Ungarn anschauen, die sich in schwedischen Archiven befinden. Lassen Sie uns diese Materialien denen gegenüberstellen, die sich bei uns befinden.
- 02:05:15 Und dann können wir die Hauptfrage beantworten: hatte er sich mit den Amerikanern und mit den Deutschen ein-

gelassen oder nicht. Und danach kehrte Stille ein. Die Schweden haben bis heute diese Materialien nicht offengelegt.

02:05:28

Er hat sie schließlich über die schwedische Botschaft... über die schwedische Linie...

02:05:32

(gleichzeitig) Das heißt, Moskau war vollkommen überzeugt und hätte beweisen können, daß...

02:05:36

Ja....Wir... wir haben diese Information gefunden. Aber was die Verbindung Wallenbergs mit Deutschland betrifft,... diese Information stammte aus Ungarn. Von Kutusow, der in der Vertretung des Roten Kreuzes dort arbeitete.

02:05:50

Und was für Aufgaben hat denn Wallenberg nun genau als amerikanischer Agent erfüllt, was für...

02:05:53

Seine Aufgabe bestand darin - und das wird jetzt auch durch die amerikanischen Materialien bestätigt - Kontakte zur ungarischen Widerstandsbewegung zu finden. Denn die Amerikaner hatten praktisch bis zum Kriege keinerlei Position in Ungarn.

02:06:08

Und als sich dann die Frage stellte, daß Ungarn wahrscheinlich okkupiert würde, von den sowjetischen Streitkräften, oder daß es sich aus dem Krieg zurückziehen mußte...

02:06:16

1945 war Ungarn noch ein Verbündeter, noch 1945. Und

die Kämpfe hinter Budapest waren grausam. Das hieß, man mußte Ungarn aus dem Krieg herausreißen, aus dem Bund mit Hitler. Diese Aufgabe versuchten alle Verbündeten zu lösen.

02:06:34

Natürlich wollten die Amerikaner auch dieses Problem lösen; es lag in ihrem Interesse, Kräfte im ungarischen Widerstand zu finden, die auf die Position Ungarns Einfluß nehmen konnten - und das sollten pro-amerikanische Kräfte sein.

02:06:45

Denn es war nicht klar, was für ein Regime Ungarn nach dem Krieg haben würde. Es war nicht ausgeschlossen, daß es unter sowjetischen Einfluß geraten würde. Man mußte dort seine eigenen Kräfte platzieren.

02:06:55

So lag also das Problem. Und er ist dorthin gefahren, um die Kontakte mit den Ungarn auszubauen., die damit einverstanden waren, sozusagen eine amerikanische Linie einzuschlagen. Das war seine Aufgabe.

02:07:07

Alles klar... Im Jahre 1957 hat Gromyko gesagt, Wallenberg sei an einem Infarkt gestorben. Und so weiter... diese ganze Geschichte um Gromyko, die von Sudoplatow berichtet wurde.

02:07:22

Ich glaube absolut nicht an diese Version. Und ich glaube, daß es unter unseren Leuten, unseren Mitarbeitern, die Zugang zu dieser Sache, zu diesen Materialien haben, niemanden gibt, der diese Version glaubt. Ich werde erklären...

02:07:36

(gleichzeitig)... Infarkt... (unverständlich)

02:07:36

Ja. Ich werde erklären, warum. Es geht nicht darum, daß er noch jung war - an einem Infarkt kann man in jedem Alter sterben, besonders, wenn man zwei Jahre in der Ljubjanka gesessen hat.

02:07:47

Die Umstände seines Todes und die Umstände seines Begräbnisses - da ist der Schlüssel zur Enträtselung dieses Problems. Stellen Sie sich vor, im Gefängnis befindet sich ein Gefangener von Staatsbedeutung, dessen Schicksal von Stalin oder Molotow entschieden wird, oder dem Politbüro.

02:08:05

Und plötzlich stirbt dieser Mensch,... und keinerlei Untersuchung wird durchgeführt. Nicht mal eine Autopsie.

02:08:17

Verstehen Sie, wenn die Gefängniswärter aufgrund irgendwelcher Umstände, egal wer, diesen Gefangenen verloren hätten, dann wären Köpfe gerollt. Aber niemand wurde bestraft. Es wurden keine Untersuchungen durchgeführt..

02:08:34

Zudem haben wir noch ein Dokument gefunden, eine Bescheinigung des Gefängnisarztes Mironow mit dem Beschluß von Abakumow: Einäschern ohne Obduktion. Das heißt, ihm waren die Umstände seines Todes bekannt.

02:08:53

Man muß einfach nur die Praktiken der damaligen Zeit kennen. Das wäre wohl in jedem beliebigen Staat so gewesen: wenn die Regierung einen Menschen zur Verfü-

gung stehen hätte, den sie benötigt, und plötzlich ist dieser Mensch tot (oder: hat sich umgebracht), ist gestorben aufgrund irgendwelcher Gründe - das wäre ein Skandal gewesen.

02:09:13

Zum einen wären die Leute bestraft worden, die das zugelassen hatten, zum anderen hätte es eine genaue Untersuchung gegeben. Aber nichts derartiges war hier geschehen. Das ist das Hauptargument dafür, daß Wallenberg ermordet wurde.

02:09:25

(gleichzeitig) (unverständlich)... ist doch Routine, eine Obduktion durchzuführen, um...

02:09:30

Wozu denn?

02:09:30

(gleichzeitig) Na, um...

02:09:32

Wenn man einen Menschen erschossen hat oder ihm auf andere Weise das Leben genommen hat, wozu sollte man ihn dann obduzieren? Wenn man ihm eine Kugel in den Hinterkopf gejagt hat?

02:09:40

(gleichzeitig) (unverständlich)

02:09:41

Natürlich. Natürlich. Vollkommen überzeugt.

02:09:47

(gleichzeitig) Das heißt, die Version von Sudoplatow ist eher...

02:09:49

Ich kann nicht sicher sagen, wie - und Sudoplatow kann

es übrigens auch nicht - wie Wallenberg ermordet wurde.
Er bringt Vermutungen vor. Das kann ich natürlich ge-
nausogut.

02:10:00

cloe

Aber daß er ermordet wurde, mit Wissen und auf Befehl
der obersten Sowjet-Leitung der damaligen Zeit, das ist
eine Tatsache. ^{10:07} Daß Abakumow davon gewußt hat, die
ganze Leitung, - Stalin, Molotow, und sonst noch wer,...
Und natürlich gab es dann noch die Vollstrecker... das ist
eindeutig. Das ist eindeutig.

02:10:20

Trotzdem nochmal die Frage, ob nicht eine Obduktion...

02:10:28

Wozu eine Obduktion?

02:10:29

(gleichzeitig) (unverständlich)

02:10:30

Wozu eine Obduktion?

02:10:31

Das ist Routine...

02:10:32

Wozu? Eine Obduktion führt man schließlich durch, um
die Todesursache festzustellen. Wenn man einen Men-
schen erschossen hat - wer würde den dann noch obdu-
zieren lassen? Oder wenn man ihn vergiftet hat oder er-
würgt, oder ihm mit einem Ziegelstein den Kopf einge-
schlagen?

02:10:45

*Auf welcher Grundlage versichert dann Sudoplatow,
daß ihm eine Injektion gemacht...*

- 02:10:50 (gleichzeitig) Er versichert nicht, er äußert eine Annahme.
- 02:10:53 *War das so üblich, oder...*
- 02:10:56 Nun ja, vielleicht.... vielleicht, um zu seinen gewaltsamen Tod zu verschleiern. Um den Kreis der Menschen zu verringern, die in die Umstände seines Todes eingeweiht waren.
- 02:11:15 Warum? Wenn man einen Menschen erschießt... aus dem Gefängnis geholt hat und erschießt, was macht man dann mit ihm? Ihn schnellstens begraben. Aber dennoch haben es alle mit einer Leiche zu tun, die ein Loch im Kopf hat.
- 02:11:30 Diesen Menschen hat man vergiftet, um zwar offensichtlich folgendermaßen: Das Gift hatte keine sofortige Wirkung, sondern eine verzögerte. Man rief ihn beispielsweise zu einem Verhör. Sudoplatow vertritt diese Version, und ich stimme da in gewissem Maße mit ihm überein.
- 02:11:47 Man rief ihm zu einem Verhör, gab ihm eine Injektion
b'ia und brachte ihn zurück in seine Zelle. Und nach einigen Tagen ist er dann in seiner Zelle gestorben.
- 02:11:57 Mit Anzeichen für einen Herzstillstand. Ein Infarkt, das sind die äußeren Anzeichen eines Herzversagens. Und vielleicht war dieser Arzt, der das geschrieben hat, ja auch vollkommen ehrlich und überzeugt davon, und er stellte seine Diagnose: "Plötzlicher Herzstillstand".

- 02:12:13 Gibt es so eine Diagnose? Ja, die gibt es. Akutes Herzversagen. Bittesehr, und so schrieb er das dann auf.
- 02:12:19 Aber danach hätte man doch dann wirklich eine Obduktion machen und diese Diagnose bestätigen müssen. Aber das ist nicht die Hauptsache. Man hätte doch klären müssen, warum dieser Gefangene gestorben ist.
- 02:12:30 Ein Gefangener, den die Regierung brauchte, der Teil eines politischen Spieles war. Eines Gefangener von staatstragender Bedeutung.
- 02:12:38 Das ist nicht geschehen. Das heißt doch, es war allen klar: er ist gestorben, weil er sterben sollte. Aber äußerlich sah es eben so aus...
- 02:12:46 Die gesamte Gefängnisadministration, alle Aufseher, die ganzen Mediziner, die Gefängnisleitung, alle waren davon überzeugt, daß dieser Mensch gestorben war. Sie ordneten an, die Leiche fortzubringen. Die Leiche brachte man ins Leichenschauhaus, und danach brachte man ihn ins Krematorium und haben sie eingeäschert.
- 02:13:04 *Warum war denn die Auslöschung Wallenbergs vonnöten?*
- 02:13:08 Die Umstände sahen hier folgendermaßen aus: Ich denke, daß...also...
- 02:13:20 Es gab drei Gründe für die Verhaftung Wallenbergs und seine Abschiebung nach Moskau und seine lange Arrest-

zeit: Der erste Grund, der genannt wird, ist der Versuch , ihn anzuwerben. Ich schenke dieser Version keinen besonderen Glauben. Sie scheint mir zweifelhaft, und zwar aus einem ganz einfachen Grund:

02:13:41

Eine Anwerbung muß man schnell machen und umgehend den Menschen wieder dorthin schaffen, wo er hingehört. Ansonsten tauchen zu viele Fragen auf, die nur schwer zu beantworten wären.

02:13:52

Wenn man einen Menschen einen Monat, zwei, drei Monate festhält, er dann zurückkehrt und alles ist in Ordnung, dann fragt man ihn doch: Und was hast du da so lange gemacht?

02:14:00

Das heißt, wenn man ihn eingehend verhört und dann gehen läßt, ergeben sich sofort viele Verdachtsmomente. In solchen Fällen geschieht eine Anwerbung schnell, in ein, zwei Tagen. Und dann läßt man den Menschen gehen, entweder flüchtet er oder sie lassen ihn nach dem Gesetz gehen, man entschuldigt sich bei ihm als ausländischem Diplomaten und so weiter, und er fängt an, für den Geheimdienst zu arbeiten.

02:14:21

In diesem Augenblick vereinbart man mit ihm eine Zusammenarbeit und erhält gewisse stützende Informationen. Das heißt, ganz schnell erzählt er etwas Wichtiges, wonach es für ihn keinen Weg mehr zurück gibt.

02:14:30

Hier fand so etwas nicht statt. Und das Gerede darüber, daß man ihn ein halbes Jahr lang versuchte umzudrehen,

ihn zu überreden - das hält keinen kritischen Betrachtungsstand, denn nach einem halben Jahr hat ihn niemand mehr gebraucht - der Krieg war zu Ende gegangen.

02:14:42

Der zweite Grund, der mir gewichtiger erscheint: Wallenberg wußte sehr viel, verfügte über viele Informationen, die wichtig waren. Ihn mußte man unbedingt verhören. Was danach mit ihm geschehen würde - man hätte ihn auch gehen lassen können, aber diese Informationen - alles zu erfahren, was er wußte - das war unverzichtbar.

02:15:03

Das war die gesamte Grundlage. Es war Krieg, die Filtration lief, man hätte sein Festhalten einige Monate lang leicht rechtfertigen können.

02:15:13

clae

Aber der überzeugendste Grund, wie mir scheint, bei dieser ganzen Geschichte: ^{15.18} er war die Trumpfkarte der sowjetischen Seite, die sich auf den Nürnberger Prozeß vorbereitete.

02:15:28

Denn er hatte sowohl mit den separaten Abkommen der Amerikaner mit den Deutschen zu tun gehabt wie auch mit der Politik der Amerikaner in Osteuropa, mit all diesen Vorgängen⁴²... und er wußte so viel, daß er die Trumpfkarte des sowjetischen Teils der Anklage im Nürnberger Prozeß war.

02:15:50

Und dadurch wurde es ermöglicht, die Amerikaner und die Engländer an der Gurgel zu packen. Wir haben viele Jahre lang vermutet, daß es... - solche Informationen lagen vor, aber es gab keine Beweise - daß es vor dem

Nürnberger Prozeß eine Abmachung gegeben habe zwischen den sowjetischen, amerikanischen und englischen Vertretern darüber, welche Anschuldigungen man gegen die Deutschen vorbringen würde und auf welche Details der Anschuldigungen die Seiten im gegenseitigen Einvernehmen verzichten würden.

02:16:19

Vor einigen Jahren hat man in unseren Archiven... - vielleicht sind diese Dokumente im Westen ja schon lange bekannt - aber ... Eine sowjetische Kopie wurde in unseren Archiven gefunden, sie befindet sich bei Lew Besymenskij, er hat sie momentan für seine Arbeiten benutzt und so weiter und so weiter.

02:16:35

Das ist eine dreiseitige Vereinbarung, kurz vor dem Nürnberger Prozeß geschlossen. Da waren unter anderen auch solche Abgrenzungen: Wir werden nicht eingehen ^{16.12} auf zum Beispiel das Verhalten der Engländer nach dem Flug von Heß nach England, ⁵⁰ wir werden nicht eingehen auf das Sonderabkommen der Amerikaner mit den Deutschen, ⁵⁶ wir werden nicht auf die Hilfe von amerikanischen Industrie- und Finanzgruppen für Deutschland vor und während des Krieges eingehen.. ^{17.04} und so weiter, verschiedene Dinge.

02:17:06

Die Engländer und die Amerikaner versprachen zu dokumentieren, daß sie die geheime Anlage zum Molotow-Ribbentrop-Pakt nicht anbringen würden, daß sie Katyn nicht ansprechen würden, ¹⁷ daß heißt, sie würden die sowjetische Version dieser Ereignisse akzeptieren. Und so weiter - da gibt es eine ganze Liste.

02:17:24

Aber es reicht nicht, so etwas zu unterzeichnen und ein Dokument in der Hand zu haben - man muß auch einen Trumpf in der Hand haben, damit die andere Seite ihre Verpflichtungen nicht verletzte.

02:17:32

Solche Trumpfkarten gab es viele. Jede Seite hatte die. Und einer diese Trumpfkarten war Wallenberg. Er wurde gebraucht, während der Nürnberger Prozeß vorbereitet wurde und während er ablief.

02:17:41

Er befand sich immer in der Hinterhand, und die Amerikaner wußten, daß ihr Agent, genau wie Oggins (Schreibweise??) und einige andere - sich dort befindet... Das nahmen sie zumindest an, niemand hatte seine Leiche zu sehen bekommen, und es gab eine Bestätigung im Jahre 1947, daß er bei uns festgehalten werde und sich bei der Staatssicherheit befände - sie waren also überzeugt davon, daß er sich in den Händen der sowjetischen Seite befindet.

02:18:09

Das heißt, jeden Augenblick hätte man ihn im Nürnberger Prozeß aufrufen und als Zeugen erscheinen lassen können. Und alle erfüllten ihre Verpflichtungen. Und als der Nürnberger Prozeß dann vorbei war und keine der Seiten diese Verpflichtungen verletzt hatte, da waren all diese menschlichen Trumpfkarten auf einmal überflüssig.

02:18:26

Einige von ihnen wurden sogar gefährlich, darunter auch Wallenberg. Was sollte nun weiter mit ihm geschehen? Sollte man ihn weiter festhalten? Wozu? Morgen könn-

ten Informationen darüber hinaussickern, wo er sich befand, man könnte seine Herausgabe verlangen, er würde dann alles weitergeben - und es war auch so einiges, was er hier erfahren hatte.

02:18:42

Das hieß, man mußte eine Entscheidung in Bezug auf ihn treffen. Wenn man sagt, man hätte nur allein Wallenberg beseitigt - nicht allein ihn. Es wurden Dutzende, ich glaube sogar Hunderte von Menschen vernichtet, darunter auch einige wichtige deutsche Kriegsgefangene, die potentielle Teilnehmer waren...

02:19:02

Darunter Leute aus verschiedenen Ländern, in die die Sowjetarmee einmarschiert war - Polen waren darunter, Ungarn sicher auch, Bulgaren, Rumänen, wer auch immer, auch Franzosen waren übrigens dabei... wer ein potentieller Zeuge war beim Nürnberger Prozeß, wessen Teilnahme aber nicht vonnöten gewesen war.

02:19:24

Einige hat man zurückgegeben, einige hat man umgebracht, andere saßen dann noch lange, einige wurden zurückgeschickt, als überhaupt schon keine Notwendigkeit...

02:19:32

(gleichzeitig) In wessen Interesse... (unverständlich)

02:19:33

Ich glaube, das ist die wichtigste Version, diese dritte. Die wichtigste. Das ist doch logisch, finden Sie nicht?

02:19:40

(gleichzeitig) Logisch, logisch...

02:19:40 So haben wir das analysiert - das sind nicht nur meine Überlegungen und Schlußfolgerungen, das sind die Ergebnisse von Diskussionen auf höchster...

02:19:47 *(gleichzeitig) (unverständlich)*

02:19:48 ... auf kompetenter Ebene der Gesamtsituation.

02:19:50 *Das heißt, diese Version könnte auch von der schwedischen Seite vertreten werden? Sie ist dort bekannt und akzeptiert?*

02:19:58 Also, ich bin überzeugt, daß wir denen das nicht erzählt haben, also...

02:20:06 *Das wird also in gewissem Maße eine Offenbarung sein, oder wie denken Sie?*

02:20:07 Nein, persönliche Gespräche hat es schon gegeben. Später, in den Jahren 1993, 1994.

02:20:13 *(gleichzeitig) Denn ich... (unverständlich)*

02:20:15 Aber ich bin überzeugt, dort können auch die Analytiker, Spezialisten ihre Schlüsse ziehen. Und ich bin sicher, in diesen Jahren wurden auch Dokumente angefertigt.

02:20:27 *(gleichzeitig) Verständlich. Ich möchte noch... (unverständlich)*

02:20:30 Ich hege auch den Gedanken, daß während dieser Ver-

handlungen möglicherweise auch persönliche Gesprächen stattgefunden haben, in der Art: Ach, na gut, und wie wollt ihr das beweisen, wenn wir diese Frage aufbringen? Und wir sagten sicher: wir haben da schon je-

~~WENN ER SICH BEI DEN SCHWEDEN BEFINDEN WÜRDEN~~

02:20:51

Wenn wir mal zu diesen letzten Spekulationen übergehen, daß er noch am Leben sei, daß man ihn gesehen habe, daß es Zeugen gäbe nach 1947, sogar bis 1980. Mir ist klar, so etwas gibt es immer, aber warum hat man, warum haben die Schweden...

02:21:10

Vielleicht sollte lieber ich das erklären. Solche Geschichte, wo jemand jemanden gesehen hat, das betrifft ja nicht nur Wallenberg. Nehmen Sie nur die Geschichte von Sidney Raleigh (Schreibweise??), der 1925 erschossen wurde. Da haben auch Menschen versichert, daß sie ihn in den Achtzigern, ja sogar in den Neunzigern irgendwo gesehen hätten.

02:21:30

Ich habe darüber mit Engländern gesprochen, habe sie gefragt: Wann ist er denn geboren, wie alt hätte er denn 1980 sein müssen. Sie konnten mir auf diese Frage nicht einmal antworten - er müßte schon fast hundert Jahre sein, verstehen Sie? Er wurde 1904 geboren.

02:21:44

Das Gleiche hier. Wir haben alle diese Hinweise überprüft. Diese Hinweise kamen von Menschen, die irgendwann einmal im Gefängnis von Wladimir gesessen hatten. Frühere Kriegsgefangenen, andere Gefangene. Bis hin zu Dissidenten, die dort in den achtziger Jahren ein-

saßen.

02:22:01

Wir haben darum gebeten, gebt uns die Zeugenaussagen dieser Leute, wer konkret hat was gesagt, wir werden das überprüfen. Wir hatten ein paar Hinweise, und das haben wir überprüft. Und zweimal ist ja auch eine Gruppe ins Gefängnis von Wladimir gefahren und hat die ganzen Archive durchgesucht..

02:22:19

Was dabei interessant ist, so nebenbei bemerkt: Das System der Archive des KGB ist so aufgebaut, daß es faktisch unmöglich ist, irgendwelches Material so zu vernichten, daß überhaupt keine Spuren mehr übrigbleiben.

02:22:39

Die Archive sind geschützt gegen jeden, wie man sagt, nicht sanktionierten Zugriff, oder daß jemand aus Dummheit etwas von diesen Materialien vernichtet.

02:22:48

So war es auch mit Wallenberg. Auch wenn man die Archive der Untersuchungsabteilung, der operativen Abteilung oder sonstwelche Unterlagen vernichtet hat - wir haben Massen von Zeugnissen für seinen Aufenthalt bei uns gefunden, und zwar in der Hilfs-Dokumentation.

02:23:01

Verfügungen zur Verpflegung, zur Ausrüstung - ein Mensch sitzt zwei Jahre, schließlich muß man ihm etwas anzuziehen geben, ihn mit Essen versorgen . Und die Hauptbestätigung für seinen Tod im Jahre 1947 war, daß er aus der Verpflegung gestrichen wurde: man teilte ihm nichts mehr zu essen zu.

02:23:18

Das heißt, das ist dokumentiert?

02:23:20

Ein Mensch, der im Gefängnis sitzt, muß doch was zu essen bekommen.

02:23:25

(gleichzeitig) Nein, nein, nein...

02:23:25

Es gab bei uns Fälle, wo die Gefangenen unter Nummern geführt wurden, unter fremdem Namen - man konnte ja die Nummern austauschen - Raleigh saß unter der Nummer 37, nach der ersten Zelle, in die er geraten war, die Zelle 37 - das haben wir alles überprüft. Aber er wurde ganz von der Versorgungsliste gestrichen.

ENDE BAND 2

BAND 3

03:00:20

Was sind denn das für Aussagen, daß er noch am Leben sei, warum redet man plötzlich davon? Das sind ja Leute, die mit ihm dort eingesperrt haben, einige Jahre in einer Zelle..?

03:00:31

Schwer zu sagen. Es kommt doch vor, daß Menschen sich irren - einfach guten Glaubens etwas verwechseln - es kommt ihnen so vor, oder sie haben ein Gerücht gehört. Dann gibt es noch solche Leute, die bekannt werden wollen, Sensationen suchen, indem sie so eine Bekanntmachung machen. Und es gibt Leute, die einfach psychisch nicht ganz normal sind, durch... deren Psyche gestört ist. Schwer zu erklären. Schwer zu erklären.

03:00:55

Ich weiß nur eines, nämlich daß solche Gefangenen... die sitzen nicht dort ein, wo sie mit vielen Menschen zusammentreffen könnten. Denn früher oder später sickern doch irgendwelche Informationen durch - schließlich werden ja Menschen mal freigelassen aus dem Gefängnis.

03:01:13

Besonders in Gefängnisse, wo Ausländer einsitzen. Da findet auf jeden Fall eine Isolierung statt.

03:01:20

Schwer zu sagen. Genauso hat man ja auch Raleigh gesehen, es wurde sogar behauptet, er hätte danach noch in England gearbeitet, daß er Philby und diese Fünfergruppe angeworben hätte und daß er während des Krieges ...

03:01:31

(gleichzeitig) ich erinnere mich aus meiner Kindheit noch an Kaplan...

03:01:33

Ja, über Kaplan (Schreibweise??), daß sie im Jahr 1940 dort war, ich erinnere mich noch an diese Gerüchte, daß sie erst 1940 erschossen worden sei. Das kommt häufig vor. Und dann gab es noch Psychopathen, die sich als Kaplan ausgegeben haben.

03:01:46

Die Menschen, die von so etwas erzählt haben, konnten sich in bester Absicht einfach getäuscht haben. Er konnte eine Frau getroffen haben, die sagte: Ich bin Kaplan,... genauso wie die ganzen Zarentöchter, Zarewitsche... jetzt läuft so einer herum und gibt sich als Sohn des Zarewitsch Alexej aus, der im Kindesalter erschossen wurde und nun angeblich überlebt haben soll, und das soll nun schon sein Sohn sein... (unverständlich). Da sind verschiedene Umstände denkbar...

03:02:16

Und wurde ein Schlußpunkt gesetzt oder...? (unverständlich)

03:02:18

(gleichzeitig) Ja. Ja. Ja... Nein.

03:02:19

Ich sage Ihnen folgendes, im eigenen und auch im Namen aller meiner Kollegen, die damit etwas zu tun hatten... Krutschkow wurde diese Frage einige Male gestellt. Wir haben so geantwortet: für uns persönlich, für die Leute, die mit dieser Untersuchung betraut waren, gibt es keinerlei Zweifel, daß die Umstände der Verhaftung, der Inhaftaltung und des Todes von Wallenberg so

waren, wie wir sie dagelegt haben; keiner von uns hat Zweifel daran.

03:02:51

Wir haben keinen Grund zu lügen, wir haben nicht keinerlei Grund zu lügen; darin läge doch kein Sinn.

03:02:57

(gleichzeitig) Nein, es geht hier nicht mehr darum, ob jemand etwas verschleiert; es geht... (wird unterbrochen)

03:03:02

Nein, wir...

03:03:02

(gleichzeitig) ... darum, daß es schon einen virtuellen Charakter... (unverständlich)

03:03:05

Wir fanden die Materialien und die Beweisstücke, die uns in die Hände geraten sind, vollkommen überzeugend.

03:03:16

Die gleichen Fragen hat man uns ja auch zum Schicksal Hitlers gestellt, ob es wirklich seine Leiche war, die man aufgefunden und nach Moskau gebracht hat; ob uns das wirklich überzeugt hat...

03:03:28

Mit Hitler ist alles klar, bei Wallenberg dagegen gibt es keinerlei Unterlagen über sein Begräbnis. Bis auf den Totenschein existieren keine Dokumente, die... (wird unterbrochen)

03:03:40

Na und? Keiner der Gefangenen hat schließlich ein eigenes Grab bekommen. Ein persönliches Grab. Bestimmt nicht mit seinem Namen, aber auch nicht einmal mit ei-

ner Nummer darauf.

03:03:50

Auf dem Donskoj-Friedhof gibt es ein Grabmal mit "nicht angeforderten sterblichen Überresten", wie man so sagt. Da hinein wurde die Asche von allen dorthin gebrachten Hingerichteten oder Ermordeten aus den Organen der Staatssicherheit getan. Man hat sie gesondert verbrannt und hat die Asche gesondert beerdigt.

03:04:15

(gleichzeitig) Das heißt, ohne jegliche...

03:04:17

Es gibt Dokumente, zu anderen Gefangenen, meine ich. Wann der Urteilsspruch zur Ausführung kam, in welchem Verzeichnis es sich befand, das Objekt der Ausführung des Urteilsspruches, in welcher Akte sich dieses Verzeichnis befindet, und wo er begraben liegt. Ich...

03:04:38

(gleichzeitig) Und warum gibt es so etwas bei Wallenberg nicht?

03:04:40

Ich habe die Dokumente zum Tod meines Onkels im Jahre 1938 studiert und habe diese ganze Kette detailliert verfolgt. Ich weiß, wo er erschossen wurde und wann, wo er eingeäschert wurde, auch auf dem Donskoj-Friedhof, und dort wurde er auch begraben. ich habe über meine...

03:04:58

(gleichzeitig) Und warum gibt es bei Wallenberg diese durchgängige Kette zu den Todesumständen nicht?

03:05:03

Weil dies ein geheimer Gefangener war. ... und er auf

ungesetzlichem Wege verurteilt oder getötet wurde - deshalb.

03:05:13

Deshalb wurde bei ihm nicht die übliche Kette der Dokumentierung der Hinrichtung eines gewöhnlichen Gefangenen eingehalten.

03:05:26

Das war ein Gefangener von staatstragender Bedeutung; er wurde ermordet auf Anweisung der höchsten Sowjet-Leitung, auf ungesetzlichem Wege - sogar ohne Einhaltung der Prozedur, die ja auch nicht gerade als gesetzmäßig angesehen wird - besondere Besprechung, Trojka und so weiter.

03:05:46

Er wurde sogar ohne das, das heißt ganz ohne Urteil getötet. Und entsprechend hat man ihn auch so begraben oder den Leichnam vernichtet, damit keine Spuren zurückblieben.

03:05:58

Das bestätigt die Geschichte anderer Menschen, die einen ähnlichen Weg gegangen sind. Wir haben ja diverse Menschen überprüft.

03:06:07

Könnte es denn noch...

03:06:08

(gleichzeitig) Und alles paßt genau zusammen.

03:06:09

(gleichzeitig) .. irgendwelche technischen Mitarbeiter geben, die noch etwas dazu sagen könnten... ich weiß nicht, Leute, die im Krematorium gearbeitet haben, oder eine Waschfrau....

- 03:06:21 Ach nein. Nein.
- 03:06:21 ... eine Krankenschwester oder...
- 03:06:24 Ins Krematorium schafft man die Leichen und verbrennt sie im Ofen. Wer weiß da schon die Namen?
- 03:06:31 *(gleichzeitig) (unverständlich)*
- 03:06:32 Absolut. Nur die Menge. Die Menge. Dafür gibt es ein Protokoll. Wir haben uns das angesehen - als man sie noch im Krematorium verbrannt hat, bevor es die Spezialparzellen des NKVD gab in Butowo und in der Kommunarka, wo man gleich begrub ohne... sie vor Ort erschoss und in einem Graben stapelte.
- 03:06:49 Als man sie noch ins Krematorium gebracht hat - das geschah bis zum Jahr 1937 -
- 03:06:59 *In der Kommunarka wurden Leute bis 1953 erschossen.*
- 03:07:00 Nein, ins Krematorium hat man sie bis 1937 gebracht, weil es noch keine Massenerschießungen gab. Danach wäre das Krematorium allein rein technisch gesehen nicht mehr damit fertig geworden. Dann hat man nur noch individuelle Fälle oder kleine Partien dahingebracht. So war das.

ENDE BAND 3